

dünyaya bakış

Aylık Sosyalist Çeviri Dergisi

Fiyatı 1500 TL. *(KDV Dahil)*

- Gerçeklik Yüksek Sorumluluk Gerektiriyor/ *A.Cunhal*
- Devrimci Güçlerin Birliğine Doğru Keskin Dönüş/ *A.Fava*
- "Sosyalist Feminizm"mi? Hayır, Tam Eşitlik/ *M.Kabrgelova*
- Günümüz Dünyasında Komünistler: Kiminle Birlikte Yürüyorlar ve Ne İstiyorlar?
- Zindanda 25 Yıl/ *W.Mandela*
- *Stalin: Zafer ve Trajedi*/ *D.Volkogonov*

TEMMUZ 1988 **3**

dünyaya bakış

Aylık
Sosyalist
Çeviri
Dergisi

Dünyaya Bakış, Aylık Sosyalist Çeviri Dergisi
Sahibi: Haziran Basım Yayın ve Ticaret A.Ş. adına Şefik Çalık □ **Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:** Zeki Demirhisar □ **Yönetim Yeri:** Piyerloti Cad. Dostluk Yurdu Sok. No.8 Selimbey İş Hanı, K.2 Çemberlitaş-İstanbul □ **Dizgi:** EKOL/Basın Yayın Tanıtım □ **Kapak Baskı:** Kent Basımevi □ **İç Baskı:** Anıl Ofset □ **Dağıtım:** Hürriyet Holding A.Ş.
Abone Koşulları: (Yurtiçi) 6 aylık 7000 TL., 1 yıllık 14.000 TL.; (Yurtdışı) 6 aylık 20 DM, 1 yıllık 40 DM
Hesap No: 2933 Yapı ve Kredi Bankası, Çemberlitaş Şubesi/İstanbul
Döviz Hesap No: 30100/30498 TC. Ziraat Bankası Çemberlitaş Şubesi-İstanbul

İÇİNDEKİLER

GERÇEKLİK YÜKSEK SORUMLULUK GEREKTİRİYOR

Komünist ve işçi partileri yöneticilerinin, World Marxist Review dergisinin Redaksiyon Kurulu'ndaki parti temsilcilerinin (bunların sayısı 70'tir) sorularını yanıtladıkları yeni bir yazı dizisi yayınlamaya başlıyoruz.

*Redaksiyonun ricasına ilk Alvaro Cunhal karşılık verdi. Aşağıda, Onunla uluslararası sorunları içeren söyleşiden bir bölüm sunuyoruz. Söyleşinin son bölümü **Dünyaya Bakış** dergisinin Temmuz sayısında yayınlanacaktır.*

Alvaro Cunhal
Portekiz Komünist Partisi (PKP) Genel Sekreteri

Uluslararası Komünist Hareket: Tarih ve Günümüz

□ **Bilindiği gibi siz, geniş bir anti-faşist cephenin kurulması görevinin ortaya konduğu, Komintern'in 7.Kongre çalışmalarına katıldınız. Size göre, Komintern o dönemde kabul edilen belgenin pratikte gerçekleşmesi için gerekli her şeyi yapmış mıdır ve bu deneyimden günümüz koşullarında komünistlerin barış, demokrasi ve sosyal ilerleme savaşı görevleri için nasıl yararlanılabilinir?** (Z.Zorzovilis, **Yunanistan Komünist Partisi)**

□ Ben, 1935'te Moskova'da toplanan Komünist Gençlik Enternasyonali'nin 6.Kongre çalışmalarına ve Komintern'in 7.Kongre çerçevesi içinde PKP heyetiyle yapılan görüşmelere katıldım. Olaylar, 7.Kongre'nin faşizme ve savaşa karşı savaşımla ilgili ortaya koyduğu temel ilkelerin doğruluğunu kanıtlamıştır. Fransa ve İspanya'da Halk Cephesi seçimlerde önemli başarılar elde ettiler. Sol hükümetler kuruldu. İspanya'da Halk Cephesi'nin başarısı, halk yığınlarının desteğine dayanan demokratik devrim yolunu açtı. Ancak o, İspanya halkının kahramanca savaşına karşın, iç karşı devrimden (Franko'nun başkaldırısı) çok, Alman-İtalyan faşizminin askersel müdahalesi ve sosyal-demokrat partilerin, özellikle de Fransız Sosyalist Partisi'nin ve Fransa Başbakanı Leon Blum'un "tarafsızlığa" yatkın tutumları yüzünden boğulmuştur.

A.Cunhal, 1913 yılında dünyaya gelmiştir, hukukçudur. 1931'de PKP üyesi olmuştur. 1935-1940 yılları arasında Portekiz Komünist Gençlik Federasyonu Genel Sekreterliği yapmıştır. 1936'dan beri PKP Merkez Komitesi ve 1942'den beri de MK Sekreterliği üyesidir. Mayıs 1961'de Parti Genel Sekreterliğine seçilmiştir. Faşist diktatörlük döneminde, devrimci eylemlerinden dolayı birçok kez tutuklanmıştır. Yaşamının 11 yılı hapislerde geçmiştir. Diktatörlüğün yıkılmasından sonra 1974-75 yıllarında geçici hükümete katılmıştır. Ekim 1982'den beri Devlet konseyi üyesidir, çok sayıda kitabı ve yazısı yayınlanmıştır. (Red. Not)

İkinci Dünya Savaşı yıllarında ve daha sonraki dönemlerde, halklara demokrasi, sosyal ilerleme ve ulusal bağımsızlık için savaşta önemli başarılar elde etmede yardım eden anti-faşist birlik büyük bir deneyim birikimi sağlanmıştı. Portekizliler faşist diktatörlüğe karşı koyma eylemlerinden çok şeyler öğrenmişlerdi.

Yalnızca Halk Cephesi'nin 30'lu yıllardaki kalıtlarından değil, aynı zamanda demokratik cephelerin onu izleyen deneylerinden de genel olarak birçok ülkede güncelliğini koruyan iki önemli ders çıkarmak olanaklıdır. Birincisi, halkın çoğunluğunun destekleyeceği, halkın ve ülkenin sorunlarını çözecek yeteneğe sahip bir hükümetin kurulması savaşının başarısını demokratik güçlerin birliği sağlayabilir. İkincisi, bu birlik somut olmalıdır, hükümetin kurulmasından sonra hiçe indirgenecek olan seçim öncesi anlaşmalarla sınırlanmamalıdır.

Bugünkü durumda, uluslararası alanda, tüm barış güçlerinin silahlanma yarışına ve genel nükleer yıkım tehlikesine son verme amacında birleşmeleri bir buyruk haline gelmiştir. Barış davası, tüm insanlığın davasıdır. Bu nedenle barış güçlerinin uluslararası alandaki birliği, ne sosyal, ne de politik sınır tanımalıdır.

Ancak, belirtilen amaçların sağlanması için uluslararası alanda yürütülen ortak eylemler, her ülkede iç ve dış politikanın gerçekleşmesinde, aynı güçlerin karşılıklı etkilenmesi anlamına gelmiyor.

□ **Uluslararası komünist hareketin durumunu nasıl değerlendiriyorsunuz? Size göre, onun barış, demokrasi, ulusal kurtuluş ve sosyalizm savaşında birliğinin güçlenmesi için daha nelerin yapılması gerekir?** (Ş.Kampos, **Paraguay Komünist Partisi)**

□ Uluslararası komünist haraket, çağdaş dünyada devrimci sürecin sürekli ilerlemesi ve toplumu ardıcıl bir biçimde yenilemesinin belirleyici politik gücüdür. Bu, yaşadığımız aşamanın karakteristik bir çizgisidir. Bütün anakaralarda emekçilerin ve halkların kurtuluş savaşlarının yaygınlaşması, değişik ekonomik ve sosyal koşullarda hızlanması, komünist hareketin önüne yeni sorular getiriyor.

Onyıllar önce yapılan öngörülere karşın burjuvazi birçok kapitalist ülkede konumlarını güçlendirmiştir, proletaryanın sınıf olarak biçimlenmeye başladığı kimi ülkelerde ise, ulusal ve demokratik devrimler yapılmıştır. Halklarının verdikleri savaşların başına geçen, bunları yönlendiren ve birçok durumda tarihsel boyutta başarılar sağlayan yeni güçler ortaya çıkmıştır.

Kanımızca, şu da göz önünde bulundurulmalıdır: Her komünist parti bağımsızdır. Politik çizgisi eylemleri ile ilgili kararları, dışarıdan hiçbir karışma olmadan kendisi almaktadır. Öte yandan, partilerin bağımsızlığı onları daha da derinlemesine deneyim değiştokuşuna, işbirliğinin güçlendirilmesine, ortak eylemlere ve karşılıklı dayanışmaya zorunlu kılmaktadır.

Biliniyor, erkteki komünist ve işçi partileri, uluslararası ilişkiler sisteminde başka ülkelerin en değişik politik güçleriyle ilişkilerini geliştiriyorlar. Bu, aynı zamanda, diğer komünist partilerin de yasal hakkıdır. Ancak, bize göre, burada şöyle bir koşul vardır: Komünist partilerin diğer politik güçlerle ilişkileri, (kendi ülkelerinde olduğu gibi, uluslararası alanda da) bunların başka (sosyalist ve sosyal-demokrat) partilerle ortak eylemlere katılımı kendi benliklerini kaybetmelerine, komünist ve işçi partileri arasında dostluk ve işbirliği ilişkilerinin zayıflamasına yol açmamalıdır.

Dürüst ve açık görüş, deneyim değiştokuşu, komünist ve işçi partilerinin ikili ve çok yönlü işbirliğini güçlendirmek, somut amaçlara ulaşmak için ortak uluslararası girişimlerde bulunmak; tüm bunlar, komünist hareketin birliğinin güçlendirilmesinin yalnızca kimi yanlarıdır.

□ **Sizce, Batı Avrupa'da komünist hareketin ve demokratik güçlerin ne gibi perspektifleri vardır?** (A.Diaz-Ruiz, **Küba Komünist Partisi)**

□ Batı Avrupa'daki komünist hareketin perspektifleri, en başta komünistlerin kendilerine, onların politik çizgisine ve eylemlerine bağlıdır.

Portekiz'de ve diğer ülkelerde rakiplerimiz, kamuoyunu "Avrupa'da komünist hareketin geri dönüşsüz bir çöküş içinde olduğuna" inandırmak için geniş bir kampanya yürütüyorlar. Benzer bir iddia, şu olgudan kaynaklanıyor: Birçok komünist parti konumlarını ve etkinliğini yitirmiştir. Kimi ülkelerde ise, komünistler arasındaki iç bölünmeler birden fazla partinin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bundan başka, komünistleıin eylemlerinde yeni güçlükler yaratan nesnel nedenler de vardır. Örneğin, sermaye güçlerinin denetlediği yığınsal iletişim araçlarının (en başta televizyon, radyo ve basın) etkisini kabul edilemez bir biçimde önemsememek.

Ancak, herhangi politik bir güç değil, yalnızca komünist partileri ülkelerindeki emekçilere ve halklara keskin sorunların çözüm yollarını gösterebilirler. Batı Avrupa devletlerinde kapitalist sömürü -eski ve yeni biçimlerde- yalnızca sürmekle kalmıyor, aynı zamanda giderek şiddetleniyor. İşsizlik artıyor. Sosyal durum kötüleşiyor. Komünistler, var olan koşullarda emekçilerin çıkarlarının tek ardıcıl savunucularıdırlar. Onlar, yalnızca onlar kapitalist sömürünün yok edilmesinin biricik perspektifini açığa vuruyorlar. Biz, sınıfsal politikayı (bu politika, tüm sınıf ve sosyal katmanların tekelci kapitalizm tarafından zedelenen çıkarlarının dışlanmasını değil, tersine, daha etkin bir biçimde savunulmasını öngörüyor) kapitalist Avrupa'da komünist hareketin bugünkü güçlüklerinin üstesinden gelinmesinde, durumun iyiye doğru gelişmesinde, partilerin güçlenmesi ve bunların aktifleşmesinde güvenli bir temel olarak görüyoruz. Böylelikle, "eğer geri-dönüşsüz olan birşey varsa, o da komünist hareketin ilerlemesidir" görüşü kanıtlanacaktır.

□ **Thatcher ve Kohl ile, beş partili İtalyan hükümetinin yeniden seçilmesinden sonra, Batı Avrupa'nın sanayice gelişmiş ülkelerinde gerici dalganın önemli bir yükseliş kaydettiği (kimi İskandinav ülkeleri bu çerçevenin dışında tutulabilir) izlenimi doğuyor. Bu arada, genel olarak sol güçlerin yığınsal desteği, yani sosyal-demokratların ve komünistlerin desteği azalmıştır. Kimi sol güçler arasında, bilimsel-teknik devrimin sonuçlarının neden olduğu böylesi bir eğilimin geri-dönüşsüz karakteri üstüne bir görüş yayılmıştır. Sizin bununla ilgili görüşünüz nedir?** (B.Ramelson, **Büyük Britanya Komünist Partisi)**

□ **Siz, bir yandan Batı Avrupa'da tutucu dalganın yükseliş göstermesini, diğer yandan bölgede sol güçlerin belli bir düşüş kaydetmesini ve hatta gerilemesini nasıl değerlendiriyorsunuz?** (Z.Zarzovilis, **Yunanistan Komünist Partisi)**

□ Avrupa kapitalist ülkelerinde politik ortamın evriminin analizi ve politik güçler oranı, değişik partilerin etkisinin artmasına veya azalmasına yardım eden nesnel faktörlerin olduğu gibi, öznel faktörlerin de niteliğinin algılanmasını öngörüyor.

Kapitalizmin uzun yıllar boyunca gelişmesinin sosyo-ekonomik göstergeleri, her

ülke halkının sosyal bileşiminin ve işçi sınıfının yapısının değişmesi, köylülüğün payının azalması, mühendislerin ve teknik elemanların sayısının baş döndürücü bir biçimde artması, hizmetler sektörünün hızla genişlemesi, vb. tüm bunlar nesnel faktörleri oluşturuyorlar.

Politik partilerin amaç ve eylemlerini öznel faktörler açısından ele almak gerek.

Biz, ne tutucu çevrelerin hız kazanmasını, ne de demokratik güçlerin, özellikle de komünistlerin kimi ülkelerde etkisinin azalmasını geri-dönüşsüz bir olay olarak görüyoruz. En gelişmiş kapitalist ülkelerde sağcıların konumlarının geçici olarak güçlenmesini bilimsel-teknik devrimin ve yeni teknolojilerin etkisi altında üretim güçlerinin hızlı bir biçimde gelişmesinden, ekonomik durumun geçici olarak sağlanan istikrarından ve aynı zamanda, bunlar ile en geri kalmış ülkelerin gelişme düzeyi arasındaki uçurumun derinleşmesinden kopuk bir biçimde ele almamak gerek. Sağcı güçlerin başarısı, büyük ölçüde sosyalist ve sosyal-demokrat hükümetlerin ulusal sorunları çözme yeteneğine sahip olmamalarından da ileri gelmektedir.

Bileşimine, sosyalist ve sosyal-demokrat partilerin oluşturduğu hükümetlerin de katıldığı ülkeler grubu, halka verdikleri sözleri tutmamışlar, emekçilerin ve geniş sosyal katmanların önünde duran sorunları çözmemişler, kendilerini sol güçler olarak gözden düşürmüşler ve izledikleri politikayı da çok pahalıya ödemişlerdir.

Örneğin, Portekiz'de, 25 Nisan'dan sonra (1974) Sosyalist Parti seçimleri bir çok kez kazanmış ve o dönemde Genel Sekreter, bugün ise Cumhurbaşkanı olan Mario Soares'in başkanlığında hükümetler kurulmuştur. Ancak bu parti, programına uygun olarak sol bir çizgi izleyeceği yerde, sağcı güçlerle işbirliğine gitmiş ve Nisan Devrimi'nin demokratik kazanımlarını yok etmeye yönelik sağcı bir politikayı, ülkenin sosyo-ekonomik durumunu kötüleştiren bir politikayı uygulamaya koyulmuştur. Böylece, Sosyalist Parti'nin saygınlığı ve etkisi hızla düşmüştür: 1975 seçimlerinde bu parti seçmen oylarının yüzde 37.9'unu alırken, 1985'te 844.607 oy kaybederek, genel oy oranında yüzde 20.3'e kadar düşmüştür. Parlamentoda da 100 sandalye yerine ancak 56 sandalye çıkarabilmiştir.

Batı Avrupa komünist hareketi, gerçekten de, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki yıllarda, birçok komünist partisinin etkinliğinin azalmasıyla gerileme kaydetmiştir. Bu, partilerin sayıca azalmasında, sendikalarda ve diğer yığın hareketlerindeki konumlarının zayıflamasında, bir çok durumda ise, parlamentodaki temsilci kaybında yansımasını bulmuştur.

Komünist partilerinin eylemlerinde yeni, ciddi güçlükler yaratan nesnel nedenler de vardır. Üretim süreci teknolojisindeki gelişmelerin sebep olduğu işçi sınıfının yapısındaki değişiklikler, sayısı milyonu bulan yabancı emekçi ve politik sığınmacı ordusunun varlığı ve bunun sonucu olarak kimi ülkelerin sosyal panoramasının var olan politik ve seçim plânlarından köklü bir biçimde ayrılması, bunlar arasında sayılabilir. Bu, işçi sınıfının sayıca en fazla ve en çok sömürülen, ama politik haklardan yoksun bırakılan katmanları olarak yabancı emekçilerin ekonomik sistemle bütünleşmesini doğuruyor. Kuşkusuz, bu ve benzer durumlar, kimi komünist partilerin güçlüklerini açığa vuruyor. Ancak, bize göre, bu dışa yansıyanın tümü değildir.

Aynı zamanda, komünistlerin etkinliğinin azalmasını önceden belirleyen ya da şiddetlendiren öznel nedenlerin (politik çizginin ve pratik eylemlerin hazırlanmasında)

var olup olmadığının bilinmesi de çok önemlidir. Tüm komünist partileri için ortak ilgi uyandıran bir sorun sözkonusudur. Bu nedenle, diğerlerinin deneyimi ve görüşü, bunlardan herbirini yığınsal bir biçimde ilgilendirmektedir.

Bize göre, kapitalist Avrupa komünist partilerinin bu sorunu ortak tartışmasının olağanüstü yararı vardır. PKP, böylesi bir tartışmaya yalnızca ikili ilişkiler çerçevesinden değil, aynı zamanda çok yönlü karşılaşmalar açısından da katılmaya hazırdır.

□ **Son yıllarda siz, birçok kez, zamanın ruhuna ve komünist hareketin çağdaş gereksinimlerine, komünistler arasında ilişki ve karşılıklı etkileme biçimlerine yanıt veren yeni arayışların önemini belirttiniz. PKP'ye göre, bu yeni biçimler hangileridir, bu soru nasıl somutlanabilir?** (A.Subbotin, **SBKP)**

□ Yeni ilişki ve işbirliği biçimleri, kendi açısından komünist harekette somut bir durumu, koşulların ve partilerin önünde duran görevlerin çok çeşitliliğini ve aynı zamanda komünistlerin ortak eylemlerinin ve bunların diğer politik güçlerle ortak eylemlerinin uyumlaştırılması zorunluluğunu gerekli kılıyor.

Uzun yıllar komünist partilerin arasındaki ilişkilerde monologlar ve hazır görüşlerin belirtilmesi egemendi. Oysa, bunlar arasında tarafların yararlı deneyimlerinin aktarılması, ortak ilgi uyandıran sorunların birlikte, kollektif bir biçimde öğrenilmesi, ortak ve hatta sınırlı önlemlerin ve eylemlerin uygulanması için somut yakınlaşma yollarının aranması konumlarından gerçek anlamda bir görüş değiştokuşu temelinde yapıcı bir diyaloğun yaygınlaştırılması çok önemlidir. Bu doğrultuda somut başarılar elde edilmiştir, ancak daha cesur ve hızlı bir biçimde ilerlemek gerekiyor.

Örneğin, eğer Avrupa kapitalist ülkeleri sözkonusuysa, yalnızca ikili ilişki ve karşılaşmaların gerçekleştirildiği döneme son verilmesi için zamanın çoktan gelmiş olduğu açıkça söylenebilir. Kendi açımızdan biz, kapitalist Avrupa'da komünist hareketin durumunun komünizmin etkisinin her yerde azalmasının genel ve özel, nesnel ve öznel nedenlerinin ortaklaşa ve kollektif bir analizini gerektirdiği kanısındayız. Bunun için, eski, zamanını doldurmuş maddelere göre tüm partilerin katılacağı bir konferansın örgütlenmesine gerek yoktur. Girişimde bulunmak ve böylesi bir yolda ilerlemeyi hızlandırmak için daha az resmi, ama daha çok sorumlu biçimler bulunabilir. Buna hepimizin ihtiyacı vardır.

□ **PKP'nin, İberik Yarımadası'nda ve Akdeniz'deki kardeş partilerle, barış savaşının hızlandırılması amacıyla bölgesel düzeyde ilişkileri var mıdır? Eğer varsa, bu işbirliğinin sorunları ve perspektifleri nelerdir? (J.Lava, Filipinler Komünist Partisi)**

□ Biz, pratik olarak tüm Avrupa komünist partileriyle dostluk ve işbirliği ilişkileri yürütüyoruz. Son yıllarda bu ilişkiler daha da güçlenmiştir ve birçok partinin istemine uygun olarak bu doğrultuda yeni adımlar yararına koşullar gelişiyor. Hatta, yeknasak karakterli (örneğin barış savaşı) eylemlerin uygulanması için bile komünist partiler arasında işbirliğinin önemli ölçüde hızlandırılması gerekiyor.

□ **SSCB'de gerçekleşmekte olan değişiklikler süreci (yenilenme, açıklık, demokratikleşme) Portekiz'in değişik politik ve toplumsal çevrelerinde nasıl bir yankı uyandırıyor, PKP bu süreci nasıl algılıyor ve bu süreç onun eylemlerine nasıl yansıyor?** (H.Campos, **Paraguay Komünist Partisi)**

□ **Size göre, SBKP'nin bugünkü politikası uluslararası komünist harekete ne bi-**

çimde etkide bulunuyor? (M.Şukeyr, Filistin Komünist Partisi) Bunun kökleşmesi için ne gibi perspektifler açıyor? (M.Azzaui, Fas İlerleme ve Sosyalizm Partisi)

□ Biz, Portekiz komünistleri, sosyalizme düşman açıklamalara taban tabana zıt olarak, SSCB'nde gerçekleşmekte olan yenilenme sürecinin emekçilerden güç aldığını, sosyalist toplumun kazanımları üstüne kurulduğunu, Ekim Devrimi'nin devamını ve kararlı bir biçimde ilerlemesini kanıtladığını belirtiyoruz.

Sosyo-ekonomik gelişmenin hızlandırılması, ekonominin çağdaş bilimsel-teknik devrim temelinde yeniden örgütlenmesi, demokrasinin devlette, partilerde ve toplumda derinleşmesi, halkın gereksinimlerinin tam olarak karşılanması, gerilemenin, yanlışların, hataların üstesinden gelinmesi, tüm bunlar sosyalizmin kapitalizm karşısında üstünlüğünü, sosyalist sistemin kurtarıcı ve devrimci niteliğini reddetmiyor, tersine doğruluyor.

Biz, sosyalizmden uzaklaşmanın değil, sosyalizmin hızla gelişmesinin sözkonusu olduğu SBKP'nin 27.Kongresi'nde saptanan yenilenme çizgisinde sosyalist toplumun yetkinleştirilmesi, zenginleştirilmesi ve gelişmesi aşamasını selâmlıyoruz. Bu anlamda yenilenme, Portekiz emekçilerinin sosyalizmde kendi savaşlarının perspektiflerini görmesine yardım eden değerli bir katkıdır.

Doğal olarak, başka politik ve toplumsal çevreler yenilenmeye karşı farklı değerlendirme ve yaklaşımlara sahiptirler. En ardıcıl demokratik güçler yenilenmeye, onun neyi temel aldığına ve ne anlama geldiğine gerçekten sempati duymuş olsalar bile, gene de çoğu zaman farklı tutumlar ortaya çıkıyor.

Kuşkusuz, yankılara ve belirtilen görüşlere bir göz atıldığında, Sovyetler Birliği'ndeki yenilenmenin Portekiz'de, aşırı gerici yorumcuların dışında, genel bir destek bulduğu sonucu çıkartılabilir. Sağcı güçler ve genel olarak sosyalizm düşmanları, SSCB'nde gerçekleşmekte olan değişiklikleri sözde selâmlayarak, bu değişikliklerin sosyalizmin çöküşü, bunların sosyalist toplumun ağıtı ve sosyalizmden uzaklaşma anlamına geldiğini "kanıtlama" amacına dayanan azgınca bir kampanya açmışlardır. Burada, anti-komünistlerin yenilenme sürecinin gelişmesindeki rijid durumlarla, eksiklikler ve hatalarla ilgili belge ve bilgilerin geniş olarak kullanıldığı bir kampanyadır sözkonusu olan. Bu yolla onlar, halkın önemli kesimlerini etkileyebiliyorlar.

Anti-komünizm, yenilenmeyi bir sonucu daha "temellendirmek" için kullanmaya çalışıyor: Sözde, komünist partiler varlıklarının anlamını yitirmişlermiş, komünist hareket sönmeye ve yok olmaya mahkûmmuş, PKP'nin de kendi "yenilenmesini" gerçekleştirmesi gerekiyormuş. Anti-komünist propagandanın istediği böylesi bir "yenilenme", somut olarak, partinin sınıfsal özünün değişmesi, bugünkü yönetimin karşıdevrimin başarısına bile karşı koymayacak ikiyüzlü kişilerle değiştirilmesi anlamına geliyor.

Elbette bu kampanya, sosyalizmin ilerlemesi ölçüsünde başarısızlığa mahkumdur. Kuşkusuz, SSCB'nde ve diğer sosyalist ülkelerdeki yeni düzenin başarıları, kapitalist dünyada geniş yığınları kazanmak ve bunları komünistlerin savunduğu amaç ve ülküler için yürütülen savaşta seferber etmek için en önemli faktörlerden biridir.

Şu uyarının bilinmesi de önemlidir: Sovyetler Birliği'nin uzayda bir çatışmaya yol vermemeyi amaçlayan barışçı öneri ve girişimleri, onun dinamik dış politikası ve üstün başarıları da yenilenmeyle sıkı sıkıya bağlıdır. Bu nedenle, SSCB'nin barışçı po-

litikasının ve SBKP MK Genel Sekreteri M.Gorbaçov'un bunda oynadığı rolün tüm dünyada sempati yarattığı ve geniş halk yığınlarının Sovyetler Birliği'nin gezegenimiz için ne demek olduğunun, neyi temsil ettiğinin bilincine varmasına yardım ettiği söylenebilir.

Komünistler ve Dine İnananlar
Kurtuluş Teolojisi

□ **Vatikan'ın, katolik kilisesinin dünya sorunlarında, özel olarak nükleer savaş ve neo-faşizm tehlikesine karşı savaşımda rolünü nasıl değerlendiriyorsunuz? Kurtuluş teolojisi üstüne görüşünüz nedir? (J.**Lava, **Filipinler Komünist Partisi)**

□ Vatikan'ın ve katolik kilisesinin dini ve politik etkinliği arasındaki ana hattı çekmek gerek. Vatikan, kendine özgü nitelikleriyle ayrılsa bile -onun etkinliği yurttaşları kanalıyla değil (bunlar sayıca çok az), dinin kiliseleri ve diğer ülkelerde dine bağlı olan insanları etkilemesi sayesinde yayılıyor- uluslararası yaşama devlet olarak katılıyor. Bundan dolayı, örneğin, Vatikan'ın nükleer savaşı ve ırkçılığı yeren tutumu çok önemlidir. Ve biz, onun bu alanlardaki diplomatik çabalarını olumlu değerlendiriyoruz. Ancak, günümüzün kimi keskin politik sorunlarına ve birçok ülkenin iç durumuna yaklaşımı bakımından Vatikan'ın konumlarının emperyalizmin ve gerici güçlerin politikasına uygun düştüğünü görmezlikten gelemeyiz. Ve böylesi bir yönelimin yakın gelecekte değişikliğe uğrayacağı üstüne hayaller beslemek yanlış olur.

Katolik kilisesinin politik etkinliği ve politik eylemlerine gelince, durum değişik ülkelerde farklıdır ve bunların her birinde değişikliğe uğruyor.

Örneğin, halkın önemli bir kesiminin katolik olduğu Portekiz'de, (temsilcilerinin birçokları arasında anti-komünist ve tutucu kör inançların yaygın olduğu) kilise yönetiminin politik görüşlerinin, hiç kuşkusuz, özellikle de seçimlerde büyük etkisi oluyor. Ancak bu, katolik dinine bağlı olan emekçilerin, köylülerin, aydınların, kadınların ve genç Portekizlilerin sosyal-politik savaşa komünistlerle birlikte aktif bir biçimde katılmasına engel olmuyor.

Biz, PKP'ye girecek olanların önüne dini nitelikli hiçbir sınırlama koymuyoruz. Deneyimin de gösterdiği gibi, Allaha inanmak parti çalışmasına engel değildir; yeter ki, komünist partinin politikası ve savaşımı kabul edilsin ve bu politikaya uyum içinde eyleme hazır olunsun. Partimizin binlerce üyesi katoliktir. Bunların sabahları ayine, akşamları ise yerel parti merkezine gittikleri birçok köy vardır.

Kurtuluş teolojisine gelince, bu akım, bir yandan kapitalizmde var olan adaletsizliğin ve eşitsizliğin, dine inanan en geniş katmanların bilincine yansıyarak nasıl sıkı sıkıya örüldüğünü, diğer yandan da, kurtuluş savaşının derin haklılığını gösteriyor. Aynı zamanda, bu akımda, kapitalizmin değil, yalnızca insanın insan tarafından sömürülmediği yeni toplumun insanlığın sorunlarını çözebilecek yetenekte olduğu gerçeğinin kavranmasına artan bir ilgi vardır. Bundan dolayı, bu akıma ait olan papazların, piskoposların "temel örgütlerinin" eylemlerini -özellikle Latin Amerika'da- demokrasi ve sosyal ilerleme güçlerinin yürüttükleri savaşın bir parçası olarak görmek gerekir. Kurtuluş teolojisinin katolik kilisesinin, Hristiyanlığın hümanist ülkülerine dönmesi ve fakirlerin "savunucusu" rolünde eylem yürütmesi için yükselttiği istemler, yalnızca kendi açısından demokratik bir başlangıç olarak ortaya çıkmıyorlar, aynı zamanda birçok devlette yerel kiliselerin politik konumlarına olumlu etki-

lerde bulunuyorlar. Kimi ülkelerde komünist partilerin kurtuluş teolojisinin aktif yandaşlarıyla işbirliği yapması da çok doğaldır.

Kapitalist Olmayan Gelişme Yolunun Sorunları

☐ **1987'nin ilkbaharında** Avante **gazetesine verdiğiniz mülakatta Çin'e, Vietnam'a, Kamboçya'ya ve Laos'a yaptığınız geziyi değerlendirirken, bunlar ve bağımsızlığına kavuşan diğer ülkelerin feodal üretim ilişkilerine, kapitalist gelişme aşamasını atlayarak sosyalizme geçiş sorunlarına değindiniz. Kimileri, "Üçüncü Dünya"da günümüz koşullarında, bu sorunla ilgili Leninci ilkelerin geçersiz olduğunu belirtiyor. Sizin bu konuda görüşünüz nedir? (**B.Lhamsuren, **Moğolistan Devrimci Halk Partisi)**

☐ Kısa bir süre önce sömürgecilikten kurtulan devrimci güçlerin ve halkların sosyalizm yolunu seçmesi ve ülkelerindeki durumun ve sorunların analizi ve çözüm yollarının ortaya çıkarılması için ilkesel temeli Marksizm-Leninizm'de gören ulusal-kurtuluş hareketinin öncü partilerine dönüşmesi, dünyadaki kurtuluş sürecinin esinlendirici bir çizgisi ve bugünkü aşamanın karakteristik özelliklerinden biridir.

Kuşkusuz, bu yol üzerinde çok engeller ve güçlükler vardır. Çoğu zaman sosyalist devletlerin ve özellikle de SSCB'nin, büyük işlevler taşıyan yardımlarının belirleyici önemi oluyor. Bundan başka, çoğu kez öznel güçlükler de kendini hissettiriyor.

Ancak, bize göre, sömürgecilikten kurtulan ve sosyalizme yönelen bir çok ülkenin yeni düzeni kurmasını en başta emperyalizmin saldırıları ve işgalleri, karşı-devrimcilerin komploları, emperyalizmin başvurduğu ve silahla, mali araçlarla desteklediği ekonomik yaptırımlar ve mali açıdan boğma girişimleri frenliyor ve baltalıyor.

Bundan dolayı, kapitalizm öncesi, hatta feodalizm öncesi sosyo-ekonomik gelişme aşamasında bulunan ülkelerde sosyalizm kuruculuğunda ortaya çıkan büyük güçlüklere karşın, günümüzde kapitalist formasyonun (oluşumun) toplumsal ilerlemenin kaçınılmaz bir aşaması, kapitalizmi atlayarak sosyalizme geçişin ise bir hayal olduğu sonuçlarının çıkarılmaması gerek.

Bu anlamda Moğolistan örneğinin tarihsel bir önemi vardır.

Kapitalizm, halkların sorunlarını çözecek yeteneğe sahip değildir. Günümüz aşamasında, sosyal ilerlemenin tüm yolları halkları sosyalizme götürüyor.

☐ **Eski Portekiz Sömürgeleri Pretorya tarafından şiddetli baskılara ve silahlı saldırılara hedef oluyorlar. PKP, diğer güçlerle birlikte Lizbon'daki resmi yönetimi, bugünkü durumda, Portekiz'in tarihsel sorumluluk taşıdığı bu ülkelere gerçek yardımlarda bulunmak zorunda bırakmak amacıyla ne gibi önlemler alıyor? (**M.Azzaui, **Fas İlericilik ve Sosyalizm Partisi)**

☐ Biz, Portekiz komünistleri, eski Portekiz sömürgeleri ve en başta da, ABD emperyalizminin hizmetindeki terörist grupların ve ırkçı Güney Afrika silahlı güçlerinin saldırı ve işgallerine kurban olan Angola ve Mozambik halklarıyla aktif dayanışma içindeyiz.

Ancak, Portekiz'deki önde gelen diğer politik güçler, başka bir tutum izliyorlar; sağcı partiler (SDP ve SDM)(1) gibi Sosyalist Parti de, ta baştan eski Portekiz sö-

---

(1) Sosyal-Demokrat Parti ve Sosyal-demokrat Merkez (Red. Not)

mürgelerinde kurulan bağımsız devletler konusunda, bunların, halklarını bağımsızlığa kavuşturan hareket ve partiler yönetiminde kabul ettikleri politik projeleri gerçekleştirmesine izin vermeme gibi genel bir stratejik amacı politikasına temel yapmıştır.

Anımsayalım, Kasım 1975'de Angola'nın bağımsızlığının ilan edilmesi arifesinde, iki zırhlı araç birliği, biri güney'den, Güney Afrika'dan, diğeri kuzey'den, Zaire'den bu ülkeye dalmışlar ve genç bağımsız devletin yasal MPLA hükümetinin tanınmasına izin vermemek amacıyla başkent Luanda'ya doğru harekete geçmişlerdi. O dönemde, saldırının başarısına emin olan sağcı partiler, Sosyalist Parti ile birlikte, Portekiz'in Angola hükümetini tanımasını engelliyorlardı.

Bu tutum, neden ülkemizin eski sömürgeleriyle ilişkilerinin gerçek komplolara hedef olduğunu, neden Portekiz'in Angola ve Mozambik düşmanı karşı-devrimci (UNITA, MNS, vb.) grupların yerleştiği ve serbestçe hareket ettiği bir üs olarak hizmet gördüğünü, neden hükümetin bu grupların eylemlerine yalnız izin vermekle kalmayıp, aynı zamanda da bunları desteklediğini, yardım ettiğini, neden hükümetin ve sağcı partilerin Güney Afrika ırkçılarıyla normal ilişkiler sürdüklerini açığa vuruyor.

Komünistler ve diğer demokratlar, Portekiz'de genç bağımsız devletlere karşı hiç engelsiz yürütülen düşmanca eylemlerin tümden yasaklanması, bunların politik tercihine saygı gösterilmesi ve bu devletlerle gerçek dostluk ve işbirliği ilişkilerinin kurulması için savaşıyorlar.

Eski Portekiz sömürgeleri üstüne birkaç söz daha: Endonezya askerlerinin işgal ettiği ve orada yaşayan Mauberya halkına karşı tam bir soykırıma girişmiş olduğu Doğu Timor sorunu ortada duruyor. Sağcı partiler ve Portekiz hükümetinden kimileri, işgali olmuş-bitmiş bir olay olarak nitelendiriyor ve aynı zamanda -gizliden gizliye de olsa- Endonezya'nın Güney Timor'u ilhakının tanınması yönünde girişimler de bulunuyor. Portekiz, Güney Timor halkının yazgısını özgürce belirlemesi ve bağımsızlığını güvence altına alması bakımından (bu, ülkenin Anayasa'sında yer alıyor) tarihsel bir sorumluluk taşıyor. PKP, GTBDC(2) ile dostluk ilişkilerini sürdürüyor ve Portekiz hükümetinin bu sorumluluğa ve Anayasal yükümlülüğe uygun biçimde hareket etmesi için çaba harcıyor.

☐ **Eski Portekiz sömürgeleri, bundan on yıl önce bağımsızlıklarına kavuşmuşlar ve sosyalist yönelimli çizgilerini de ilan etmişlerdi. Bu devletlerin deneyimi sizde ne gibi düşünceler doğuruyor ve bundan ne gibi dersler çıkarılabilir? (S.P.Gueye, Senegal Bağımsızlık ve Emek Partisi)**

☐ Bize göre, kahramanca savaşlar sonucu bağımsızlıklarını elde eden eski Portekiz sömürge halklarının deneyimi, 20.yüzyılda dünya devrim sürecine çok zengin bir katkıdır. Sömürgecilikten kurtulunması bile, başlı başına büyük tarihsel bir kazanımdır. Emperyalist egemenliğin ve yeni-sömürgeciliğin yeni biçimlerine boyun eğilmesinden vazgeçilmesi, kapitalist sömürünün yer almadığı yeni bir toplum kurulması yolundaki kararlılık, özgürlüğüne kavuşan ülkelerin ulusal bağımsızlığının en iyi güvencesi olan sosyalist tercihi kanıtlıyor.

Kuşkusuz, eğer ele alınan ülkelerin ekonomik geriliğini, sosyo-ekonomik yapısını ve sömürgecilikten arda kalan ağır durumu göz önünde bulundurursak, dev boyut-

---

(2) Güney Timor'un Bağımsızlığı için Devrimci Cephe

taki görevler sözkonusudur. Anımsatalım, Mozambik ve Angola'nın bağımsızlıklarının ilân edilmesinin tam da arifesinde sömürgeciler, yaklaşık 500 binden fazla kişinin ve dolayısıyla 100 bine yakın Portekizli ve Afrikalı'nın bu ülkelerden göçünü örgütlediler. Bunun pratik sonucu olarak, her iki devlet yönetici ve teknik kadroların, kalifiye işgücünün ve aynı zamanda tüccar ve sanayicilerin bir kısmından yoksun kaldı. Ama inanıyoruz ki, bu koşullarda bile, eğer değişik türden ekonomik ve politik baskılar uygulanmamış ve terörist-askersel işgaller gerçekleştirilmemiş olsaydı, bu ülkeler seçtikleri yolda önemli ilerlemeler kaydederlerdi. Şimdi bunlar büyük güçlüklerle karşı karşıyadırlar. Biz, Portekiz komünistleri, bu halkların ve bunların parti ve hareketlerinin yaptıkları tercihin doğruluğunu gelecekte kanıtlayacağına tam olarak inanıyoruz.

DEVRİMCİ GÜÇLERİN BİRLİĞİNE DOĞRU KESKİN DÖNÜŞ

Atos Fava
(Arjantin Komünist Partisi Genel Sekreteri)

Son birkaç onyıldır Arjantin işçi sınıfının, demokratik hareketinin ve partimizin almış olduğu ağır darbe ve yenilgiler ciddi bir analizi gerektiriyor. Oportünist nitelikteki hataları açık yüreklilikle ele almak ve onların üstesinden gelme yollarını belirlemek zorunludur. Gerçekten de, Arjantin Komünist Partisi içinde, onun bir çok etkinlik alanı üzerinde etkisi gösteren reformist eğilim ile, sosyalizm uğruna savaşım için 70 yıl önce kurulmuş olan işçi örgütünün karakteri ve amaçları arasında bir çelişki ortaya çıkmıştır. Belli bir dönem, parti iktidara talip olmayan, sıradan bir politik güce dönüşmüştü.

Teorideki dogmatizm ve günlük çalışmadaki pragmatizm, yığınlarla zayıf bağlar, AKP 16. Kongre Tezleri'nde belirtildiği gibi, "ekonomideki değişmelerin, toplumdaki, politik arenadaki, egemen parti ve çevrelerdeki ve diğer örgütlerdeki güçler dengesinin zamanında sınıfsal ve Marksist-Leninist bir biçimde analiz edilmesine olanak vermemiş ve bu durum bizi oportünizme ve sekterizme götürmüştür."(1)

Durgunluk ve kemikleşmiş formüllere bağlılık, emperyalizme bağımlılık koşullarında (bu durum, daha 1928'de AKP 8. Kongresi tarafından belirtilmiştir) Arjantin kapitalizminin önemli bir gelişme düzeyine vardığını görmemizi engelledi. Toplumdaki önemli değişmeleri, son 20 yılda yaygınlaşan üretim yoğunlaşması ve sermayenin merkezileşmesi gibi süreçleri analiz etmedik ve anlamadık.

Geleneksel toprak sahipleri kesimi büyük burjuvazi ile, yerel ve yabancı tekellerle içiçe geçti, finans tipi bir oligarşi oluştu. Kapitalist gelişmenin nesnel yasallıkları ve 1966-1973 ile 1976-1983 askeri-faşist diktatörlüklerin politikası sonucu, ülkede yeni bir egemen güç oluştu. Tekellerin devletle bütünleşme eğilimi güçlendi.

"Ulusal burjuvazi"nin tekelci olmayan çevreleri ekonomik, politik ve ideolojik etkilerini yitirdiler. Büyük işletme sahipleri kendilerini uluslarötesi tekellerle ve latifundistlerle bağlayarak, tekelleştiler. 1973-1974 Peronist hükümette temsil eden, da-

---

Atos Fava 1925 doğumludur. Metal işletmelerinde işçilik yapmıştır. 1945'den bu yana AKP üyesidir. Devrimci harekete aktif katılımı nedeniyle bir çok kez tutuklanmıştır. 1963'te MK aday üyesi, 1965'te ise MK ve MK Yürütme Komitesi üyesi olmuştur. 1968'de MK Sekreterliğine girmiştir. 1980 Temmuz'unda AKP Genel Sekreteri seçilmiştir.

(1) Tesis politica preparatoria del XVI Congreso del Partido Comunista, Buenos Aires, 1986, s.9

ha az ekonomik güce sahip katmanlar, önceden destekledikleri reformları yaşama geçirememe yeteneksizliği gösterdiler, emperyalizmle uzlaştılar, işçi sınıfından korktular.

Proletarya da bir çok bakımdan daha farklı bir duruma geldi. Uluslarötesi tekeller ve egemen çevreler, Arjantin'i yeni uluslararası işbölümüne adapte etmek amacıyla iç pazarı feda ettiler. İktidar üretici güçleri değiştirme, ücretli işçilerin ulusal gelir içindeki payını ve tüketimi azaltma yolunu seçti. Sanayi üretimi azaldı ve fabrika işçilerinin sayısı düştü. İşsizlik (bilim-teknik alanındaki aydınlar arasında da) arttı, yarı-işsiz kesim genişledi. Aynı zamanda, hizmetler alanı, özellikle de bu alanın mali spekülasyonlarla uğraşan kesimi genişleme gösterdi.

Son 20 yıldaki kapitalist gelişme ve sosyal-sınıfsal yapının değişmesi, **ekonomideki, kimi zaman da politika alanındaki sınıf savaşımının keskinleşmesini getiren istikrarlı bir eğilim doğurdu.**

60'lı yılların sonu ve 70'li yılların başında tüm ülkede emekçi, öğrenci ve ilerici aydın eylemleri yayıldı. Peronist hareketin iç çatışmaları sıklaştı, yeni devrimci akımlar ortaya çıktı.

Bu dönemde komünistler gelişen olayları yüzeysel olarak değerlendirdiler. Halkın aktifliğinin ve bilinçlılığinin artmasına, bu süreçler bizim partimizin etkinliği ile ne ölçüde doğrudan bağlıdır türünden bir ölçüyle yaklaştılar. Halk yığınları genel olarak "özgür vatan uğruna", "sosyalist bir vatan uğruna" gibi, sol Peronistler tarafından ileri sürülen sloganlarla hareketlendiler. Sol Peronistler Peronizmin içindeki ve dışındaki sağcılarla cesaretle çatışmaya atıldılar, onbinlerce militana, özellikle de gençliği politik savaşa ve hatta silahlı eylemlere katılma yolunda esin kaynağı oldular. Bu çevreler, 1973'de hükümette temsil edildiler.

Biz o zamanlar şu altın kuralı unuttuk: "Temel güçleri baş düşmana karşı yöneltmek". Halkın eylemlerine önem vermedik, burjuva reformizminin etkililiğine duyulan parlak umutlarla kendimizi teselli ettik. Parti "geniş birlik" çağrıları yaparken, aslında diğer devrimci ve sol örgütleri gözönüne almadı, burjuvaziyle ve onun politik guruplarıyla işbirliğini tercih etti. "Soyut bir Peronizm" ile çalışma zorunluluğu düşüncesi bizi "kuyrukçuluğa", sendikalardaki şu ya da bu bürokratik fraksiyona gözü kapalı yönelmemiz sonucuna götürdü. İlerici sendikal hareketlerin, en başta patronlara, sendika bürokratlarına ve devlete karşı çıkan sol peronist sendikaların birleştirilmesi işinde sağlam ve öncü bir konum alamadık.

Diğer sol gruplara olan tutumumuzu, AKP'nin biricik devrimci güç olduğu yolundaki sekter inanç belirledi. Komünistler kendileriyle birlikte olmayanlarla tartışmadılar, onları yalnızca reddettiler.

Sekterlik, dogmatizm ve oportünizm 70'li yıllarda, özel olarak da 1976 yılında kurulan askeri diktatörlüğün değerlendirilişinde açıkça ortaya çıktı. Biz, bu rejimin sınıfsal niteliğini, onun faşist devlet terörizmini, rejimin Pentagoncu "ulusal güvenlik doktrini"ne bağlılığı konularını suskunlukla geçiştirdik. Komünist partisi gerçeği olduğu gibi kabullenmek cesaretini gösteremedi, silahlı kuvvetlerin çeşitli gruplara ayrılmış olduğunu, cuntacıların ise güya "ılımlı" ve "Pinoşetçi-olmayan" kanata dahil olduğunu belirtti. "Sivillerin ve askerlerin birbirine yakınlaştırılması" gibi hatalı bir slogan ileri sürüldü. Oysa askeri güçlerin çoğunluğu ve yüksek komutanlık, önle-

yici karşı-devrim stratejisine uygun olarak işçi ve halk hareketini zorbaca bastırma, sol güçleri fizikman yoketme yoluna koyuldu.

Böylesi ciddi hatalar yapılmış olsa da, **parti genel olarak savaşımı sürdürdü.** Pek çok komünist öldürüldü, zindanlara atıldı, kovuşturma ve baskılara uğradı, işinden oldu. Sekterlik, hak-koruyucu örgütlerden en aktif olanlarıyla ve bu arada, "Anneler Palasa de Mayo ile"(2) örgütüyle ilişkileri etkilemiş olsa da, biz bu tür çeşitli örgütleri destekledik. AKP, sendikal ve genel demokratik hareketin savaşkanlığının yeniden arttırılmasına katkıda bulundu, ama bu konuda da oportünist eğilim kendini gösterdi.

Bu yıllarda izlenen çizgi ciddi kuşkular yarattı. Yöneticilerin ve sıradan komünistlerin devrimci pratiği ve inançları ile, yürürlükteki genel demokratik anlayışların oportünist özü arasındaki çelişki giderek keskinleşti. **AKP'nin 16. Kongre (Kasım 1986) kararları Partinin tüm faaliyetlerinde keskin bir dönüş;** 1918 yılında Partinin kurucuları V.Codovilla, R.Gioldi, L.E.Rekabarren tarafından tohumları atılan **devrimci geleneklerin yeniden canlanması anlamına gelmektedir.** Hataların düzeltilmesi için, "öznel faktörün köklü dönüşümlerdeki öneminin ve en başta da iktidar için savaşma işlevini taşıyan komünist partinin rolünün yeniden, derinlemesine gözden geçirilmesi" gereklidir. "Biz, ideolojik yozlaşma sürecini, devrimci teorinin hazırlanmasındaki reformist eğilimi durdurabildik."(3) Parti forumu öncesinde, Parti aktivistleri tarafından yaygınlaştırılan ve MK tarafından yönlendirilen ilkesel, ama kimi zamanda sağlıksız gelişen bir özeleştiri süreci yaşandı.

Partimizdeki değişimler, dünya komünist hareketindeki genel süreçlerin bir parçasıdır. 16. Kongre uluslararası durumu analiz etmiş ve AKP'nin enternasyonalist görevlerini belirlemiştir. Bu görevler içindeki en önemlilerden biri, Latin Amerika halklarıyla dayanışmadır. Kongre delegeleri SBKP 27. Kongresi'nin önemine, Sovyet toplumunun yenilenmesi yolunda alınan önlemlere ve bunların sosyalizmin dünya çapında gelişimine yaptığı etkiye büyük değer biçmişlerdir. Sovyetler Birliği'ndeki gelişmeler, 70 yıl önce Ekim Devrimi tarafından başlatılan sosyalizm ülkülerinin ve davasının yeniden dirilişi gezegenimizdeki işçi sınıfına ve halklara büyük bir etki bulunuyor ve bulunacaktır. Kuşkusuz, SBKP'nin cesur bir özeleştiri yapması, geçmişteki hataların düzeltilmesindeki kararlılılk ve dogmatizmin eleştirilmesi Marksist-Leninist teorinin yaratıcı bir biçimde zenginleştirilmesine yardımcı olmaktadır.

Biz ayrıca 27. Kongre'nin Leninci barış politikasına yaptığı önemli katkıyı da selamlıyoruz. Burada sözkonusu olan, genel insanlık değerlerini, genel uluslararası güvenlik sisteminin kurulması ve silahsızlanma yolunda tutarlı adımların atılması yoluyla insan soyunun devamının sağlanmasını ön plana çıkaran yeni düşünce anlayışının ve nükleer çağın gerçeklerinin gözönüne alınmasıdır. Bu, insanlığın görevidir, ama herşeyden önce de tüm ülkelerdeki komünistlerin görevidir. 16. Kongre, "dünyada barış davasına hizmet eden politikanın reel içeriğinin her seferinde somut olarak belirlenmesi"nin zorunluluğunu vurgulamıştır.(4) Bizim barış ve global bir uluslararası güvenlik sistemi kurulması yolundaki istemimiz insanlığın köklü sorunları-

---

(2) Oğul ya da kızları faşist gruplarca yahut gizli polis tarafından kaçırılan annelerin kurduğu örgüt.
(3) **Frente y accion de massas por la patria liberade y el socialismo informe del Comite Central del Partido Cominista al XVI Congreso,** Buenos Aires, 1986, s.11
(4) **Agy,** s.19-20

nın çözülmesini öngörüyor. Latin Amerika'nın bağımlı ülkeleri için en yakıcı olan dış borçlar sorunu da bunlar arasında yer almaktadır.

Nükleer felaketin önlenmesi yolundaki çabalar, silahlanma yarışının ve saldırganlık politikasının temel suçlusu olan Amerikan emperyalizminin sergilenmesini şart koşuyor. Nükleer silahlardan ve şiddetten arınmış bir dünya, silahsızlanma ve yumuşama uğruna Reagan yönetimi ile bile sağduyulu anlaşmalar yapmak gereklidir. Bu nedenle, orta ve daha kısa menzilli silahların yokedilmesi antlaşmasına, stratejik silahların yüzde 50 oranında azaltılması yolunda bir adım olarak büyük bir değer biçilmelidir. Bu antlaşma, **Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkeler tarafından savunulan insancıl ülkülerin**, gerçekçi adımlar atmayı kabul ederken bile saldırgan özünü yitirmeyen **emperyalizmin çabaları üzerindeki zaferidir.**

Barış savaşımı emperyalizme karşı savaşımla ayrılmaz bir biçimde bağlıdır. Bundan hareketle biz, Arjantin Barış Komitesi'nin faaliyetlerini, Delhi Altılısı'nin önerilerini, Contadora grubunun ve onu destekleme grubunun çabalarını, "Yaşam Uğruna Yüzlerin Çağrısı" girişimini, "Savaşın Önlenmesi İçin Dünya Doktorları" hareketini destekliyoruz.

Arjantin'de barış savaşımı, Malvin adalarının (İngiltere emperyalizminin sömürgesi ve NATO askeri üssü) ulusal egemenliğinin yeniden sağlanması istemiyle bağlıdır. Bu kampanya, Güney Atlantik'in nükleer silahsız ve demilitarize edilmiş bir bölgeye dönüştürülmesi eylemlerinin bir parçasıdır.

Latin Amerika'daki barış davasına hizmet etmek Sandinist Nikaragua, Salvador ve Şili halklarıyla aktif dayanışmayı, Reagan yönetiminin yerel ordu ve kiralık eşkiyalar eliyle sürdürdüğü sözde "düşük yoğunluktaki çatışmalar" gibi, emperyalizmin körüklediği bölgesel savaşlara karşı geniş çaplı eylemleri öngörüyor.

Arjantin'de savaş tehlikesine karşı savaşım, inanıyoruz ki, çok geniş boyutlardaki yığın hareketini sınıfsal ilkelere bağlılık ile uyumlaştırmayı gerektiriyor. AKP Alfonsin hükümetinin dış politikasının silahsızlanma, Güney Atlantik'de atomsuz bir bölge yaratma, Orta Amerika'daki çatışmanın barışçı yollarla çözümlenmesi gibi konulardaki olumlu yanlarını göz önünde bulunduruyor. Aynı zamanda, komünistler hükümetin emyeryalizmle uzlaşmasına, Reagan yönetiminin şantaj ve baskıları karşısında ödün vermesine karşı da savaşıyorlar. Biz, yabancı bankalar ve yerel tekeller çıkarına Uluslararası Para Fonu reçetesiyle hazırlanan, halk karşıtı "bağımlılığı modernleştirme" planına karşı çıkıyoruz. Ödün verme politikası, dış politikanın olumlu yanlarının sonuçta yitirilmesini getiriyor. Barış ve toplumsal kurtuluş savaşımının, bu iki cephedeki savaşımın birleştirilmesinin ancak başarı getireceğini düşünüyoruz.

Partinin temel programatik amacı halkçı, yurtsever, demokratik, anti-emperyalist, köylülerin çıkarına ve anti-tekel, sosyalist yönelimli bir devrimdir. Bizim için temel soru iktidar sorusudur. Zafer için, işçi sınıfı yönetiminde ulusal ve toplumsal kurtuluş cephesinin yaratılması, devrimci öncünün düzenlenmesi gereklidir. İktidarın kazanılmasına giden yol yığınların savaşımından geçiyor ve bu savaşımın biçim ve yöntemleri somut çabalara bağlı olacaktır.

Kongre şu anki aşamayı, burjuva demokrasisi koşullarında güçlerin birikimi dönemi olarak belirledi. İç politika arenasında iki eğilimin çarpıştığına işaret edildi: Bir yanda, emperyalizm ve yerli egemen sınıfların demokrasiyi halkın zararına sınırlama çabaları, diğer yanda ise, devrimci ve anti-emperyalist güçlerin yönettiği, de-

mokratik kazanımların genişletilmesi ve derinleştirilmesi uğruna yığınların yürüttüğü savaşım. Özü itibarıyle gerici olan birinci eğilim, "güvenlik koşullarında demokrasi" veya "sınırlı demokrasi"yi öngören Pentagoncu "düşük yoğunluktaki çatışmalar" doktrinine uygundur.

Son askeri diktatörlüğün erkten uzaklaştırılması egemen sınıfları ve Kuzey Amerika emperyalizmini, tekellerin çıkarına yanıt veren biçimsel bir demokrasiyi ülkede yeniden kurma zorunda bıraktı. Gerici militaristlerin konumları sarsıntı geçirmedi. Bu güçler hükümet üzerinde bir baskı unsuru olmaya devam ediyor ve kendileri için uygun bir anda yeniden politik arenanın ön sıralarında yer almaya hazırlar.

Alfonsin yönetiminin ilk adımlarından biri, şu anda eylemlerinin cezasını çekmekte olan son üç askeri darbenin üyelerinin yargılanması olmuştur. Latin Amerika'da şimdiye kadar rastlanmamış olan bu önlem, halkın istemleriyle alınmıştır. Ancak yine de, "güvenlik koşullarında demokrasi" doktrini ilkelerine uygun olarak, saldırgan aygıt korunmuş, "disipline zorla boyun eğme" yasası(5) ise diktatörlük döneminde devlet terörü politikasını gerçekleştiren katil ve cellatların çoğunu yükümlülükten kurtarmıştır. Arjantin hükümetinin 1987 yılındaki faaliyetleri, "savaş partisi" ve yeni bir devlet darbesi taraftarları karşısında atılan geri adımların göstergesidir.

Gerici militaristlere verilen ve Kuzey Amerika yönetimi tarafından teşvik edilen ödünler resmi politik çizginin sınıfsal karakteriyle bağlıdır. Hükümet Arjantin'deki bağımlı kapitalizmin krizine hakim olmaya çabalamakta, sistemin "modernleştirilmesi"ni tercih ederek, olgunlaşmış dönüşümlerden mümkün olduğunca sıyrılmaya yeltenmektedir. Hükümet, uluslarötesi tekellerce belirlenen uluslararası işbölüşümüne adapte olmak istiyor. İktidar soygun anlamına gelen dış borç faizlerini ödüyor, ekonomideki kamu işletmelerini tasfiye ediyor, yabancı ve yerel büyük sermayeye yeni yeni ayrıcalıklar sağlıyor. İşsizlik artmakta, emekçilerin yaşam koşulları kötüleşmektedir. Bunlar, "bağımlılığın modernleştirilmesi" politikasının kaçınılmaz sonuçlarıdır. Ülke üzerindeki politik kontrolü korumayı amaçlayan egemen sınıflar, şu anda Radikal Yurttaş Birliği ve Adalet Partisi gibi iki partinin iktidara sırayla gelmelerini ya da birlikte yönetmelerini tercih ediyorlar. İlk partiyi orta katmanlar, ikinci partiyi ise emekçiler destekliyor.

Bu iki partinin yönetiminde (özellikle Peronist olanında) tekelci büyük burjuvazinin önemli grupları etkilidirler. Bu durum liberallerle bu partilerin sosyal tabanları arasında ciddi çelişkilerin doğmasına yol açıyor. Peronist ve liberal yığınların uzun bir tarihsel dönem içinde oluşmuş politik tercihleri genel olarak istikrarlıdır. Ama yine de, sınıfsal temelde sağ ve sol olarak bir iç ayrışma süreci yaşanmaktadır.

16. Kongre ülkedeki durumu göz önünde bulundurarak, ulusal ve toplumsal kurtuluş cephesinin kurulması görevini ileri sürdü. Bu cephenin işlevi, yığınların devrimci savaşımının ve sol güçlerin halkçı, anti-emperyalist, anti-tekel platformda birliğinin bir aracı olmaktır. Biz şundan hareket ediyoruz: Bu iki büyük parti bir kriz içindedir, çünkü bunların yönetimleri büyük burjuvaziyi temsil ederek, sıradan üyelerden oluşan geniş yığınların karşısında yer alıyorlar. Bu nesnel süreç yeni başlamıştır, gelişmektedir, ancak henüz tam anlamıyla ortaya çıkmamıştır.

---

(5) Sözkonusu yasa 1987 Haziran'ında kabul edilmiştir. Yasaya göre, üst komutanlarının "emriyle" baskı eylemlerine katılmış olan polislerin ve askeri görevlilerin yargılanmaması gerekmektedir. (Derginin Notu)

Komünistler ülkedeki belli başlı partilerin değerlendirilmesinde değişiklikler yapmışlardır: Eskiden, cephenin kurulmasına onların katılabilecekleri, bizlerin ise, onların sıralarındaki görüş farklılıklarına (bu çelişkilerin sınıfsal doğasını görmeyerek) karşı çıkmamız gerektiği yolunda bir görüş savunuluyordu. Şimdi biz bu konumu reddediyoruz.

Komünist partisi, işçi sınıfı içindeki savaşkan Peronist akımların gelişmesinden, (anti-emperyalist yönelimli) halk milliyetçiliği olarak adlandırılan hareketin büyümesinden ve özellikle de anti-kapitalist özellikleriyle belirginleşen halkçı-devrimci milliyetçilik eğiliminin güçlenmesinden yanadır. Bu çevrelerin en öncü temsilcileri bilimsel sosyalizmle, Marksizm-Leninizmle bağlanıyorlar.

60'lı yılların sonu ile 70'li yılların başında bu sözünü ettiğimiz akımlardan bazıları örgütsel olarak biçimlendi ve daha sonraları da "Peronizmin devrimci eğilimi" ile bütünleştiler. Peronist hareketin bu kısmı reformizmden uzaklaştı, yığınlar içinde önemli bir destek bularak, sağcı güçlere kararlı biçimde karşı çıktı. O yılların deneyimi günümüz için de önemlidir. Kuşkusuz sol Peronistler ideolojik ve politik hatalar işlediler, silahlı savaşım yöntemlerinin önemini abarttılar. Daha sonraları, bu örgütlerin en tutarlı aktivistleri geçmiş yanılgıları özeleştirel bir tutumla değerlendirdiler.

Şimdi, Peponizmde tekrar bir çatışma ve iç ayrışma süreci yaşanıyor. Bu süreç zor ilerliyor, çünkü diktatörlük zamanında en iyi savaşçıların bir çoğu fizikman yokedildi, hareketin sol kanadı ise bir kriz yaşadı. Ancak Peronizmde sol çevreler yeniden ortaya çıkıyorlar.

Biz, 1985'de Halk Cephesi'nin örgütlenmesiyle başlayan ve geçenlerde Geniş Kurtuluş Cephesi'ne (GKC) dönüşen çalışmayı sürdürüyoruz. AKP ve diğer sol örgütlerin aralarında anlaşmalarıyla bir başlangıç yapılmıştır. GKC, şu andaki görünümüyle, gelecekteki kurtuluş cephesinin embriyonu niteliğindedir. Onun yazgısı, işçi sınıfının, geniş halk yığınlarının katılımına, Peronistlerin, radikallerin ve Uzlaşmazlık Partisi'nin taraftarları arasında ilerici akımların güçlenmesine bağlıdır. 1985 ve 1987 seçimleri şunu gösterdi ki, Arjantin'de solun olduğu gibi, cephenin konumları da henüz zayıftır. Bu durum bizim ciddi olarak düşünmemizi ve pratik işleri gerekli kılıyor.

Devrimin toplumsal-politik güçlerinin birliğinin kurulmasının temel sorunu, Peronist emekçi yığınların örgütlenmesidir. Bu sorun, kurtuluş ve sosyalizm için tarihsel savaşımda işçi sınıfının yönetici rolüyle doğrudan bağlıdır.

Şimdi ülkede ekonomik istemler için savaşım güçleniyor. Grevler, yürüyüşler, gösteriler, fabrika işgalleri oluyor. Ancak, yığınsal ve savaşkan niteliğine karşın, bu eylemler çoğunlukla amacına ulaşmıyor. Bunun nedeni onların dağınık, koordinesiz oluşlarıdır. Bu durum, patronların, hükümetin ve sendika bürokratlarının yararınadır. Ayrıca, komünist partisinin ve diğer devrimci örgütlerin etkisi de yeterli değildir, bunların aralarındaki işbirliği zayıftır. Doğrudan istemlerinin karşılanmasını elde ederken yığınlar birlik olmaya doğru yöneliyorlar. Bu desteklenmeli ve geliştirilmelidir.

Çeşitli toplumsal güçlerin gündelik ortak çıkışları ulusal ve toplumsal kurtuluş birliğinin geliştirilmesi yolunda atılan adımları oluşturuyor. Giderek, deneyim birikiyor ve iktidarı alma perspektifine yönelik birleşik eylem stratejisi geliştiriliyor. İşte böylece, gerçek devrimci öncü sözde değil, fiilen çelikleşiyor.

Biz, Arjantin'de devrimci öncünün yaratılmasının yalnızca tek başına komünistlerin işi olmayacağı kanısındayız. 60'lı yıllarda kimi komünist-olmayan örgütler ortaya çıktı ve bunlar kendi ideolojilerine ve pratik faaliyetlerine Marksist-Leninist ilkeleri soktular. Dünya sosyalizminin ve özel olarak da Küba devriminin başarıları bu örgütleri güçlü bir biçimde etkiledi. Biz bu deneyimi idealize etmiyoruz. Ancak tümüyle eminiz ki, büyük gelecek başlamış bulunan bu sürecin arkasındadır. Bunun artık parlak göstergeleri vardır.

AKP 16. Kongresi şu temel görevi ileri sürmüştür: Ülkenin devrimci güçlerinin birliği için, en tutarlı akımların tek Marksist-Leninist öncüde birleşmesi için savaşmak. Bu amaca ulaşılmasına bizim yapacağımız katkı, Kongre çizgisinin tutarlı ve yaratıcı bir biçimde yaşama geçirilmesine ve Leninci parti tipinin niteliklerinin daha da geliştirilmesine bağlıdır. Önceki yıllarda birikmiş olan örgütsel sorunları aşmak, fabrikalarda, işçi semtlerinde, üniversitelerde, köylüler arasında güçlü parti örgütleri kurmak ve diğer sosyal kesimler arasında ısrarlı savaşım sürdürmek önemlidir. AKP işçilerin ve tüm halkın davasına, yığınların devrimci savaşımını yönetme görevi taşıyan Marksist-Leninist öncünün sol güçlerle birlik içinde kurulmasına hizmet edecektir.

Arjantin Komünist Partisi'nin 70. yılı bizim için tartışma, düşünme, başarı ve hataların analizi, tarihsel deneyimin özümsenmesi zamanıdır. Bu durum komünistlerin Marksist-Leninist, yurtsever ve enternasyonalist, Arjantinli ve Latin Amerikalı olarak en iyi özelliklerinin ortaya çıkarılmasına kuşkusuz katkıda bulunacaktır. Bu nitelikler ulusal-kurtuluş ve sosyalizm savaşçısı olan her partili için vazgeçilmez niteliklerdir.

"SOSYALİST FEMİNİZM" Mİ? HAYIR, TAM EŞİTLİK

Maria Kabrgelowa
Çekoslovakya Komünist Partisi MK Sekreterliği üyesi,
Çekoslovakya Kadınlar Birliği (ÇKB) Başkanı

□ **Size göre sosyalist ülkelerde yaşayan kadınları hangi sorunlar kaygılandırıyor? Bunlar kapitalist ve gelişmekte olan ülkelerde yaşayan kadınların kaygılarıyla hangi alanlarda benzeşiyor, hangi alanlarda ayrılıyorlar? "Sosyalist feminizm" diye bir kavram var mı?**

□ Günümüz dünyasında kadınların durumu, kuşkusuz, her yerde aynı değildir. Bu, içinde yaşadığımız sosyo-ekonomik sistemlerin birbirinden farklı oluşuyla bağlıdır. Birçok ülkede, gelişmiş kapitalist ülkelerde olduğu gibi gelişmekte olan ülkelerde de kadınların büyük bölümünün durumu çok zordur. Bu konuyla bağlı olarak geçen yıl Moskova'da yapılan Uluslararası Kadınlar Kongresini anımsadım. Kongrede bu ülkelerdeki kadınların ağır durumu üzerine çok şey söylendi. Örneğin, Latin Amerika Egemenlik ve Ulusal Bütünleşme İçin Kadınlar Birliği Başkanı Meksikalı E.Martines, bu bölgedeki ülkelerin bağımlı ekonomilerini zayıf düşüren dış borçların, kadınların durumunu daha da ağırlaştırdığını belirtti. Gıda maddelerinin yetersiz olduğunu, eğitim görmenin zor olduğunu, büyük bir konut sıkıntısı çekildiğini vurguladı. Güney Kore Devrimci Kadınlar Örgütü temsilcisi Kim Sun Yang, günde 16-18 saat çalıştırılan kadınların durumunun büyük bir endişe yarattığını belirtti. Bunların çoğu okuma yazma bilmiyor, erkeklerin aldığı ücretin ancak yarısını alabiliyor, bunlar en temel insan haklarından yoksundurlar.

Şimdi de sosyalist ülkelerdeki kadınların durumuna bir göz atalım. Daha 1920 yılında V.I.Lenin, Avrupa'nın en geri kalmış ülkelerinden birinde, kadınların kurtuluşu, erkeklerle eşit hakka kavuşturulması yönünde, iki yıllık Sovyet iktidarının, bütün dünyadaki ilerici, uygar, "demokratik" cumhuriyetlerin hep birlikte 130 yıl boyunca yaptıkları kadar iş yaptığını belirtmiştir.

Öteki sosyalist ülkelerde olduğu gibi, Çekoslovakya'da da kadınlar, toplumun eşit haklı üyeleridir. Onlar işsizlik, ayırımcılık gibi sosyal hastalıklara karşı savaşım vermek zorunda değildirler. Onlar parasız orta ve yüksek öğrenim görebilirler, kendi uzmanlık alanlarında çalışabilirler ve erkeklerle eşit ücret alırlar. Partinin ve toplumsal örgütlerin, devlet ve yerel yönetim organlarının çalışmalarına katılmaları için de aynı koşullara sahiptirler. Bu nedenle "sosyalist feminizm" kavramını kullanmaya ge-

rek yoktur. Ben buna karşı, kadınların tam eşitliği ilkesini kullanıyorum.

□ **Kadınların sosyalist toplumdaki, özellikle ülkenizdeki durumu üzerinde biraz daha ayrıntılı olarak durur musunuz? Kadınların ilân edilmiş hakları ile bunların gerçekleştirilmesi arasında çelişkiler yok mu?**

□ Şunu anımsatayım ki burjuva Çekoslovakyasında (1918-1939) kadınların özgürlüğü için savaşım veren birkaç kadın örgütü vardı. Ne ki, bunlardan çoğu bu sorunun çözümüne idealist açıdan bakıyordu. 1920 Anayasasında kadınların eşit haklılığından söz ediliyordu, ama bu madde uygulanmıyordu. İşsizler arasında kadınların sayısı daha çoktu ve onlar erkeklerden daha az ücret alıyorlardı. Öğrenim görmek için ise, çok büyük engelleri aşmak gerekiyordu. Gerçek hak eşitliğinin temel koşulunun toplumun kökten değiştirilmesi olduğunu, ancak Komünist Partisi'yle bağlı ilerici kadınlar kavrıyordu.

Hitlercilerin işgali döneminde binlerce kadın, anti-faşist direnişin ön sıralarında yer aldı. Slovak Ulusal Ayaklanması'na ve 1945 yılının Mayıs ayında Çek halkının ayaklanmasına katıldılar.

Ancak Şubat 1948'de işçi sınıfının zaferinden sonra Çekoslovakyalı kadınlar gerçek hak eşitliğine kavuştular. Bu durum, sosyalizmin başarı ve üstünlüklerinden biridir. Bu durum, Çekoslovakya Sosyalist Cumhuriyeti Anayasası'yla ve yasalarla güvence altına alınmakla kalmıyor, kararlı şekilde günlük yaşamda gerçekleştiriliyor. Burada şunu da belirteyim: Ülkemizde kadınlar erkeklerden 400 bin kişi daha fazladır. Bu, özellikle, onların ortalama yaşının (yaklaşık 75) daha uzun olmasından ileri gelmiştir.

Genel olarak ekonomimizde çalışanların yarısı kadındır. Kimi branşlarda kadınların sayısı çok daha fazladır. Burada sözkonusu olan tekstil, konfeksiyon ve ayakkabı sanayileri, ticaret ve kamu hizmetleri, eğitim ve kültür, sağlık hizmetleri ve sosyal güvenlik alanlarıdır. Bu alanlarda çalışanların yüzde 75-90'ı kadındır. Çekoslovakya'da kadınların ağır işlerde, sağlığa zararlı dallarda ve gece vardiyalarında çalıştırılması yasaktır.

Eğitimle ilgili de birkaç söz söyleyeyim. Bizde orta eğitimi bitirenler arasında kadınlar erkeklerden daha fazladır. Orta okullarda (ekonomi, tıp, sanayi alanlarında) kız çocukları çoğunluktadır. Enstitülerde bunların sayısı yüzde 50, üniversitelerde (sosyal bilimler dallarında) yüzde 75 oranındadır. Orta öğrenimli uzmanların yaklaşık yüzde 60'ını ve yüksek öğrenimli uzmanların yaklaşık yüzde 40'ını kadınların oluşturması bir rastlantı değildir.

Gerçi, kadın yöneticilerin sayısı ortalama yüzde 26 oranındadır. Bu oran, eğitim alanında yüzde 47, kültür alanında yüzde 45, sağlık hizmetleri alanında yüzde 44, ticaret ve kamu hizmetleri alanlarında yüzde 55'dir. Bizde, bakanlık ve kurumlarda çalışan kadınlar, işletme ve enstitüleri yönetin kadın müdürler de elbette vardır. Ne ki, kadınların ekonomik aktifliği ve uzmanlık düzeyi gözönünde bulundurulursa, kadın yöneticilerin sayısı şimdilik azdır. Bunun birkaç önemli nedeni vardır. Çoğu kez kadınların kendileri daha az karmaşık işleri tercih ediyorlar. Çünkü onların, işten başka, ailenin geleceğinden sorumlu olma, çocukların eğitimi, ana babalara bakım, vb. gibi daha bir dizi sorumluluğu da var.

Bana göre kadınların yükselmeye başlamaları için en uygun yaş 30'dur. Bu, erkek-

ler için biraz daha düşüktür. Sosyalizmde yaşlı kadınların çoğu, gücünü yaratıcı şekilde gerçekleştirmeye çalışıyor, sadece torunlara bakmayla sınırlı kalmıyorlar. Çocuklar yetiştikten sonra, kadın tam bir sorumluluk duygusuyla yönetici olabilir. Çünkü, her insanda iyi çalışarak, gelişip yükselme arzusu vardır. Ve ancak kişi kendini işe tam olarak verdiği zaman başarı sağlanabiliyor. Bunu başkalarından duymadım, kendim yaşadım. Çocuklarım küçük iken, yöneticilik görevi almaya yanaşmıyordum, ancak daha sonraları böyle bir görevi kabul ettim, bütün gücümle ve büyük bir titizlikle insanlarla çalışmaya başladım.

Kadın yöneticilerin iyi aile ilişkilerine, özellikle eşi tarafından anlayışla karşılanmaya erkek yöneticilerden daha çok gereksinimi vardır. Bazen bizim koşullarımızda işte bu eksik oluyor. Ne var ki, bunlar antagonistik çelişkiler değildir ve yavaş yavaş ortadan kaldırılıyor.

Toplumsal yaşama aktif olarak katılan kadınların sayısının sürekli arttığını sevinçle belirtebiliriz. Örneğin, 1986'da yapılan genel seçimlerde yüksek yasama organlarına (Federal Meclis, Çek Ulusal Meclisi ve Slovak Ulusal Meclisi) seçilen milletvekillerinin yüzde 29'u kadındı. Devlet organları ve yerel yönetim organları (köy, kent, bölge, yöre) ulusal komitelerindeki milletvekillerinin yüzde 31.7'si kadındır. Kadınlar toplumsal örgütlerin ve öteki politik partilerin faaliyetlerine aktif olarak katılıyorlar.

Bazen, yasalarda ilân edilmiş haklar ile gerçekler arasında bazı çelişkiler görülüyor. Diyelim ki, işyerinde uygulanan gerçek eşit haklılık, aile işlerinde, çocuklara bakarken aynı ölçüde uygulanmıyor. Bana öyle geliyor ki, erkekler aile içindeki eski alışkanlıklarından henüz tamamen kurtulabilmiş değildirler.

Bu alışkanlıkların ortadan kaldırılmasında bizim kadın örgütümüz, onun yayınladığı haftalık dergi (1.2 milyon tirajlı) ve aylık dergi (1.7 milyon tirajlı) de belirli bir rol oynuyor.

□ **Çekoslovakya kadınlarının ve onların örgütünün Çekoslovakya toplumunun yenilenmesi ve demokratikleştirilmesi sürecine aktif katkısı nedir? Size göre kadınların bu sürece daha aktif katılmasını, onların yaratıcı gücünü ortaya koymasını ne engelliyor?**

□ Çekoslovakya Komünist Partisi'nin 17.Kongresi'nde (1986) kadınların ülkenin politik, toplumsal, ekonomik ve kültürel yaşamında, ailenin güçlendirilmesinde, genç kuşağın eğitilmesinde oynadıkları role büyük değer biçildi. Ve şimdi, ÇKP Merkez Komitesi'nin Aralık 1987'de yapılan plenumunda sözkonusu ekonomik mekanizmanın yenilenmesi, sosyalist demokrasinin derinleştirilmesi sürecine kadınların aktif olarak katılmasının partinin politikasının önemli bir bileşeni olduğu belirtildi.

Çekoslovakya Kadınlar Birliği ve onun yerel örgütleri, örneğin, işletmeler, köylü kooperatifleri, üretim, tüketim ve konut kooperatifleriyle ilgili yasa tasarısının tartışılmasına aktif olarak katıldılar. Ekonomik yenilenmenin temel ilkelerinin geliştirilmesini öngören çok sayıda öneri getirildi. Bu yenilenme sürecinde, kadınların istihdamı ve onların işletmelerin yönetilmesine katılımının azalmaması gerektiği görüşü dile getirildi. Öte yandan, yeni ekonomik etkinlikler koşullarında kadınların uzmanlık alanlarından, onların girişiminden, özellikle üretimin rasyonelleştirilmesiyle, çalışmaların örgütlenmesiyle, vb. ilgili önerilerinden daha iyi yararlanılması gerektiği belirtildi.

Ben Çekoslovakya Sosyalist Cumhuriyeti'nde gerçekleştirilen ekonomik ve toplum-

sal yenilenmeye kadınların aktif olarak katılmasını engelleyen hiçbir şey olmadığı kanısındayım.

Bu süreçte Çekoslovakya Kadınlar Birliği'ne (ÇKB) önemli bir yer ayrılıyor. Birliğimiz, değişik mesleklerden, değişik kuşaklardan, çeşitli politik görüşleri olan, çeşitli din ve mezheplere bağlı milyonlarca kadını saflarında birleştirmektedir. ÇKB'ne üye kadınların çoğunluğunu sanayi ve tarım alanlarında çalışanlar oluşturuyor. Onların oranı yüzde 55'tir. Yönetim alanlarında çalışanların yüzde 45'i 35 yaşın altındadır. ÇKB'nin 13 bin yerel örgütü vardır. Yöneticiler aygıtı büyük değildir, işin önemli bölümü gönüllü çalışanların yardımıyla yapılmaktadır.

ÇKB, yalnız yerleşim yerlerinde, kent ve köylerde faaliyet göstermektedir. İşletmelerde, kooperatiflerde, enstitülerde ve öteki örgütlerde, sendikalara bağlı kadın komisyonları aktif çalışma yürütmektedir. Gördüğünüz gibi, amacı kadınların haklarını korumak, onların yaratıcı, yapıcı çalışmalara ve üretimin yönetilmesine katılımını artırmak olan bu sürecin iki yanı vardır.

ÇKB, çevrenin korunması ve iyileştirilmesi, hizmetler alanının geliştirilmesi, çocuk yuvaları ağının genişletilmesi ve yaşlılara gösterilen özenin artırılması için büyük çalışmalar yaptı. Örneğin, 10 yıl önce, parti ve devletin desteğiyle, her yerde yeterince çocuk yuvası olmasını sağlamak amacıyla ulusal çapta bir kampanya başlattık. Ve artık çocukların bu yuvalara alınmasıyla ilgili hiçbir sorun kalmadı. 3-6 yaş arasındaki bütün çocukların yüzde 90'ı bu yuvalarda yetiştirilmektedir.

Biz şimdi daha çok, gençlerin boş zamanlarının nasıl daha iyi değerlendirilebileceği sorunuyla uğraşıyoruz. Çekoslovakya'da yeterince stadyum, yüzme havuzu, patinaj sahası var, ama futbol, voleybol, tenis oynanacak, başka sporlarla meşgul olunacak sahalar yeterli değil. Gençlerin toplanabilecekleri kulüpler az. Bu nedenle biz daha çok küçük stadyum açılmasını, her mahallede bir kulüp kurulmasını sağlamaya çalışıyoruz. Öte yandan, yeni kurulan mahalle ve köylerde yeterince satış mağazası ve kamu hizmetleri olması için çalışıyoruz.

□ **Kadınların toplumsal çalışmalara ve üretim sürecine katılması, kuşkusuz, onların sosyal saygınlığını artırıyor. Ama kadın, aynı zamanda anne, eş ve eğiticidir. Sosyalist toplumda kadın bu rolünü nasıl yerine getiriyor? Kadınların payına düşen ağırlığı hafifletme, çok fazla zaman ve güç isteyen ev işlerini azaltma olanağı var mı?**

□ Anne olarak, çocukları eğitici olarak kadın, sosyalist toplumda çok büyük bir rol oynuyor. Devlet ve toplum, kadınlar için giderek daha iyi koşullar yaratıyorlar. Aileye, anneye, çocuklara, genç evlilere özen göstermeyi öngören sistem sürekli uygulanmaktadır. Bu bakımdan Çekoslovakya Sosyalist Cumhuriyeti dünyanın önde gelen devletleri arasında yer almaktadır.

Size bu alanda yapılan yatırımlara, sağlanan kolaylıklara değineceğim. Bütün hamile kadınların 28-37 hafta (doğumdan önceki iki hafta da dahil) boyunca ücretli (ücretinin yüzde 90'ı) izin hakkı vardır. Çocuk doğduğu zaman, anneye bir defalık olmak üzere 2000 kron (bu, ülkedeki ortalama maaşın yaklaşık üçte ikisidir) verilmektedir. Daha sonra anne, üç yıl boyunca, annelik yardımı alarak evde çocuğuna bakabilir. Çocuğa anne ve babası baktığı sürece, (yüksek öğrenimini bitirinceye dek) her ay ücretlere ek olarak çocuk parası verilir (bir çocuğa 200 kron, iki çocuğa 650 kron, üç çocuğa 1210 kron, dört çocuğa 1720 kron vb.)

Buna düşük düzeyde vergilendirmeyi, annelere verilen yardımı, genç evlilere düşük faizle kredi verilmesini, kiralarda yapılan indirimi de eklerseniz, devletin annelere, çocuklu ailelere ne denli önemli yardımda bulunduğunu görürsünüz. Sosyalist toplumda toplumsal tüketim fonları bütün yurttaşların yaşamının önemli bir öğesi haline geldi.

Bunlardan başka da yardımlar var. Çekoslovakya Sosyalist Cumhuriyeti'ndeki tüm yurttaşların bütün hastane ve öteki sağlık merkezlerinde parasız muayene olma ve tedavi görme hakkı vardır. Üstelik, ilaçlar, ne kadar pahalı olursa olsun, parasız verilmektedir. Ülkede bir doktora 270 kişi düşmektedir.

Şimdi de sosyal güvenlik üzerine birkaç söz söyleyeyim. Annelerin doğum yaptıktan sonra çalışmadığı, çocuğuna baktığı zaman dilimi, kadınların emeklilik maaşı alabilmeleri için gerekli olan çalışma süresine katılmaktadır. Anneler, çocuk sayısına bağlı olarak 53 ile 57 yaş arasında emekli olabilirler.

Bu koşullar kuşkusuz, toplumumuzun ekonomik olanakları arttıkça ve aynı zamanda yeni yeni olgular ortaya çıkarıldıkça, sürekli iyileştiriliyor. Şimdi biz, örneğin, çocuklu kadınlara daha kısa süre çalışma hakkı tanınması için çalışıyoruz. İş Yasası buna izin veriyor, ama işletmenin yöneticisinden ve sendika örgütünden de izin gereklidir. Çekoslovakya Kadınlar Birliği'nin kanısına göre, her anne çalışma süresini kendi belirlemelidir. İşletme yönetimi buna rıza göstermelidir.

□ **Kadınlar da erkekler gibi, geleceğin yurttaşını, daha küçük yaşta halkına, onun kültürüne, diğer uluslara karşı saygılı olması için eğitmekten sorumludur. Size göre gençlerin eğitiminde ne gibi değerler ve eksiklikler var?**

□ Çekoslovakya'nın genç (bugün orta) kuşağı, sosyalizm koşullarında doğmuş ve yetişmiştir. Kapitalist toplumun çelişkilerini görmemiştir; bizim kazanımlarımız, ona kendiliğinden anlaşılır gelmektedir. Bu ise, gençlerin ailede, okulda, işyerinde yani, tüm eğitim sürecinde eğitiminin önüne daha yüksek istemler koyuyor. Bizde, gençlerin mutlak çoğunluğu sosyalizmi kendi toplumsal düzeni olarak görmekte, ülkelerini sevmekte, derin enternasyonalist duygular taşımaktadırlar. Aynı zamanda bunların adalet, haklılık, açıklık duygusu gibi, gençlere özgü kendi çizgileri de vardır. Bununla birlikte, ne yazık ki, kayıtsız kalan ve pasiflik gösteren gençler de bulunmaktadır. Bunlardan çok küçük bir grup kaygan yola giriyor, yasalarla çelişkiye düşüyor. Bizde, Batı'ya oranla çok az da olsa esrar kullananlar vardır. Bu hastalıkların başta gelen nedeni, kuşkusuz, aile geçimsizlikleridir. Ancak velilerin suçunu okulun ve toplumun da paylaşması gerek. Biz, her ayağı sürçenin dolgun ve faal yaşama dönmesi için çalışıyoruz.

Batı propagandasının dünya görüşünün oluşmasındaki etkisine ve sosyalizme yabancı ideolojilerin sızmasına gelince, sanıyorum ki bunun gençler üzerinde pek büyük etkisi yoktur. Ancak yalnız gençlerde değil, kimilerinde, Batı mallarına ve özellikle de radyo-elektroniğe, otomobillere, modaya karşı bir tutku sözkonusudur. Bana göre, burada sorun, işlevsel ve estetik bakımdan yabancı mallardan geri olmayan mallar üretmeye başlamamızda düğümleniyor. Kanımca, bu önemli sorun en başta sosyalizmin çekiciliğinde ve onun dinamizminde ifadesini bulmalıdır. Biz gençlere, zamanın gereklerine uygun bir biçimde tüm bunların, herkesin emeğine bağlı olduğunu anlatmaya çalışıyoruz.

ÇKP'nin 27.Kongresi'nde, bizim genç kuşağa haklı olarak güven duyduğumuz belirtildi. Gençlik bu güveni eğitim, spor ve kültür alanlarındaki faal ve bilinçli emeği ve eğitimiyle, toplumsal yaşamdaki yüksek aktifliğiyle kanıtlıyor. Çocukların ve gençlerin, onların sağlıklı yetişmelerini tehdit eden herşeye karşı korunması ve onlara sosyalist yaşam biçimi değerlerinin aşılanması, bizim başta gelen görevimizdir.

□ **Aile, statik bir şey olarak ele alınabilir mi? Boşanmalara, amaçlı evliliklere, serbest aşka karşı tutumunuz nedir? AIDS sorunu ÇSC'nin önünde ne derece ciddi bir sorun olarak duruyor?**

□ Aile için küçük bir toplumdur deniyor. O, bize yaşam ve mutluluk veriyor. İnsanın karakteri, ahlâkı, inanç ve kültür düzeyi burada oluşuyor. Aile, toplumdaki tüm değişikliklere, duyarlı bir biçimde yanıt veriyor.

Hayır, aile statik değildir. Çevremizdeki herşey gibi o da gelişiyor. Çekoslovakya'da aile daima partinin, devletin, Ulusal Cephe'nin ve ona katılan örgütlerin dikkat merkezinde bulunuyor. Onun sosyalist karakterine saygı gösterilmesi Çekoslovakya Kadınlar Birliği'nin başta gelen görevlerinden biridir. Biz, genç kuşağın eğitiminde sorumluluğu karşılıklı olarak yükseltmek için uygun çalışma biçimleri bulmaya çalışıyoruz.

Aileyi günlük kaygılardan uzak tutmak için çok şey yapılıyor. Gelişmekte olan kamu hizmetleri, ticaret ve halka yarı mamul biçiminde yiyecekler sağlayan yemekhanelerin bu alanda çok yardımı oluyor. Dayanıklı malların ihtiyaçları karşılaması, önemli bir rol oynuyor. Örneğin, bizde her 100 aileye 146 çamaşır makinası, 117 buzdolabı, vb. düşüyor. Dinlence ve geziler, aile yaşamının kopmaz bir parçası durumuna gelmiştir. Her iki aileden birinin yazlığı veya otomobili vardır.

Ülkemizde evlilik gelenekleri çok gelişmiştir. Ancak, bugün evlenen gençlerin ortalama yaşında bir düşüş vardır. Üstelik de gençler, birbirlerini iyice tanımadan evlenmeye karar veriyorlar. Evliliklerin birçoğu hamilelik nedeniyle kuruluyor ve çoğu zaman da boşanmayla son buluyor.

Her evlilik, kuşkusuz şu veya bu nedenlerden dolayı başarılı olmuyor. Burada sözkonusu olan, boşanma olaylarının özellikle çocuklu ailelerde daha az rastlanmasıdır. Elbette boşanmalardan en başta çocuklar zarar görüyor ve çoğu zaman da, onlarda oluşan psikolojik sonuçlar, bütün yaşam boyu kalıyor. Kanımca, burada etkili, aydınlatıcı çalışmaların, en başta da, gençlerde evliliğe ve velilerinin görevlerine karşı uygun tutumlar yaratılması amacına yönelik eğitimin büyük önemi vardır.

Ülkemizde, evlilik öncesi ve evlilik sorunlarıyla ilgili çok sayıda danışma merkezi kurulmuştur. Çekoslovakya Kadınlar Birliği, gençler için kurslar örgütlemekte ve bu arada binlerce kadının eğitim gördüğü aile-okul sistemi de faaliyet göstermektedir.

Geçenlerde, Çekoslovakya Kadınlar Birliği, aile yaşamının sorunlarını ve bunların çözüm yollarını tartıştı. Sözü edilen bu sorunları hükümet de ele alacaktır. Biz, birçok öneriyle birlikte, bugünkü doğum sorunları komisyonunun yerine, aile sorunlarıyla şu veya bu biçimde bağlı olan tüm enstitülerin, örgütlerin çalışmalarını uyumlaştıracak geniş yetkilere sahip bir hükümet komitesinin kurulması önerisini de ilettik. Aynı zamanda, bu sorunla uğraşan uzmanların birleşmesinin ve yalnız ülkemizde değil, diğer ülkelerde ve en başta da sosyalist ülkelerde ailenin gelişme sorunlarını

daha etkili bir biçimde araştıracak, gerekli öneri ve belgeleri hazırlayacak bir aile enstitüsünün kurulmasını da öneriyoruz.

Çıkara dayalı evlilik? Elbette, bizde de rastlanıyor böylesi durumlara, ama bunların yığınsal olaylar olduğu söylenemez. Bugün gençler evlenme kararını, yukarıda belirttiğim gibi, iyi düşünülmemiş olsa bile, duygularına göre hareket ederek özgürce alıyorlar. Serbest aşk denilen şey vardır ve olacaktır da, burada birşey yapmak adeta olanaksız. Ancak, bir kez daha vurgulayayım, evlilik ülkemizde büyük geleneklere sahiptir. Ayrıca ülkemizde birlikte yaşayan, ama evliliklerini kaydettirmemiş olan çok az sayıda çift de vardır.

AIDS, bugün dünyayı tehdit eden bir hastalıktır. Kültürün, sağlık hizmetlerinin ve sosyal kazanımların yüksek düzeyi sayesindedir ki, bu hastalık Çekoslovakya'da diğer ülkelerdeki gibi tehlikeli boyutlara ulaşmamıştır. Buna karşın ben, bir yandan sıkı profileksi önlemlerin alınmasından ve diğer yandan da masrafa bakmaksızın bilimsel araştırmaların hızlandırılmasından yanayım.

AIDS de diğer bulaşıcı hastalıklar gibi sınır tanımıyor, bu nedenle ona karşı savaşta tüm tıbbın birleşmesi zorunludur.

☐ **Kadınlar, doğaları gereği insan soyunun korunması ve sürdürülmesiyle görevlidir. Doğum yapmakla kadın, dünyaya getirdiği çocuğun korunması, dolayısıyla dünyanın geleceğinin güvence altına alınması karşısında büyük sorumluluk duyuyor. Çekoslovakya kadınları nükleer savaş tehlikesine karşı nasıl savaşıyorlar?**

☐ Kadınlar için barış içinde yaşamaktan,gökyüzünü masmavi görmekten,çocukların sevinçli sesini işitmekten daha yüce bir nimet yoktur. Bundan dolayı, kadınların sesi barış ve ilerleme, ulusal bağımsızlık ve sosyal eşitlik için savaşta giderek daha gür çıkıyor. Yukarıda sözünü ettiğimiz kadınların uluslararası kongresi, bunu bir kez daha kanıtladı.

Çekoslovakya kadınları, bu forum şerefine "Dokuz Renk" dediğimiz ilginç bir eylem örgütlediler. Renklerden her biri, çözümlenmesi gereken belli bir sorunu ifade ediyordu. Örneğin, birinci renk, gelişmekte olan ülkelerdeki kadınlara değişik maddi yardımlar toplanmasını öngörüyordu. Toplanan yardımlar bizim Asya, Afrika ve Latin Amerika'daki kız kardeşlerimize gönderildi. İkinci renk, Kongreye katılan kapitalist ve gelişmekte olan ülkelerden birçok heyetin yol masraflarını karşılamayı, üçüncü renk ise, foruma katılanlara hediyeler alınmasını öngörüyordu. Bunları, okuyucunun bizdeki yurtseverlik duygusunun, gerçek enternasyonalizmin, barışa olan sevginin ne kadar yüksek olduğunu daha iyi anlayabilmesi için bu kadar etraflıca ele alıyorum.

Çekoslovakya Kadınlar Birliği'nin 170 örgütle, ama yalnızca Dünya Demokratik Kadınlar Federasyonu üyesi örgütlerle değil, aynı zamanda sosyal-demokrat, dini, sendikal vb. örgütlerle de ilişkileri vardır. Ortak çabalarımızla barışı savunuyor, Nikaragua halkının haklı savaşını destekliyor, yeni ekonomik düzenden yana tutum alıyor ve ırkçılığa karşı çıkıyoruz. Örneğin, Kadınların Barış ve Özgürlük İçin Uluslararası Birliği, Barış İçin Kadın Parlamenterler, Margaret Papandreu'nun başında bulunduğu "Kadınların Başarılı Bir Karşılaşması İçin Uluslararası Komite" gibi birçok örgütün çalışmalarına katılıyoruz. M.Papandreu'nun şu sözlerini hiç unutamam: "Biz yaşlılar, binlerce ve binlerce nükleer başlıklı silahın gezegenimize yerleştirilmesine nasıl

izin verebilirdik? Torunum, insanlar ve devletler birbirini neden yokediyor diye sorduğunda, yanıt veremedim, çünkü çılgınlığın izahı yoktur."

Biz, askersel mekanizmayı yıkmak, yeryüzünde barışın sağlanmasına ve silahsızlanmaya güçlü katkılarda bulunmak istiyoruz. Burada herşey yalnızca iki büyük devletin yöneticisine bağlı değildir, aynı zamanda dünyadaki tüm kadın ve erkeklere de büyük sorumluluklar düşüyor. M.S.Gorbaçov'un iki sınıf nükleer silahın yokedilmesi anlaşmasının imzalanmasıyla sonuçlanan Washington ziyareti arifesinde "Kadınların Başarılı Bir Karşılaşması İçin Uluslararası Komite"den delegasyonlar ve daha birçok örgüt, Amerika'nın başkentinde bu ziyareti ve anlaşmayı destekleyen toplantı ve karşılaşmalar düzenlediler. Bilindiği gibi, ABD'nin Batı Avrupa'ya yerleştirdiği orta menzilli roketlerine karşılık olarak, bizim topraklarımızda da bulunan Sovyet operatif-taktik füzelerinin yok edilmesi öngörülüyor. Biz, bunların yığınsal kırım silahlarından arındırılmış bir dünya, nükleer yıkım korkusu çekmeyen bir dünya yolunda atılmış ilk adımlar olduğunu biliyoruz. Çekoslovakya kadınlarının silahsızlanma sürecinin devam etmesi için gösterdikleri büyük aktiflik buradan kaynaklanıyor. Bu arada biz, Çekoslovakya Cumhuriyeti ile Almanya Demokratik Cumhuriyeti'nin Orta Avrupa'da kimyasal ve nükleer silahlardan arındırılmış bir koridor oluşturulması ortak girişimini her bakımdan destekliyor ve ÇSC'nde, bu girişimi desteklemek amacıyla, Orta Avrupa'nın bu bölgelerinden kadınlarla karşılaşmalar düzenliyoruz.

Çekoslovakya kadınları, barışçıl yaşamın temel garantisi olan ve böyle de kalacak olan sosyalizmin güçlenmesini, barışın korunmasına en etkili katkı olarak görüyorlar.

GÜNÜMÜZ DÜNYASINDA KOMÜNİSTLER: KİMLERLE BİRLİKTE YÜRÜYORLAR VE NE İSTİYORLAR?

Dergide yapılan kollektif incelemenin sonuçları

World Marxist Review *Dergisi'nin Parti Çalışması Üzerine Deneyim Değiştokuşu Komisyonu Aralık 1987'de SBKP Merkez Komitesi'ne bağlı Toplumsal Bilimler Enstitüsü'nden bir grup bilim adamıyla toplantı düzenledi. Bu bilim adamları, komünistlerin öteki demokratik, ilerici, barışsever güçlerle karşılıklı ilişkileri konusunda hazırladıkları tezleri komisyona daha önce göndermişlerdi. Derginin konukları olarak toplantıya Toplumsal Bilimler Enstitüsü Rektörü Prof. Yuri Krasin ve Enstitünün eğitim üyeleri Solomon Gililov, Boris Manzerov ve Seygey Semyonov katıldılar.*

Toplantıya ***World Marxist Review*** Dergisi Yazı Kurulu'nun şu üyeleri katıldılar: ***David Moraes*** *(Bolivya Komünist Partisi),* ***Antonio Granja*** *(Brezilya Komünist Partisi),* ***Bert Ramelson*** *(İngiltere Komünist Partisi),* ***Ector Mujica*** *(Venezüella Komünist Partisi),* ***Donalt Ramotar*** *(Guyana İlerici Halk Partisi),* ***Georg Kwiatowski*** *(Alman Komünist Partisi),* ***İb Nörlund*** *(Danimarka Komünist Partisi),* ***Sulli Sano*** *(Dominik Komünist Partisi),* ***Kemal Magdi*** *(Mısır Komünist Partisi),* ***Unni Krishnan*** *(Hindistan Komünist Partisi),* ***Said Salim*** *(Ürdün Komünist Partisi),* ***William Somerset*** *(İrlanda Komünist Partisi),* ***John van Houtan*** *(Kanada Komünist Partisi),* ***Jose Arisala*** *(Kolombiya Komünist Partisi),* ***Francisco Gamboa*** *(Kosta Rika Öncü Halk Partisi),* ***Antonio Diaz Ruiz*** *(Küba Komünist Partisi),* ***Ornell Urriola*** *(Panama Halk Partisi),* ***Hugo Campos*** *(Paraguay Komünist Partisi),* ***Stanislaw Wronskiy*** *(Polonya Birleşik İşçi Partisi),* ***Jaime Barrios*** *(Salvador Komünist Partisi),* ***Semou Pathe Gueye*** *(Senegal Bağımsızlık ve Emek Partisi),* ***Halid Hammami*** *(Suriye Komünist Partisi),* ***Ahmed Al Tayeb*** *(Sudan Komünist Partisi),* ***Ali İleri*** *(Türkiye Komünist Partisi),* ***Jose Lava*** *(Filipin Komünist Partisi),* ***Aulis Leppianen*** *(Finlandiya Komünist Partisi),* ***Orel Viciani*** *(Şili Komünist Partisi),* ***Jose Regato*** *(Ekvador Komünist Partisi),* ***Essop Pahad*** *(Güney Afrika Komünist Partisi).*

Toplantıya katılanların yaptıkları konuşmaları değişik konularda toplayarak, özet halinde yayınlıyoruz. Sovyet bilim adamlarının sunduğu tezlerden de en sert tartışmalara yol açan görüşleri aktarıyoruz.

Komisyon başkanı **Georg Kwiatowski** toplantıyı açarken şunları söyledi: 1987 yılı sonunda insanlığın ve dünya komünist hareketinin, barış, demokrasi ve ilerlemeden yana güçlerin yaşamında iki önemli gelişme oldu. Bunlardan birincisi, M.S.Gorbaçov'un ABD'ni ziyareti sırasında imzalanan ve orta ve daha kısa menzilli nükleer

silahların ortadan kaldırılmasını öngören Sovyet-Amerikan anlaşmasıdır. İkincisi, Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nin 70.yıldönümü kutlamalarına katılan 178 parti ve hareketin temsilcilerinin hazır bulunduğu Moskova toplantısıdır. Bu iki olay ve dünyada meydana gelen diğer gelişmeler, SBKP 27. Kongresi'nde belirtilen şu görüşü kanıtlamaktadır: Komünist hareket birçok yeni gerçekle ve yeni sorunla karşı karşıya geldi, gelişmesinde nitel bakımdan yeni bir aşamaya girdi.

Biz şimdi bu sorunlardan kimilerini açık şekilde, yoldaşça tartışmak, yaratıcı biçimde bunların çözümü için gerekli yol ve yöntemleri araştırmak için toplandık. Sovyet bilim adamları, tezlerini hazırlarken herkesçe bilinen doğruları yinelememeye çalıştıklarını, canlı bir görüş değiştokuşu olmasını sağlamak için bilinçli olarak kimi sorunları sivrilttiklerini belirttiler.

Önceliklerin Diyalektiği

Günümüzde, uygarlığın gelişmesinde gözlenen bunalımlara son vermek, özellikle nükleer felaketi önlemek, insanlığın yaşamını korumak için savaşım veren devrimci, demokratik, ilerici güçlerin aktifliği artıyor ve bileşimi genişliyor. Bu güçlerin ortak eylemlerinin temelini, toplumun yaşamını sürdürüp sürdüremeyeceğini belirleyen genel insani değerler oluşturmaktadır. Sınıfsal ve ulusal çıkarlara dayalı anlaşmazlıklara kıyasla bunlar en ön sıraya geçmekte, öncelik kazanmaktadır. Bunların öncelik kazanması, sınıf konumlarından, sınıfsal yaklaşımdan, komünist partisinin devrimci hedeflerinden vazgeçmek anlamına gelmiyor mu? Buna nasıl yanıt verilmesi gerektiği üzerinde düşünürken şu gözönünde bulundurulmalıdır: Nükleer-uzay çağında dünyada, bütün insanların ortak çıkarlarına öncelik tanınması toplumsal ilerleme için zorunlu önkoşuldur. Bu bağlamda, işçi sınıfının, komünistlerin savaşımının amaçları, onların görevler ve değerler sistemi üzerinde,bu amaçların hiyerarşisi üzerinde düşünmek yerinde olur.

(Toplumsal Bilimler Enstitüsü Tezleri'nden)

U.Krishnan: Tezleri hazırlayanların bütün insanlığın yararına olan genel insani değerlere öncelik tanınması gerektiği görüşüne katılıyorum. Burada herşeyden önce barışın korunması, insanlığın yaşamını sürdürmesi sözkonusudur. Bu görevin yerine getirilmesi, sosyal kökenine bakılmaksızın, bütün insanların çıkarınadır. Ne ki, biz çoğu kez bu tür değerleri çok soyut şekilde izah etmiyor muyuz? Örneğin, "Üçüncü Dünya"da sosyal sorunlar ön plâna geçiyor. Bu sorunlar, elbette, dünya çapında sınıflarüstü sorunlar değildir. Komünistler insanlığın yaşamını korumaya öncelik tanırken, bunu demokrasi ve toplumsal ilerleme savaşımının karşısına koymuyorlar, bu iki görevi sıkıca birbiriyle bağlıyorlar.

P.Rammelson: Ben sınıflarüstü düzeyde kimi değerler olduğu görüşünü kabul etmiyorum. Her sınıfın kendi değerleri vardır. Kuşkusuz, çıkarların kesiştiği, birleştiği yerler de vardır. Örneğin, barışın korunması, ekolojik sorunlar böyledir. Bu alanlarda işbirliği olanaklıdır. Ama sınıfların, toplumsal sistemlerin değerlere yaklaşımı farklıdır. Dünya, elbette bütünseldir, karşılıklı bağımlılık içindedir. Kapitalist ve sosyalist ülkelerin ortak çıkarları vardır. Ne ki, Marksistler bir tür evrensel ideoloji sorununu ortaya atamazlar.

E.Pahad: "Uygarlık" kavramının geniş anlamda kullanılması beni tedirgin ediyor. Irkçılar, örneğin, bu terimle halkımızın köleleştirilmesini haklı göstermeye çalışıyorlar. İdeolojik konumlarda, politik uygulamada, örgüt yapılarında komünistler ile öteki güçler arasındaki fark açık olarak ortaya konmalıdır. Komünistlerin karakteristik, yalnız onlara özgü çizgileri, çıkar ve amaçları vardır. Biz sosyalizm için savaşım veriyoruz. Bunun Güney Afrikalılar için uzak bir amaç olduğunu kabul ediyorum, ama bu amaç, her zaman bizim yolumuzu aydınlatmalıdır, aksi takdirde bizim diğerlerinden hiçbir farkımız olmayacak.

J.Barrios: Bütün insanlığın çıkarlarına öncelik tanınması sorununun bu tür ele alınışı, sınıf savaşımını soyut bir hümanizm alanına, değişik toplumsal güçlerin konumlarının birbirine yakınlaşması ve uyumlu hale gelmesinin, devrim ve sosyalizm için savaşımdan daha ağır bastığı bir alana götürüyor.

A.Al Tayeb: Nükleer-uzay çağında dünyada insanlığın ortak çıkarlarına öncelik tanınması, toplumsal ilerleme için zorunlu önkoşuldur. Ne ki, bir ters orantı da vardır: Sınıf savaşımı genel insanî değerlerin korunmasının önkoşuludur. Partilerimiz emekçilerin çıkarlarını savunuyorlar, Marksizm-Leninizm'i kılavuz edinerek, hem ulusal, hem de uluslararası alanda savaşım veriyorlar. Eğer Sudan Komünist Partisi 16 yıllık askeri diktatörlük koşullarında sınıf savaşımından vazgeçseydi, onun yazgısı ne olurdu? Komünist Partisi yok olurdu. Ne var ki, böyle bir konum, nükleer felaketi önlemek için bütün barış güçlerinin eylem birliği yapmasını reddetmiyor.

K.Magdi: Üçüncü bir dünya savaşının sosyalizmi dünya çapında zafere götüreceğini ileri süren eski görüşlerden farklı olarak yeni politik düşünce, üçüncü bir dünya savaşının yeryüzünde yaşama son vereceğini kabul ediyor. Böyle bir savaşta kazanan taraf olmayacaktır. Bu nedenle barışın korunmasında herkesin çıkarı vardır. Ne ki, bununla ilgili birçok sorun doğuyor. Genel insani çıkarlar ile sınıf savaşımı nasıl birleştirilebilir? Emekçilerin, özellikle azgelişmiş ülkeler emekçilerinin açlık, yoksulluk, geri kalmışlık, sömürü karşısında barışın korunmasına öncelik tanımaları nasıl sağlanabilir? Mısır'da sol güçler bile, İsrail'in Arap topraklarını işgaline karşı direnişi zayıflatacağını düşünerek, barış için savaşımı birinci sıraya koymuyorlar.

J.Regato: Biz hepimiz aynı kayıktayız ve bunun batmaması için çalışmalıyız. Ne ki, her yıl onlarca atom bombasından ölecek kadar insanın açlıktan ve çeşitli salgın hastalıkardan öldüğü "Üçüncü Dünya" ülkeleri için nükleer felaket ile günlük yaşamdaki trajedi arasında bir seçim yapmak olanaksızdır.

D.Ramator: Barışın korunmasının, bizim için en önemli şey olduğunu kabul ediyorum. Ama barışın korunması, bana göre, barış politikasıyla ya da şu veya bu ülkede, şu veya bu bölgede sınıf savaşımını durdurmakla sağlanamaz. Barışın korunması için savaşım, ülkelerimizde verdiğimiz genel sınıf savaşımının kopmaz bir parçasıdır.

S.P.Gueye: Ne K.Marks, ne de V.I.Lenin "öncelik" terimini kullanmamıştır. Çünkü bu kavram mekaniktir, bunun diyalektikle hiçbir ilişkisi yoktur. Barış ile sosyoekonomik ilerleme arasındaki karşılıklı ilişki öz ile fenomen, genel ile özel gibi kategorilerle ortaya konmaktadır. Eğer bunlardan kimilerinin birincil önemde, diğerlerinin ikincil önemde olduğu ileri sürülürse, Senegal halkının çetin sorunlarının nasıl çözüleceğini göremiyorum. Hiç kimse yeni-sömürgeci rejimin alaşağı edilmesi için savaşımın, barışın korunması sorununa kıyasla ikincil önemde olduğunu kabul etmez.

S.Wronskiy: Bilinci, varlığın belirlediğini öngeren Marksist görüşü hepimiz biliyo-

ruz. Bu, bir öncelik değil mi? Fikirler yığınlar tarafından benimsendiği zaman maddi güç haline gelse de, bu böyledir. Görülüyor ki, diyalektik materyalizm öncelikler sorununu da ortaya koyuyor.

H.Hammami: Kanıma göre, öncelikler sorunu, diyalektik materyalizmle doğru orantı içindedir. K.Marks ve F.Engels bunu ilk kez, **Komünist Partisi Manifestosu**[1]nda formüle etmişlerdir. O zaman, başlıca en gelişmiş kapitalist ülkeler proleterlerinin şu ya da bu ölçüde, aynı anda zafere ulaşması sorunu gündeme gelmiştir. Ama Marksizm'in kurucuları işçi sınıfının sonul amacının (komünizme ulaşma) o andaki birincil önemde olan, yani o anda öncelik tanınan görevden (erki ele alma ve sosyalizmi kurma) ayrılması gerektiğini belirtmişlerdir. Bugün ise durum başkadır. Sosyalizm ve sınıfsız toplum bizim sonul amacımız olarak kalmaktadır. Ne ki, buna ulaşmak için insanlığın varlığını korumak gerekmektedir.

D.Moraes: Nükleer felaket karşısında barışın korunması için savaşım vermek, insanlığın birincil görevidir. En geniş halk yığınları bu savaşıma, ancak bunun toplumsal ilerlemeyle, yoksulluğun, geri kalmışlığın ortadan kaldırılmasıyla, gelişme hakkının gerçekleştirilmesiyle bağlı olduğunun bilincine vardıkları zaman katılıyorlar. Bu yüzden, barışın korunmasına öncelik tanınması, sosyal sorunların ikinci plâna atıldığı anlamına gelmez.

G.Kwiatowski: Batı Almanya barış hareketinde şu belirtiliyor: Barış, her şey demek değildir, ama barış olmazsa her şey yok olacaktır. Gerçekten de biz hepimiz biliyoruz ki, günümüzün başta gelen görevi olan barışın korunmasının yanısıra, daha bugün emekçilerin, yani dünya nüfusunun ezici çoğunluğunun yararına çözülmesi gereken ve çözülmesi olanaklı olan bir dizi sorun vardır. Burada sözkonusu olan bütün insanların ve halkların ekonomik, sosyal ve politik haklarının korunması, yani işsizliğin, açlığın ve yoksulluğun ortadan kaldırılması, "Üçüncü Dünya" ülkelerinin geri kalmışlığının giderilmesi, saldırı eylemlerine ve bölgesel çatışmalara son verilmesi, gerçek demokrasinin geliştirilmesi, uluslararası ilişkilerde eşit haklılık ve karşılıklı saygı ilkelerinin yerleştirilmesidir. Burada insanlığın ezici çoğunluğunun çıkarlarına yanıt verecek, en gerici, militarist ve faşizm yanlısı güçleri yalıtlayacak olan barış ülkü ve ilkeleri sözkonusudur.

Bu nedenle, barış savaşımı ile toplumsal ilerleme ve demokratik gelişme için savaşım arasında doğru orantı sağlanması giderek daha büyük önem kazanıyor. Çünkü emekçiler, bütünsel dünya topluluğunun nasıl olması gerektiği sorunuyla karşı karşıya kalıyorlar. Biz komünistler bunu yanıtlamalı, böyle bir dünyanın nasıl yaratılacağını anlatmalıyız.

S.Sano: Kanıma göre, komünistlerin, devrimciler ve aynı zamanda kelimenin tam anlamıyla barışseverler, barışçılar olduğunu belirtmekten çekinmemeliyiz.

H.Campos: Barış hareketi sınıf savaşımıyla sıkı sıkıya bağlıdır. Bu savaşım biçimlerini birbirine karşı karşıya koymamak gerekiyor. Belirli somut aşamada kendi stratejik ve taktik çizgisini belirlemek, her partinin kendi işidir. Buna karşın, hiçbir parti uluslararası durumu gözardı edemez. Uluslararası alanda bugün başta gelen görev, insanlığın varlığını korumaktır.

S.Salim: Barış güçlerini ve iyi niyet sahibi geniş çevreleri, komünistlerin bütün insanlığın çıkarlarını herkesten daha iyi dile getirdiğine, bu çıkarları en ısrarlı ve en dürüst biçimde savunduklarına ve aynı zamanda toplumsal ilerleme için, emperya-

lizme karşı ardıcıl savaşım verdiğine ikna etmeliyiz. SBKP'nin, Sovyetler Birliği'nin politikası bunu açık bir örneği olarak gösterilebilir.

E.Mujica: SSCB barışın korunması, silahsızlanmanın gerçekleştirilmesi için elinden geleni yapıyor. Öte yandan ben, SBKP'nin, dünya barışının korunması ve silahsızlanmanın gerçekleştirilmesi için Farabundo Marti Ulusal Kurtuluş Cephesi'ne silahlı savaşıma son vermeyi, ya da, Şilili komünistlere Pinochet rejimiyle uzlaşmaya gitmeyi önereceğini aklımın ucundan bile geçirmiyorum.

A.Diaz Ruiz: Bütünsel ve karşılıklı bağımlılık içinde olan günümüz dünyası emperyalizmin saldırgan özünü değiştirebilir mi? Kapitalizm yeni-sömürgeciliğin ortadan kaldırılmasına ve yeni uluslararası ekonomik düzen kurulmasını tahammül edebilir mi? Bu karmaşık sorunlar derin analiz yapılmasını gerektiriyor. "Üçüncü Dünya" için konuşursak, sorun somut olarak şöyle formüle edilebilir: Barış ve gelişme. Bunlardan her biri diğerinin var olmasının, gerçekleşmesinin koşuludur. Kanıma göre, bu çok karmaşık sorunun çözümüne diyalektik yaklaşım böyle olmalıdır. Ben bu tanımlamayı, tezlerdeki sınıfsal çatışmada amaçlar hiyerarşisi, görevler ve değerler sistemi çerçevesinde neye öncelik tanınması gerektiği üzerine yapılan değerlendirmeden daha iyi buluyorum.

A.İleri: Bir nükleer savaş her tür sınıf savaşımına son verecektir. Bu, sadece herkes tarafından bilinen önemli bir gerçek değildir. Bu, aynı zamanda şunu ortaya koymaktadır: Sınıf savaşımında başarıya ulaşmak için global sorunların etkisini hesaba katmak, direngenliği, savaşma yeteneğini ve uluslararası dayanışmayı bağlaşıklık kurabilme, ödünler verebilme, esneklik gösterebilme yeteneğiyle bağlamak gerekmektedir. Sübjektif etkeni de unutmamak gerekiyor. Birçok ülkede, hem de yalnız en gelişmiş ülkelerde değil, diğer ülkelerde de, bugün insanlar çatışmadan çok işbirliğini tercih ediyorlar. Bu, birçok nedenin yanısıra, bütün insanlık için doğan tehlikeyle izah edilebilir. Ancak biz yeni gerçekleri toplumsal ilerleme perspektifiyle bağlamanın yollarını arayıp bulamazsak, yazgıcılık ve toplumsal hareketsizlik, pasiflik doğabilir. Oysa, günümüz koşulları, barış, demokrasi için, politik güçler arasındaki ilişkilerde yeni kültür için yığınların aktif eyleme seferber edilmesi açısından, daha iyi olanaklar sağlıyor.

W.Somerset: Nükleer felaket tehlikesi, bunun ortadan kaldırılması için verilen savaşıma herkesin katılabileceğini ve katılması gerektiğini gösteriyor. Çünkü misilleme, karşı bir darbe askersel-sanayi kompleksindeki şahinler için bile korkunç bir şeydir. Üstelik oluşan durum ve sınıfsal çıkarlar, kapitalizmi birçok global sorunun çözümüne katılmak zorunda bırakıyor. Önceleri, salgın hastalıklarından kurtulmak için su tesisatı ve kanalizasyon yapımında burjuvazinin çıkarı vardı. Günümüzde de burjuvazi AIDS hastalığının önlenmesi için para sağlıyor. Kapitalizm, insancıl olduğu için değil, kendi çıkarları için, zengin kentlerin yoksullaşan lumpenlerle dolmasını önlemek için köylülere para yardımında bulunuyor. Bugün kuraklık ve açlık tehlikesi de buna benzemektedir. Çöllük bölgelerde tam bir umutsuzluk içine düşmüş milyonlarca insanın hayat şartlarını düzeltmek için Kuzeye doğru hareket etmesini kim engelleyebilir? Sınıf düşmanımızın gerçekçi düşünen kesiminin bütün insanlığın çıkarlarına "özen" göstermesi tamamen anlaşılır bir şeydir. Ancak biz, bunun ardında bencil çıkarların yattığını unutmamalı ve bunu doğru yöne yöneltmeye çalışmalıyız.

Zor Kullanımından Uzlaşmaya

Günümüz koşullarında Marksistlerin ayrı ayrı ülkelerdeki devrimci savaşımın biçimleriyle ilgili tutumu sorununu incelemek ge-

rekmektedir. Ülkelerin iç süreçleri ile uluslararası süreçler arasında karşılıklı bağımlılığın arttığı koşullarda zor kullanma eylemleri ne denli olanaklıdır? Devrimci güçler ile karşı-devrimci güçler arasında silahlı savaşımın sürdüğü bölgelerde gözlenen ulusal barışma eğilimini bu durum doğurmadı mı? Genellikle devrimci zor kullanma eylemleri barışçıl bir dünya konseptinde nasıl bir yer alıyor?

(Toplumsal Bilimler Enstitüsü Tezleri'nden)

O.Viciani: Kanıma göre, savaşım biçimleriyle ilgili Marksist-Leninist teorinin temelini oluşturan somut-tarihsel metodoloji bütün güncelliğini koruyor. Şimdiki durumun, belirli savaşım biçimleri kullanmayı zorunlu kılan kurallar getirdiği şeklinde yorumlanması büyük hata olur. Bu, ulusal çapta silahlı savaşımdan vazgeçmek, sadece barışçıl savaşım yöntemlerine başvurmak anlamına gelir. Kuşkusuz, her zaman olduğu gibi, bugün, insanlığın yaşamını korumak için verilen savaşımın sürdüğü uluslararası durumu da gözönünde bulundurmak gerekmektedir. Ama burada çeşitli basitleştirmelerden, belirli klişeler yaratmaktan kaçınmak gerekir. Tam tersine, günümüz koşulları, objektif olarak barış ulusal ve sosyal kurtuluş için bütün savaşım yöntemlerinin esnek biçimde birleştirilmesini, cesurca yeni orjinal politik kararlar alınmasını, değişik eylem biçimleri uygulanmasını gerektiriyor. Ancak her ülkenin ve her bölgenin özgül koşulları gözönünde bulundurularak, nükleer silahlardan arındırılmış bir dünya, savaşların, ya da tezlerde belirtildiği gibi, zor kullanımının olmadığı bir dünya kurma perspektifi açan bir politika izlenebilir. Şu da hesaba katılmalıdır: Burada sözkonusu olan, devletler arasında zor kullanılmamasıdır; çünkü zor kullanımı ancak sınıflar arasındaki uzlaşmaz çelişkiler ortadan kalktığı zaman sona erebilir.

J.Barrios: İnsanlığın yaşamını sürdürmesi için savaşım verilirken zor kullanımı içeren devrimci eylemler tartışılmamalıdır. Çünkü biz sayısız karşı-devrimci zor kullanımının olduğu bir dünyada yaşıyoruz. Zor kullanımına başvurulmayan bir dünyanın kurulması, henüz insanlık için sadece bir hayaldir ve içtenlikle söylüyorum ki, bu yakında gerçekleşmeyecektir.

20. Yüzyılın muazzam devrimci deneyimine büyük değer veren ve bundan dersler çıkaran biz "Üçüncü Dünya" devrimcileri Vietnam, Küba, Nikaragua devrimlerinin deneyimini bizim gerçeklerimize daha yakın buluyoruz. Onlar İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra karşı-devrimci rolü artan emperyalizme karşı cephe savaşı vermişlerdir. Öte yandan, büyük bir sorumluluk duygusuyla, yoldaşça, saygıyla belirteyim ki, biz uzun zamandan beri gelişmiş kapitalist ülkelerdeki politik hareketlerin deneyiminden, "Üçüncü Dünya" ülkelerinin özgül koşullarında yeni toplum için savaşımla ilgili hemen hemen hiçbir şey alamıyoruz.

E.Pahad: Burada zor kullanımının olmadığı bir dünyanın kurulmasından söz ediliyor. Haklı ve haksız savaşlarla ilgili durumu anımsayalım. Bu, yalnız Marksizm-Leninizm'in bir görüşü değildir; bunu şu ya da bu şekilde diğer ideologlar da kabul ediyor. Güney Afrika'ya gelince. Yalnız sosyalist ülkeler değil, Dünya Kiliseler Konseyi bile bizim silahlı savaşımımızı haklı buluyor. Biz, özellikle iki sistemin yanyana yaşadığı koşullarda zor kullanımının olmadığı bir dünyanın kurulmasını elbette istiyoruz. Ama biz zora başvurulmamasını mutlaklaştıramayız.

K.Magdi: İki sistem arasındaki çatışmanın bir dünya savaşına dönüşmesine izin verilmemelidir. Komünistler her zaman çatışmaların, anlaşmazlıkların barışçı yol-

dan çözüme kavuşturulmasını istiyorlar. Ne ki, gerici güçler zor kullanıma başvuruyorlar, bunu onlar dayatıyorlar. Bizim tarafımızdan zor kullanımı, meşru olarak verilen bir yanıttır. Arap halklarını İsrail saldırısına karşı savaşımdan vazgeçmeye, silahları bırakmaya ve teslim olmaya kim ikna edebilir?

S.Semyonov: Bilimsel-teknik devrimin etkisiyle toplumlar giderek daha karmaşık hale geliyorlar. Onun sınıfsal yapısı giderek daha çeşitli oluyor. İşçi sınıfının yapısında meydana gelen değişiklikler, işçi sınıfının sıralarına yeni sosyal grupların katılması ve yeni yeni kuşakların gelmesi, bütün bunlar proletaryanın sınıfsal çıkarlarının niteliğini değiştiriyor. Bilimsel-teknik ilerleme, sınıfların kendi çıkarlarını karşıladıkları kaynakları sınırlıyor; bu kaynaklar da, kendi payına, amaçları etkiliyor. Önceleri dünya ölçüsünde ya da bölgesel düzeyde silahlı zor kullanımı yoluyla erişilebilen şeyi, bugün oluşan güçler dengesi nedeniyle gerçekleştirmek olanaksızdır. Bu, belirli ödünler vermeye zorluyor. Bu, elbette, sınırsız olamaz, nükleer şantaj karşısında teslimiyete yol açamaz. Devrimci pratik gösteriyor ki, sınıf savaşımının biçimleri, ulusal kurtuluş hareketleri, bütün insanlığın çıkarlarını koruma yönündeki deneyimin etkisiyle giderek daha uygar hale geliyorlar. Günümüz koşullarında, yığınların savaşımını, geniş bağlaşıklıklar kurulmasının önemini küçümseyen, politik ödünler vermeye yanaşmayan aşırı solcuların yaptığı gibi, silahlı zor kullanımı mutlaklaştırılmamalıdır. Bunun diğeryanı da, sağcı oportünistlerin yaptığı gibi, işçi sınıfının erki ele almasından vazgeçmektir.

S.P.Gueye: Bilimsel-teknik devrimin ödün vermeye, sınıf savaşımını zayıflatmaya götürdüğü görüşüne katılmıyorum. Çünkü bilimsel-teknik devrim bütün çelişkileri, hem kapitalist dünyanın içindeki çelişkileri, hem de kapitalizm ile sosyalizm arasındaki, emperyalizm ile bağımlı ülkeler arasındaki çelişkileri keskinleştiriyor. Kapitalist modernizasyon süreci işsizliği artırıyor, işçi sınıfının çıkarlarına zarar veriyor. Bilimsel-teknik devrim koşullarında sosyalist üretim ilişkilerinden azami ölçüde yararlanma, iki sistem arasındaki yarışmada yeni toplumun konumlarını güçlendirmelidir. "Üçüncü Dünya"ya gelince. Burada bilim ve teknik alanındaki başarılardan ne kadar daha çok yararlanılırsa, emperyalizmin bu ülkeler üzerindeki egemenliği de o kadar sınırlı hale gelecektir.

F.Gamboa: Sınıf savaşımının biçim ve yöntemlerini gerçeklerle, dünyayı tehdit eden tehlikeyle karşılaştırırken, savaşımına kendisinden vazgeçmemek, onu bütün uygun yöntemlerle sürdürmek gerekmektedir.

S.Salim: Kanıma göre, savaşım biçimlerinden herhangi birine öncelik tanınması gerektiği görüşü ileri sürülmektedir. Her parti kendi ülkesinin koşullarına göre bunu belirler. Kimi ülkelerde sosyalizme barışçı yoldan, aşama aşama geçilebileceğini reddetmiyorum. Ama birkaç partinin, birkaç ülkenin deneyimini genelleştirmek ve bunu diğerlerine bir reçete olarak sunmak olanaksızdır.

J.Arisala: Her bölgesel çatışma genel bir felakete yol açabilir. Bu nedenle bazen uzlaşmaya gitmek ve karşılıklı ödünler vermek gerekmektedir. Devrimciler savaşım biçimlerini, bunun sonucunda bir nükleer savaş patlak vermeyecek şekilde seçmelidirler. Ancak şunu da gözönünde bulunmak gerekiyor: Bugün emperyalizm kendine bağımlı ülkelerde o kadar çok patlamaya hazır malzeme biriktirmiştir ki, bu ülkelerde gerginlik azalmıyor, tersine daha da artıyor. Şimdi olduğu gibi, gelecekte de yeryüzünün şu da bu bölgesinde silahlı çatışma çıkması olasıdır.

Sınıf Karşıtımız Partner Olabilir mi?

Günümüz koşullarında devrimci görevin yerine getirilmesi, sınıf kökenine bakmaksızın herkesi ilgilendiren, insanlığın yaşamını sürdürmesi için verilen savaşımla birlikte ele alınmalıdır. İlerleme olanağının korunması, yani sosyal-sınıfsal ödevlerin çözümü için, sınıfsal duvarlarla birbirinden ayrılmış toplumsal güçler arasında işbirliği ve uzlaşma gereklidir. Durumun tuhaflığı şuradadır: Sınıf karşıtımız, bütün insanlığı ilgilendiren sorunların çözümünde partner olacaktır. İşte bu nedenle, duruma uygun savaşım biçimleri arayıp bulmak gerekmektedir. Birbirine karşıt toplumsal sistemler, varlıklarını sürdürebilmeleri için bu savaşımı yalnız barışçıl yarışma biçiminde sürdürmek zorundadırlar.

Global sorunlar karşısında dünya topluluğunun çabalarının birleştirilmesi için, ideolojik savaşımın metodoloji sorunlarını yeni şekilde ortaya koymak gerekiyor. İdeolojinin sınıfsal niteliği vardır ve sınıf savaşımının sürdüğü bir alandır. Ne ki, çelişkilerle dolu dünyanın bütünselliği, ideolojik çatışmalara yol açmayan manevi-ideolojik ve manevi-ahlâksal ilişkiler kurulması için zemin hazırlanmasını gerektirmiyor mu?

(Toplumsal Bilimler Enstitüsü Tezleri'nden)

S.Gililov: Tartışmalar sırasında genel demokratik nitelik taşıyan bir dizi sorun belirtildi. Bu, bağlaşıklıklar oluşturma olanağını artırıyor. Sorun, herhalde, sadece günümüz koşullarında kime karşı savaşım verileceğinin değil, özellikle neye karşı ve ne için savaşım verileceğinin belirlenmesindedir. Bütün katmanlar içinde elbette bağlaşıklıklar, yani, olgunlaşan sorunları görebilen ve bunların çözümü için çalışan insanlar bulunabilir. Hatta bize karşı olan kampta bile böyle insanlar vardır. Dolayısıyla burada sözkonusu olan her şeyden önce partner olabilecek güçleri arayıp bulmak ve aşırı sağcı güçleri yalıtlamaktır.

Teori açısından demokratik aşama konsepti ilginçtir. Biz sosyalizme çok yakın sanılan bu yolda yürürken, çoğu kez bu aşamaya daha hızlı geçmeye, her demokratik istemi doğrudan sonul amaçla bağlamaya çalışmadık mı? Oysa Lenin, işçi sınıfının demokrasi için savaşım vermeden sosyalizm için başarılı savaşım veremiyeceğini belirtmiştir. Ve Lenin, yalnız demokratik aşamanın rolünün kabul edilmesini değil, aynı zamanda bunun teorik kanıtlarını ve ona özgü görevlerin yerine getirilmesini de gözönünde bulundurmuştur. O Marks ve Engels'in işte bu geçiş aşamalarını inceleme yeteneğine hayran kalmıştır. Biz, önceleri, örneğin Ekim Devrimi'nin yolundan ilerlerken bütün demokratik görevlerin kendiliğinden yerine getirileceğini sanıyorduk. Oysa durum böyle değilmiş.

J.Barrios: İnsanlığın yaşamını koruma görevini yerine getirmek için sınıf karşıtımızın partner olmasını öngören bu ilginç durum, sınıfsal işbirliğine, komünistlerin öteden beri savaşım verdikleri sapmalara da uygulanabilir mi? Sınıfsal duvarlarla birbirinden ayrılmış sosyal güçler arasında ilerlemenin sağlanması için ne tür uzlaşma sağlanabilir, ne tür ödünler verilebilir ve bu ödünler aracılığıyla sınıfsal, sosyal görevleri yerine getirmek olanaklı mıdır?

Lenin, proletarya devrimi yandaşlarının belirli koşullarda kapitalistlerle uzlaşma-

ya gitmesini reddetmemiştir. Ama O, proletarya devrimi açısından meşru olan uzlaşma ile ihanet anlamındaki uzlaşma arasında ayırım yapılabileceğini ve yapılması gerektiğini belirtmiştir.

B.Ramelson: Emperyalizm ile sosyalizm arasında işbirliği yapılması, sağcıların ileri sürdüğü bir görüştür. Böyle bir "birliğin" geleceği yoktur. Bundan sağcı sosyal-demokratlar belki memnun olacaklardır, ama komünist partisi sonuçta, işçi sınıfı hegemonyası için verdiği savaşımda kazandığı her şeyi yitirecektir.

S.Semyonov: Kimi sorunların, diyelim ki, Latin Amerika'da dış borçlar sorununun çözümü için yalnız halkların değil, aynı zamanda hükümetlerin de işbirliği yapması gerekiyor; tam anti-emperyalist yönelimli olmasalar bile, somut istemleri ortaklaşa savunmaya hazır olan kesimlerle işbirliği yapmak gerekiyor. Burada Latin Amerika burjuvazisinin ve hatta uluslarötesi şirketlerin (diğer emperyalist şirketlerin izlediği himayecilik politikası yüzünden kıtada zarar görenlerin) temsilcileriyle ilişki kurulabilir.

J.Regato: Sorun, bu tür ortak eylemlerin, bizim devrimci görevlerimizle, demokrasi, toplumsal ilerleme ve son çözümde sosyalizm için verdiğimiz gündelik savaşımla nasıl bağlanacağında odaklaşmaktadır. Dış borçlar sorunu, eşdeğerde olmayan ticarete son verilmesi sözkonusu olursa, burjuvazinin emekçi halkla işbirliği yapmasını dışlamıyorum. Ama burjuvazi sınıfsal çıkarlarından ödün vermeye hazır mıdır? Bunu gönüllü olarak yapmayacaktır. Her şey güçler dengesine bağlıdır.

J.Lava: "Sınıf karşıtı-partner" formülü, tekelci sermaye temsilcileri arasında dar görüşlü bir azınlığın (askersel-sanayi kompleksi temsilcileri) bulunduğunu görmezlikten geliyor. Bunlar azılı anti-komünisttirler. Bunların politik amacı "Stratejik Savunma Girişimi" sisteminin yardımıyla Sovyetler Birliği karşısında üstünlük sağlamak ve aynı zamanda sosyalizmi, giderek daha çok harcama yapılan silahlanma yarışına çekerek, onun barışçıl yenilenme ve yetkinleşmesini etkilemektir. Öte yandan, anti-sovyet propagandayla zehirlenmiş kişiler arasında günümüzün yakıcı sorunlarına içtenlikle çözüm yolları arayanlar da var. Bunlarla diyalog kurmak, eylem birliği yapmak, olanaklı olduğu yerde bağlaşıklık kurmak komünistlerin görevidir.

S.Salim: Partimiz 40 yıldır derin gizlilik koşullarında çalışıyor, illegal koşullarda savaşım veriyor. Egemen çevreler, komünistlerin Marksizm-Leninizm'den vazgeçmelerini ve kendi örgütlerini dağıtmalarını öneriyorlar. O zaman sakin bir yaşam sürdürmenin olanaklı olacağını ileri sürüyorlar. Ürdün'de gericilik işte böyle hareket ediyor. Bu güçlerle nasıl diyalog kurulur?

J.van Houtan: Biz Sovyetler Birliği'nin ABD'yle gerekli anlaşmaları imzalayarak barış ve nükleer silahsızlanma davasını ileriye götürme, değişik toplumsal sistemlere bağlı ülkeler arasında işbirliği yoluyla diğer genel sorunları çözme yönünde attığı bütün adımları destekliyoruz. Ne ki bu, böyle bir işbirliğinin, tezlerde belirtildiği gibi, "sınıfsal duvarlarla birbirinden ayrılmış toplumsal güçler" arasında işbirliğine dönüşeceği anlamına gelmez. İkinci Dünya Savaşı sırasında ABD'ndeki kimi komünist liderler, Nazi Almanyasına karşı ABD ve SSCB bağlaşık oldukları için, işbirliğinin, birbirine karşı olan sınıflar arasındaki ilişkiler alanında da uygulanabileceğini savunuyorlardı. Sınıfsal kollaborasyonizm ruhundaki bu görüş, geçici olarak ABD Komünist Partisi'nin dağılmasına yol açtı, bu ülke komünistlerinin savaşımına büyük bir zarar verdi.

H.Campos: Ben bize karşıt sınıf ve çevrelerin temsilcileriyle diyalog kurmak gerektiğinin belirtilmesinde kötü bir şey görmüyorum. Yeryüzünde yaşamın korunması için karşıtlarımızla görüşmeler yapmak ve kimi alanlarda anlaşmaya varmak gerektiğini ortaya koyan çok kanıt var. SSCB ile ABD arasında imzalanan orta ve daha kısa menzilli roketlerin ortadan kaldırılmasıyla ilgili anlaşma, Orta Amerika'da durumun normalleştirilmesi yönünde varılan anlaşma bunun kanıtı olabilir.

U.Krishnan: İnsanlığın yaşamını korumak için verilen savaşımın somut bir karşıtı (tekelci burjuvazi içindeki aşırı gerici kesim) bulunduğu görüşünü destekliyorum. Komünistlerin görevi, bu aşırı gerici kesime, burjuvazinin militarist olmayan kesimini de içine alan, geniş bir barış güçleri birliğinin karşı koymasını sağlamaktır. Savaş karşıtı ortak eylemler arasında geniş çapta uyum sağlamak amacıyla ilkesel olmayan bazı ödünler verilebilir.

Böyle bir durum, bütünsel ve çelişkili dünyamızda ideolojik savaşıma da yeni şekilde bakmayı gerektiriyor. İnsan hakları ve demokrasi, "Üçüncü Dünya"daki açlık ve başka sorunlar bu savaşımın nesneleri arasında yer almaktadır. Komünistlerin bu konularda, kuşkusuz, kendi görüşleri vardır. Akıllı hareket edilir ve karşı tarafın da bazı şeylerde haklı olduğu kabul edilirse, fikirler arasındaki savaşım diyaloga ve işbirliğine dönüşebilir. Bunun sağlanması için eski dogmatik, inandırıcı olmayan görüşlerden (geçmişte bunlar bazen doğru, objektif değerlendirmelerin yerini alıyordu) vazgeçmek gerekmektedir.

B.Manzerov: İdeolojik savaşım geçmişte çoğu kez gerçek temele dayanmıyordu. Bugün ideolojik savaşımın verildiği ortam değiştiği için böyle bir şeye yer verilemez. İdeolojik savaşım, sadece şu ya da bu toplumsal-politik sistemle ilgili en mükemmel görüşler arasında bir savaşım değil, aynı zamanda, gerçekte var olan durumu bütün çelişkileriyle karşılaştırarak analiz de etmektir. Ancak böyle bir yaklaşım şu ya da bu sistemin veya toplumsal-politik gücün ne derece geliştiğini ve olgunlaştığını değerlendirmek için temel oluşturmaktadır.

S.P.Gueye: İdeolojik savaşıma böyle yaklaşım soyut nitelik taşımaktadır. Eğer bu savaşımın karşılaştırmalı analiz edilmesi ve öteki güçlerle ilişki kurma pratiğine dayanması gerektiği ileri sürülürse, o zaman şöyle sorular doğuyor: Bu tez, bizim sosyal-demokratlarla ilişkilerimize somut olarak nasıl uygulanabilir? Hangi pratiğe dayanmak gerekiyor? Eğer ulusal deneyime dayanılacak olursa, bilindiği gibi, bu çoğu ülkelerde olumsuz yöndedir, çünkü sosyal-demokratlar komünistlerle hiçbir bağlaşıklığa yanaşmıyorlar, üstelik komünistlere karşı savaşım veriyorlar. İşte bu nedenle, bu durumda ideolojik savaşımın bir biçimi olarak diyalogtan, tartışmadan söz etmek zordur.

I.Nörlund: Günümüzde kitleleri anti-komünizmin etkisinden kurtarmak için ideoloji alanında çabaları artırmak gerekiyor. Bağlaşıklıklar pratiğini geliştirmek demek, ideolojik savaşımın insanları ikna etme çalışması niteliği kazandığı anlamına gelmektedir. Bunun sağlanması için açık, dürüst diyalog gereklidir. İdeolojik çalışmalarda bu yöntemi giderek daha iyi, daha derinlemesine benimsemek gerekmektedir. Günümüz koşullarında ideolojik çalışmaların etkinliği ancak böyle artırılabilir.

Hegemonya, Ama Hegemonyacılık Değil

İlerici ve demokratik güçlerin işbirliğine yeni yaklaşımı bağlaşmalarda hegemonya sorununu öne çıkarıyor. Hegemonya kimde olmalıdır? İlerici sınıfın hegemonyasıyla ilgili kimi eskimiş görüşlerin, bunu bir partinin komut verme konumuna yükselmesi istemine bağlayan görüşlerin gözden geçirilmesi gerekmiyor mu? Çok çeşitli toplumsal-politik güçler arasında şimdiki geniş ve çelişkili işbirliği, hangi taraftan olursa olsun, liderlik isteminde bulunmaya izin vermiyor. Çeşitli güçlerin işbirliğinde komünistlerin öncü, ilerici rolü pratik çalışmalarla, savaşımla, bu güçlerin demokratik temelde ve demokratik yöntemlerle birleşmesi için yaptıkları özverili gündelik çalışmalarla sağlanmaktadır. Burada sözkonusu olan herhangi bir parti ya da örgütün örgütsel-politik hegemonyası değil, insanlığın yaşamını sürdürmesi ve ilerlemenin gereksinimlerini en doğru ve tam olarak dile getiren sosyal-sınıfsal değerlerin hegemonyasıdır.

(Toplumsal Bilimler Enstitüsü Tezleri'nden)

J.Borrios: Tezlerde ''liderlik isteminde bulunma''nın reddedilmesi, komünistlerin yığın hareketlerinde oynamaları gereken öncü rolü kuşku altına koyuyor. Hegemonya önceden belirlenmiş bir şey değildir, kendiliğinden doğmaz, hele de herhangi bir direktifle hiç dayatılmaz. Hegemonya, yığınların özdeneyiminin sonucudur. Öncülük sorunu, işçi sınıfı hegemonyasıyla ve politik bağlaşıklıklarla diyalektik biçimde bağlıdır. Olumsuz rol oynayan dogmalardan biri de, komünist partisinin, neredeyse otomatikman devrimin öncüsü olduğunu ileri süren görüştür. Gerçekte hiçbir parti, politik propagandasında kendini ne denli devrimci göstermeye çalışırsa çalışsın, eğer gerçek bir güç oluşturmuyorsa, öteki politik ve toplumsal güçler tarafından öncü kabul edilmeyecektir.

A.Al Tayeb: Komünistler, bağlaşıklık içinde öncülük rolünü gündelik pratik savaşımla güçlendirmek, değişik toplumsal katmanları demokratik temelde birleştirmeye çalışmak zorundadırlar. Ne ki, Arap ülkelerinin deneyimi, birçok durumda geniş bağlaşıklıkların eninde sonunda herhangi bir partinin ya da grubun egemenliğine yol açtığını gösteriyor. Dolayısıyla, komünistlerin gerçek demokrasiye uyulup uyulmadığını, bütün partnerlerin çıkarlarının gözönünde bulundurulup bulundurulmadığını izlemeleri ve komünist partinin ve onun verdiği savaşımın aleyhine bir hegemonya doğmaması için dikkat etmeleri büyük önem taşımaktadır.

A.Granja: İşçi sınıfı, ancak saflarını sıklaştırdığı, köylülerle, orta katmanlarla sağlam bağlaşıklıklar kurduğu ve ortak cepheye katılan bütün güçlerin ortak çıkarlarını savunduğu zaman öncü güç olabilir. Brezilyalı komünistler birlik sağlanması için bazen bilinçli olarak kendi plan ve fikirlerini, bunların kendilerinin olduğunu iddia eden kimi bağlaşıklarına bırakmışlardır. Biz nerede çalışırsak çalışalım, her zaman özveriyle çalışmalıyız, ardıcıl olmalıyız, bağlaşıklarımıza karşı sabırlı davranmalıyız. Biz Brezilya'da, koyu tutucuların ve aşırı solcuların, her tür köktencilerin katıldığı ortak cephe çerçevesinde, ideolojik konumlarımızdan ödün vermeden, ancak böyle çalışarak başarı sağlayabildik.

H.Hammami: Nükleer felaketin önlenmesi ve silahsızlanma için savaşımın bütün katmanların birliğini gerektirdiği doğrudur. Ama burada öncü güç komünist parti-

ler olmayacak mı? Biz komünistler bugün bu savaşımı nasıl değerlendireceğiz ve bu savaşımı kim yönetecek? Suriye'de komünistler, hiç bir ikircime düşmeden ilerici ulusal cepheye (burada öncü rolü iktidardaki Baas Partisi oynamasına karşın) katılmayı kabul ettiler. Sanıyorum ki, iktidar partisinin küçük-burjuva niteliğinden kaynaklanan büyük güçlükler, ivedi çözüm bekleyen sosyal sorunlar olmasına karşın, doğru bir politika izliyoruz. Baas Partisi anti-emperyalist konumlarda kaldıkça, Sovyetler Birliği'nin barışsever politikasını destekledikçe, Ortadoğu sorununun adil bir çözüme kavuşturulmasını öngören politik bir çizgi izledikçe, komünistler onunla bağlaşıklığı sürdüreceklerdir.

J.van Houtan: Biz, parti olarak, öteki parti ve toplumsal güçlerle olası bir bağlaşıklık kurulmasında hegemonya iddiasında bulunmuyoruz. Ancak şunu belirtiyoruz ki, toplumsal ilerleme ve son çözümde sosyalizme ulaşma, ancak işçi sınıfının hegemonyasıyla sağlanabilir. Öteki güçlerle kurulan bağlaşıklıklarda işçi sınıfının oynadığı rol, Kanada'da politik ve sosyal değişimler için savaşımda belirleyicidir. Komünist partinin rolüne gelince: Bu somut tarihsel koşullara, komünistlerin nasıl faaliyet gösterdiklerine bağlıdır.

G.Kwiatowski: Özellikle insanlığın yaşamını koruma savaşımında, kuşkusuz, bütün partnerlere düşen ortak görevler vardır. Ancak her bağlaşıklıkta kendi niteliğini korumalıdır.

E.Pahad: Tezlerde ilerici sınıfın hegemonyası, "bir partinin komut verme konumuna yükselmesi isteğiyle" bağlanıyor. Şöyle bir soru doğuyor: Tezleri hazırlayanlar, böyle bir yaklaşımın gözden geçirilmesini, iktidar partilerinin öncü rol oynamasının yasalarla güvence altına alındığı sosyalist ülkeler için de öneriyorlar mı?

S.Gililov: Bağlaşıklık içinde kendine özel bir yer istemek, bağlaşıklığı oluşturan tarafların eşit haklılığına saygı göstermemek, kendi konumlarını diğerlerinin zararına güçlendirmeye çalışmak başarı sağlanmasını engeller. Hegemonya, herşeyden önce moral değerler açısından olmalıdır, sosyal adalete yönelmelidir. Hegemonya, bütün toplumun çıkarlarıyla ilgili yeni karmaşık sorunlara doğru yanıt bulma yeteneğinde ifadesini bulmaktadır. O zaman, olgunlaşan sorunların çözüme bağlanmasında çıkarı olan öteki politik güçler de er ya da geç komünistlerin görüşlerini kabul edeceklerdir. Bu söylediklerim sosyalist ülkeler iktidar partileri için de geçerlidir. Çünkü sosyalizmin gücü, her şeyden önce yığınların bilinçli hareket etmesine dayanmaktadır. Eğer parti gerekli düzeyde çalışma yapmıyorsa, halkın çıkarlarını gerektiği gibi dile getirmiyorsa, o zaman, deneyimin de gösterdiği gibi, güven bunalımı geçirmektedir.

B.Ramelson: Tezlerde sözkonusu olan bu "ilerici ve demokratik güçler" hangileridir? Hiçbir ayırım yapmadan sosyal-demokratlarla bağlaşıklık kurmak önerilebilir mi? Kuşkusuz komünistler ile kimi sosyal-demokrat çevreler arasında sıkı ilişkiler olabilir. Ama sosyal demokratlar arasında bize değil de, emperyalizme daha yakın olan güçler de var. Böyle soyut tanımlamalar, üstelik buraya iktidar sınıfının temsilcilerinin de dahil edilmesi, sadece karışıklık yaratıyor.

A.Leppianen: Finlandiya'da bir zamanlar komünistler ve sosyal-demokratlar arasında işbirliği yapılarak, ötedenberi parçalanmış durumda olan sendikalarda ve işçi spor örgütlerinde birliğin sağlanması büyük bir başarı oldu. Ne ki, Finlandiya Sosyal Demokrat Partisi, birçok sosyal-demokratın bireysel olarak barış hareketinin faaliyetlerine katılmasına karşın bu harekete katılmaya yanaşmadı. FSDP'nin, sürekli

olarak, kendisinin müstesna bir parti olduğunu ileri sürmesi, kendi politikasını başkalarına dayatmaya çalışması, eylem birliği yapılmasını engelliyor. Finlandiya komünist hareketindeki güçlükler, daha sonra meydana gelen bölünmeler de davaya zarar verdi.

Günümüzde durum çok çelişkili, ama ilginçtir. Bir yandan global sorunların yakıcılığı kavranıyor, insanlığın varlığını tehdit eden tehlikenin ortadan kaldırılması için eylem birliği yapılması görüşü giderek daha büyük destek görüyor. Öte yandan, ülkedeki durum sol güçlerin işbirliği yapmasına engel oluyor. çünkü Finlandiya Sosyal Demokrat Partisi, büyük sermayenin temsilcileriyle birlikte hükümete katılıyor. Komünistler ise, muhalefet sıralarında yer alıyorlar. İki partinin işçi sınıfıyla ilgili görüşleri, özellikle de ekonomik ve sosyal politikayla ilgili görüşleri birbirinin karşıtıdır. İşletmelerde, yerel sendikal örgütlerde ise, iki partinin üyeleri arasında işbirliği azalmıyor, tersine güçleniyor. İşten atılma tehlikesi, ücretler ve iş güvenliği sorunları ortak sorunlar olarak kabul ediliyor. Bu alanlarda çalışan komünistler ve sosyaldemokratlar birbirlerini sınıf arkadaşları olarak görüyorlar.

O.Viciani: Lenin, daha sonra da Gramcsi, işçi sınıfının yalnız kendi çıkarları için değil, aynı zamanda nüfusun bütün katmanlarının çıkarları için savaşımı örgütleme yeteneğinde olmasını, başkalarının çıkarlarını kendi çıkarı saymasını işçi sınıfı hegemonyasının temel koşulu olduğunu belirtmişlerdir. Gramcsi'nin kanısına göre işçi sınıfı, ulusal halk-bilincinin yerleşmesi için dünyada entellektüel-moral reformun gerçekleştirilmesine önayak olmalıdır. İnsanlığın varlığının korunmasını öngören genel bilincin oluşması için yeni politik düşünceyi ileriye götürme görevi bugün işçi sınıfına düşmektedir. Bu konuda, elbette diğer konularda da olduğu gibi, teorimizin temel kaynaklarına başvurmak, skolastik, klişeleşmiş yaklaşımdan (bunun sonucunda, Tezlerde "hegemonyayla ilgili kimi eskimiş görüşler" olarak nitelenen görüşler doğmuştur) vazgeçmek gerekmektedir.

K.Magdi: Hegemonya zorla dayatılamaz. Uygulamalar, öteki sınıf ve katmanların ancak komünistlerin, işçi sınıfının öncü rol oynama yeteneğinde olduklarını kavramalarını sağlayacaktır.

Değişik düzeylerde işbirliği yapılabilir. Örneğin, biz Mısır'da Ulusal İlerici (Sol) Parti ile Nasır'ın Arap Sosyalist Partisi arasındaki birliği, ülkede köklü değişiklikler yapmak amacıyla kurmak istediğimiz cephenin çekirdeği olarak görüyoruz. Demokratik özgürlükleri sağlamak amacıyla öteki muhalefet güçleriyle (sağcı güçler de dahil) ilişkileri sürdürüyoruz. Barış hareketi daha geniş bir nitelik taşıyor. Çünkü Mısır hükümeti de uzayın silahlandırılmasına karşı olduğunu, 2000 yılına kadar nükleer silahların ortadan kaldırılması programını desteklediğini açıkladı.

S.Sano: Biz Dominik Cumhuriyeti'nde, erki ele almak için verilecek savaşımın ortak hedeflerini saptarken, bağlaşıklarımızla ilişkilerde önceden herhangi bir tarafın hegemonyasının belirlenmesini sağlamaya çalışmıyoruz. Biz, sol ve öteki ilerici güçlerin ortak cephesinin kurulması için gerekli koşulları yarattıktan sonra, dış borçlar, çevrenin, barışın korunması gibi konularda devrimci olmayan örgütlerle de işbirliği yapma yöntemleri arayıp bulmak gerektiği görüşündeyiz. Bu savaşıma katılan güçlerden her biri, bu savaşımda kendi özel yerini almalıdır.

F.Gamboa: Hegemonya konusuyla ilgili tezleri hazırlayanların sorunu ele alış biçi-

mi, kanıma göre, karışıklık yaratıyor. Eski, sekter konumlardan vazgeçme çabası gösterilirken, genel olarak hegemonya teorisi hegemonyacılıkla karıştırılıyor. Böyle bir eğilim birçok bağlaşıklığı başarısızlığa uğrattı. Hegemonyacılığa yol açan sekterce sapmalara kesinlikle son verilmelidir. Öte yandan, devrimci savaşımda işçi sınıfının hegemonyası sorunuyla ilgili görüşümüzü öteki ilerici güçler giderek daha iyi kavramaya başlıyorlar ve bana göre, bunun geleceği vardır.

O.Urriola: Panamalı komünistler ulusal kurtuluş için, bağımsız, egemen bir devlet kurmak için, kanal bölgesinin askerlerden ve silahlardan arındırılması ve bölgenin ABD'nin sömürgeci müdahalesinden kurtulmuş bölge haline getirilmesi için verilen savaşımda önemli deneyim biriktirdiler. Biz yalnız işçi sınıfına değil, aynı zamanda köylülere, küçük burjuvaziye, işverenlere, silahlı kuvvetler içindeki ilerici askerlere dayanmaya çalıştık. Parti, öncülük rolünü, hiçbir zaman tartışma götürmez bir öncülük sağlama olarak görmemiştir. Ve bugün Uluslararası Para Fonu'nun (IMF) politikasına karşı koyarken, kanalın statükosuyla ilgili olarak Panama ve ABD arasında imzalanmış bulunan anlaşmanın uygulanmasını savunurken, objektif olarak ulusal kurtuluşta çıkarı olan bütün politik güçlerin geniş cephesini kurmaya çalışıyoruz.

E.Pahad: Bende tezlerin çok soyut biçimde hazırlandığı, bunlar hazırlanırken kardeş partilerin onyıllarca biriktirdiği somut deneyimin gözönünde bulundurulmadığı izlenimi doğdu. Güney Afrika'da kurtuluş savaşının başlıca gücü Afrika Ulusal Kongresi'dir. Komünistler, kurtuluş hareketinin içinde birlik ve dayanışmanın sürmesi, hareketin bütünlüğünün korunması için elden geleni yapıyorlar. Onlar Afrika Ulusal Kongresi'ne ve Halk Ordusu'na katılıyorlar, bu örgütlerin tüzük ve disiplinine kesinlikle uyuyorlar. Bizde apartheid'a (ırkçılığa) karşı eylem birliği yapmada zengin bir deneyim birikti. Komünist Partisi'nin ve hatta Afrika Ulusal Kongresi'nin görüşlerini paylaşmayanlarla bile işbirliği yapmaya çalışıyoruz.

Afrika Ulusal Kongresi'nin üyesi olarak komünistler, geniş bir yelpaze oluşturan değişik politik örgütler, dinsel ve kültürel kurumlar, hareketlerle karşılaşıyorlar, barış ve dayanışma üstüne tartışıyorlar. Bu temaslarda biz yeni dostlar kazanmak için devrimci bağlaşıklığın konumlarından gerilemiyoruz, bunlardan vazgeçmiyoruz. Tam tersine, objektif analizler yaparak, açık, kesin kanıtlar ileri sürerek, birçok ikircimli kişiyi, bizim strateji ve taktiğimizin doğru olduğuna ikna ediyoruz.

W.Somerset: Tezlerde yer alan ve bağlaşıklık politikasının bizim hegemonya kurmaya, lider durumunda olmaya çalışmamızın gözden geçirilmesini gerektirdiği görüşüne katılmıyorum. Geçmişte daha büyük partiler belki bu alanda hata yapmışlardır. Partimizin deneyimi şunu gösteriyor: Çoğu kez bağlaşıklığın kurulmasının önkoşulu, İrlandalı komünistlerin öncülük rolünü daha güçlü partnerine bırakması olmuştur. Hem de bu partnerin ortaklaşa hazırlanan programa ihanet etmesi, bunun gözden düşmesi rizikosu olmasına karşın böyle yapılmıştır. Ama böyle bir rizikoya biz bilinçli olarak giriyoruz ve ortaklaşa belirlenmiş politikanın sadece en güçlü partnerin politikası olarak gösterilmesini engelliyoruz.

D.Ramotar: Tezler, geçmişte komünistlerin bütün faaliyetlerinin yanlış olduğu izlenimi uyandırıyor. Biz, sosyal-demokratlarla diyalog kuramadık, ilişkileri düzene sokamadık, uluslararası işçi sınıfının birlik içinde olmamasında da bizim suçumuz vardır. Biz her zaman haklıydık, yaptıklarımız her zaman doğruydu demiyeceğim, ama yaptıklarımızın tümü de yanlış değildi.

Örneğin, Guyana'da İlerici Halk Partisi'nin işçi sınıfının birliğini sağlama çabaları iktidar partisi olan ve ABD emperyalizmi, İngiliz sömürgecileri ile 1964'te bu partiyi iktidara getiren aşırı gerici güçlerle işbirliğini tercih eden Ulusal Halk Kongresi tarafından baltalandı. Ve bugün, bizde hâlâ geniş bir sol cephe kurulmadıysa, bunun sorumlusu bana göre, kendini sosyal-demokrat sayanlardır; klasik uzlaşmacılığın taşıyıcıları olarak günümüzde demokrasi, serbest dürüst seçimler yapılması savaşımında kendi konumlarını başkalarının zararına güçlendirmek isteyenlerdir.

Kalıplardan Kurtularak

İnsanlık nükleer felaket tehlikesinin artması, "Üçüncü Dünya" ülkelerinin içine düştükleri durumdan kurtulmalarının olanaksızlığı, çevrenin tahrip olması gibi bunalım olgu ve süreçleriyle karşı karşıyadır. Bu olgu ve süreçler, çağımızın içeriğine damgasını vuruyor, Marksistlerin dünyanın devrimci yenilenmesinin hızı, içeriği, yolları ve itici güçleriyle ilgili görüşlerinde değişikliğe yol açıyor. Taşıdıkları tarihsel sorumluluk komünistleri, geçmişte yer alan kimi görüşleri, komünistlerin hata işlemez kişiler oldukları, gerçekleri yalnız onların gördükleri gibi görüşleri eleştirel açıdan değerlendirmeye yöneltiyor. Monologlardan vazgeçmek, başkalarının görüşlerini dinlemeyi öğrenmek, onların görüşlerinin mantığını anlamaya çalışmak, kendi konumlarını, gerekirse bunlarda değişiklikler yaparak, kanıtlarla savunmak gerekiyor. Bugün komünist harekette şimdiki gerçeklikleri kavrama yönünde yoğun çalışmalar yapılıyor. Birçok sorun yanıt bekliyor. M.S.Gorbaçov'un Moskova'da yapılan toplantıda belirttiği gibi, SBKP, onun teori ve bilim alanında çalışan güçleri, başka zaman diliminde, başka koşullarda, başka olanaklardan doğmuş olan görüş ve kalıplardan kurtularak, bu sorunlar üzerinde ciddi araştırma çalışmaları yapıyorlar.

(Toplumsal Bilimler Enstitüsü Tezleri'nden)

S.Wronskiy: Teorimizin yenilenmesi zorunluluğuyla bağlı olarak, ideolojik çalışma yapanların, parti militanlarının sık sık sordukları bir dizi soru var. Günümüz koşullarının gerektirdiği düzeyde olabilmek için teoride somut olarak nelerden vazgeçmek gerekiyor? Hangi ilkelerden, hangi görüşlerden vazgeçmek gerekiyor? Bu görüşlerden hangileri eskimiştir? Eksik olan nedir? Bu sorulara çok genel olarak yanıt verilmektedir. Oysa bu sorunların yanıtı açık, kesin olmalıdır. Bu yapılmazsa, yeni düşüncede neyin yeni olduğunu, teoriyi hangi yönde geliştirmek gerektiğini anlamak zordur.

A. Al Tayeb: Yaptığımız bu tartışma insanı düşünmeye zorluyor, dünyayı yeni biçimde görmeye yöneltiyor. Tezlerde, teorinin, onun kategorilerinin günümüzün istemlerine yanıt verdiği görüşünden hareket ediliyor. Ne ki, Sovyet bilim adamlarının SBKP'nin 27.Kongresi'nden sonra teori alanına gerçekten yeni olarak ne getirdiklerini, bu teoriyi neyle zenginleştirdiklerini, ne gibi keşifler yaptıklarını bilmek istiyorum. Tezlerde böyle bir şey göremiyorum. Bunlarda belirtilen sorunlar çok yakıcıdır, bunlara yaklaşımda herhangi bir belirsizlik, bunların doğru kavranmaması, komünist harekette çelişkilere, partilerimizin verdiği savaşımı belirleyen ilkelerden sapmaya yol açabilir.

B.Ramelson: Tezleri hazırlayanların ısrarla sürdürdükleri bir şey varsa, o da Marksizm'den uzaklaşan görüşler ileri sürmektir. İnsanda yeni düşünce için sınıf savaşımından vazgeçmek, günümüz dünyasında sosyal değişimlerin artık devrim biçiminde olmaması gerektiği izlenimi doğuyor. Bir Marksist olarak ben, sorunun böyle ele alınmasına katılmıyorum. Sınıf savaşımı sürecektir. Bunu isteğe göre "sürdürmek" ya da "durdurmak" olanaksızdır. Son yıllarda bilimsel-teknik devrimin ve nükleer felaket tehlikesinin doğurduğu yeni sorunları incelemede yeni düşünceden söz ederken, bu da gözönünde bulundurulmalıdır. Bu etmenler, artık birkaç onyıldır etkinlik gösteriyor. Bunların yol açtığı değişiklikler, birçok komünistin değişikliklerin bütün önemini ve hızını kavrayacak durumda olmamasına karşın, Marksist teoride yansımasını bulmuştur. Sorunun özü şudur: Sovyetler Birliği'nde dogmatizme karşı tutum değişmiştir, hatalar kabul edilmiş ve bunların düzeltilmesine başlanmıştır. İşte yeni olan budur.

E.Mujica: Tezler, hiç bir surette sınıf karşıtı karşısında teslim olma ya da emperyalizmle uzlaşma anlamına gelmeyen açıklık (glasnost) ve yenilenme (perestroyka) ruhunu yansıtmaktadır. Bugün dünya dünkü gibi değildir. O, daha karşılıklı-bağımlılık içine girdi ve eğer SSCB ile ABD arasındaki anlaşmalar olmasaydı, biz şimdi nükleer yıkımın eşiğinde olurduk. Açık ideolojik tartışmalar, serbest görüş değiştokuşu, basında görülen sert eleştiriler reel sosyalizmin getirdiği yeniliklerdir.

J.Lava: Ulusal ve uluslararası düzeyde verilen sınıf savaşımını, bunun değerlerini, işçi sınıfının, komünistlerin çıkarlarını Marksist-Leninist açıdan ardıcıl olarak incelemek gerekiyor. Yeni düşünce konseptine göre, bana öyle geliyor ki, tarihsel materyalizmde bazı eksiklikler vardır. Eğer biz bunları görebilseydik, bunlardan kolayca kurtulmak, sosyalizmin ilkelerine dogmatik biçimde yaklaşmaktan vazgeçmek olanaklı değil miydi? Her partinin Marksizm-Leninizm fikirlerini somut savaşım koşullarına yaratıcı, yapıcı şekilde uyguladığını sergileyen yeterince örnek yok mu? Her defa neden yeni bir şeyden söz ediyoruz? Eski düşünceler ile yeni düşünceler arasında ayırım yapılması, klasik görüşlere karşı önyargıyla yaklaşmaya yol açabilir, revizyonizmi teşvik edebilir.

S.Gililov: Yeni politik düşünce, eskimiş olana kıyasla yenidir. Bir zamanlar Komintern'in 7.Kongresi'nin aldığı kararlar bunun parlak bir örneğidir. SBKP'nin 20.Kongresi'nin fikirleri yeni politik düşüncenin ifadesiydi, ama ne yazık ki, daha sonraları bunlar yaşama geçirilemedi. Bu tür görüşler, büyük güçlüklerle kendine yol açabiliyor, çünkü her zaman pratikte ve bilinçte yerleşmiş olan şeylerden vazgeçmeyi gerektiriyor. Bu ise hiç de kolay olmuyor. Şimdi Sovyet bilim adamları toplumsal bilimler alanındaki durgunluğu gidererek, yeni sorunları incelemeye yeni yeni başlıyorlar.

F.Gamboa: Şimdi komünist, demokratik, anti-emperyalist hareketlerin sıralarında yeni düşünce ve eylem tarzının oluşma süreci gelişiyor. Bunun en önemli eğilimini sekterlikten, özel konuma sahip olma iddialarından vazgeçmek, hiçbir önyargıya, boş inanca dayanmayan diyalog kurmaya çalışmak, insanlığın yaşamını koruma için anlaşmaya varmak oluşturmaktadır. Diyebiliriz ki, gerçi biraz abartma olacak ama, biz komünistler artık gerçeklerimiz savunduğumuz yere kapatılmış tutsaklar değiliz, öteki güçlerle işbirliğine gidiyoruz, onların görüşlerini kavramaya çalışıyoruz. Kanıma göre, bize sunulan tezler de bunu öngörüyor. Ne ki, bizim düşünce ve tavrımızla ilgili araştırmaları derinleştirmek gerekmektedir. Bunu yapmak için doğan yeni sorunları köklü şekilde, hem de hareketimize büyük zarar veren biricik-olma görüşü açı-

sından değil, Marksizm'in gerçekten kollektif, yaratıcı şekilde geliştirilmesi açısından analiz etmek gerekmektedir.

S.Sano: Komünist harekette başlayan geniş tartışmaya Sovyet bilim adamları, Lenin'in partisinin, dünyanın ilk sosyalist devletinin temsilcileri olarak, yeni sorunların ortaya konması ve çözümü bakımından teori alanında atılganlık, yaratıcı cesaret göstermeleri beklenmesine karşın, uzun zaman gerekli katkıyı yapmadılar. Bugün artık bu beklentiler gerçekleşmeye başlıyor. SBKP, daha önceleri olduğu gibi, teorik ve politik alanda yenilikçi rol oynuyor, yeni fikirler üretiyor. Tezlerde belirtilen şu ya da bu görüş ne kadar kuşku uyandırırsa uyandırsın, şu tartışma götürmez bir gerçektir: Yeni yaklaşım gerektiren olağanüstü önemli sorunların ve olguların tartışılmasının girişimcisi Sovyet yoldaşlar oldu.

J. van Houtan: Partimiz, gerçekler üzerinde tekel kurma iddiasında bulun uyor. Tezler, monologtan vazgeçmeye çağırıyor. Bu, açık kapıyı zorlamak değil mi? Eğer Kanadalı komünistler monoloğa başvururlarsa, büyük çabalarla sağladıkları konumlarını yitirirler.

S.Salim: Kanıma göre, yeniden yapılandırma, yenilenme ve yeni politik düşünceyle ilgili fikirler yalnız SBKP ve Sovyetler Birliği için güncel olmakla kalmamaktadır. Barış ve toplumsal ilerleme savaşımının bütün alanlarında değişiklikler yapılması gerekmektedir. Ne ki, bunlarla bağlı sorunlara, komünist ve işçi partilerinin özellikleri, değişik ülke ve bölgelerdeki özellikler gözönünde bulundurularak yaklaşılmalıdır. Sanıyorum ki, değişen dünyamızda oluşan yeni yeni koşulların küçümsenmesi, teorimizdeki durgunluğun nedenlerinden biridir. Her zaman ve her yerde geçerli olacak hazır reçeteler yoktur. Her tür konformizme son vermek gerekmektedir. Biz düşünmedeki kemikleşmeyi, teorinin yaşamın gerisinde kalmasını ancak böyle giderebiliriz.

A.İleri: Yeni politik düşüncenin önemli ölçüde SBKP'nin dogmatik yaklaşımdan vazgeçmesiyle bağlı olduğu görüşüne katılıyorum. Ne ki, dogmatizmin giderilmesi görevi yalnız Sovyet komünistlerinin önünde mi duruyor? Bu, örneğin, bizim partimiz için de güncel değil midir? Belirli bir durgunluk, dünyanın gelişmesinde meydana gelen yeniliklerin, yeni koşulların yığınların bilincine yaptığı etkiyi bütün boyutlarıyla ve zamanında değerlendirmemizi engellemedi mi? Hiç bir görüş, ne denli doğru olursa olsun, ne denli her yönüyle incelenmiş olursa olsun, partiyi düşünmekten, omuzları üzerinde başı olması yükümlülüğünden kurtarmıyor. Tezleri hazırlayanlar, kendi görüşlerini başkalarına dayatmıyorlar. Ben onların eski fikirlere saplanıp kalmamış olmalarını, "onaylanmış" tanımlamaları ve terimleri yinelemelerini, yeni fikirler getirmelerini beğeniyorum.

I.Nörlund: Komünistler yeni düşünceden söz ederken, şimdiye kadar yapılmış olanı bir yana atmıyorlar. Sorun şudur: Sorunların özüne ne kadar daha çok yaklaşırsak, toplumda gelişen süreçleri incelerken Marksist-Leninist yöntemlere dayanmak gerektiğini o kadar daha iyi kavrıyoruz. Marksizm, yeni düşüncenin katalizatörüdür ve kimsenin bizi bu öğretiden uzaklaştırmasına izin vermiyeceğiz. Komünistlerin görüşleri önyargılardan, boş inançlardan arınık, etkili olmalıdır, sağduyuya dayanmalı, Marksizm'deki manevi gücü yansıtmalıdır. Özellikle diyalektiğe dayanmalıdır. Ancak diyalektiğin yardımıyla yaşadığımız karmaşık, çelişkili dünyanın sorunları doğru şekilde kavranabilir.

Çeşitli parti ve hareketlerin Kasım 1987'de Moskova'da yapılan toplantısında komünistlerin özgünlüğünün güçlendirilmesine ve aynı zamanda geniş toplumsal güçlerin birleştirilmesine büyük yer ayrıldı. Kanıma göre bu iki hedefin birbirine bağlanmayı öğrenmek, bunlara ulaşmanın yolunu bulmak çok önemlidir. Böyle olanakların gerçekleştirilmesi için, yeni düşüncenin yalnız komünistler tarafından değil, aynı zamanda bütün toplumsal katmanlar, hatta savaşı dünya politikasının olası bir senaryosu olarak gören çevreler tarafından bile iyice benimsenmesi gerekmektedir.

Birlikte İlerlemek

Prof.Yuri Krasin yaptığı konuşmasında şunları belirtti: Ele aldığımız konuları, hoşumuza gitmeseler bile, bir yana atamayız. Böyle bir tutumun geleceği yoktur. Böyle bir tutumu savunan güçler ise, çağımızın politik tarihinin çeperlerinde kalma tehlikesiyle karşı karşıyadırlar. Elbette şöyle denebilir: Bundan önce de nükleer felaket tehlikesi vardı, bundan önce de teknik devrimler vardı. Demek ki, ilkesel bakımdan yeni olan bir şey yok. Durum gerçekten böyle mi?

Şimdiki durumda yeni olan şudur: İnsanlık, uygarlaşmanın derin bunalımı içine girmektedir. Kapitalizmin bunalımı sürüyor ve giderek derinleşiyor, ama her iki sistem için ortak olan birçok sorunu da etkiliyor. Bu sorunlardan en önemli olanı insanlığın yaşamını korumaktır. Bundan başka "Üçüncü Dünya"nın geri kalmışlığı, ekolojik felaket tehlikesi ve daha bir dizi sorun var. Bunların çözümünün gecikmesi ciddi tehlikeler yaratabilir. Ve işte bu, şimdi bizleri yeni düşünceden söz etmeye zorluyor.

Kimileri yeni politik düşüncenin revizyonizm tehlikesi taşıyıp taşımadığını soruyor. Rusların şöyle bir atasözü var: "Kurttan korkan ormana gitmesin." Revizyonizmden korkmak, genellikle sorunların yeni şekilde ele alınmasına yanaşmamak anlamına gelir. Ben başka bir görüşü savunuyorum: Kimi alanlarda geçici bir zaman için hatalar yapmak, komünist hareketinin bugün karşı karşıya geldiği yeni gerçekleri görememekten daha iyidir. Leninizm'i, ona yabancı olan eklentilerden, geçmişte yapılan üstünkörü yorumlamalardan arındırmak gerekiyor. Ne var ki, bu yeterli değildir. Teori alanında büyük bir atılım yapmak, 20. yüzyılın başlarında Lenin'in yaptığına benzer bir atılım yapmak gerekmektedir. Leninizm'in doğuşu, Marksizm'in ilkelerini reddetmek miydi? Hayır.Bugün de sözkonusuolan, teorimizden vazgeçmek değil, onu nitel bakımdan yeni bir aşamaya yükseltmektir.

Bu bağlamda şimdi Sovyetler Birliği'nde gerçekleştirilen yenilenme üzerine, özellikle bunun uluslararası yönleri üzerine birkaç söz söylemek istiyorum. Yenilenme, devrimci sürecin bir bileşenidir. Burada konuşanlardan kimileri, bunun günümüzde dünya devrim sürecinin başlıca etmeni olduğunu söyledi. Partimiz, SSCB'ndeki durgunluğun reel sosyalizmin uluslararası etkisini zayıflattığını, komünist harekete olumsuz etki yaptığını kabul etti. Yenilenme, bunlara son veriyor ve sosyalizmin çekici gücünü artırıyor. Çünkü ülküler ile gerçekler arasındaki kopukluğa son veriyor, kapitalist ülkelerdeki ve gelişmekte olan ülkelerde sosyalist alternatif için savaşım veren güçleri somut kanıtlarla silahlandırıyor.

Öte yandan biz, gerçekçiler olarak görüyoruz ki, yenilenme güçlüklerle karşılaşıyor, ağır gelişiyor ve gerçekleşmesi uzunca bir zaman alacaktır. Sovyetler Birliği'nin ekonomik bakımdan gelişmiş kapitalist ülkelerin düzeyine erişeceği aşama pek ya-

kın değil. Eğer biz SBKP 27.Kongresi'nin kabul ettiği programı tam olarak yerine getirirsek, 2000 yılına doğru gelişmiş kapitalist ülkelerin 1985'teki emek verimliliği düzeyine erişebileceğiz. Bu açık olarak gösteriyor ki, yeni toplumun dünya ölçüsünde hızlı bir zafer kazanmasını beklemek gerekir.

Yaşamda var olan sosyalizm hiç de kapitalist dünyadan uzak olan bir cennet toplum değildir. Bizim kapitalist ülkelerle birlikte yapmamız gereken işler; ancak birlikte çözebileceğimiz global sorunlar vardır. Burada sözkonusu olan sadece insanlığın varlığını korumak (son zamanlarda bu alanlarda belirli bir gelişme görülüyor) değil, aynı zamanda, örneğin yeni teknolojilerin benimsenmesidir. Biz bu alanda dünyanın bütünselliğinden, kapitalist ve sosyalist ülkelerin karşılıklı bağımlılık içinde oluşundan söz ediyoruz.

Şöyle bir endişe doğabilir: Sovyet yoldaşların izlediği bu yol, kapitalist ve gelişmekte olan ülkelerde faaliyet gösteren komünist partileriyle görüş ayrılığına yol açmayacak mı? Hayır, bir kez daha hayır. M.S.Gorbaçov, Ekim Devrimi'nin 70.yıldönümüyle ilgili olarak yaptığı konuşmada SBKP'nin komünist hareketin kopmaz bir parçası olduğunu belirtti. Sorunun özü şudur: Yeni gerçekleri hep birlikte kavramak, dünyanın devrimci yenilenmesi görevinin, insanlığın varlığını koruma göreviyle organik biçimde bağlandığı koşullarda, bu yönde azami uyum sağlayarak ilerlemektir.

Bunu başarmak hiç de kolay değil. Burada, şimdiki tartışmanın da gösterdiği gibi mutlaka güçlüklerle, çelişkilerle karşılaşılacaktır. Çok mükemmel şekilde hazırlanmış olmasalar da tartışmaya sunduğumuz tezlerin özünü şu noktada görüyoruz: Bugün komünist hareketin karşı karşıya bulunduğu sorunları hep birlikte incelemek, birçok kardeş partide görülen kayıpları gidermenin, hareketimizi, şimdiki zorluklarla dolu geçiş aşamasındaki tarihsel sorumluluğun düzeyine yükseltmenin yollarını arayıp bulmak.

Bir kez daha yeni düşünceye değinmek istiyorum. Kanıma göre bunu, Marksizm'in yaratıcı biçimde geliştirilmesiyle özdeşleştirmemek gerekir. Çünkü bunun en önemli yanları, öteki toplumsal güçlerin ideolojik görüşlerine de yansıyacaktır. Ancak o zaman, bütün insanların günümüzdeki global sorunların çözümü yönünde kollektif çaba harcadığından söz edilebilir. Burada belirtilen şu görüşü destekliyorum: Marksizm, yeni politik düşüncenin katalizatörüdür ve bunun yayılmasında ve propaganda edilmesinde, öncü güç olarak komünistler bunun taşıyıcıları olmalıdır.

Partimiz zora başvurulmayan bir dünyanın kurulması görüşünü ortaya attı. Bu sorun iki bölümden oluşuyor. Herşeyden önce uluslararası, devletlerarası ilişkiler sözkonusudur. Ne ki, ülkelerin iç gelişmeleri bakımından bakıldığında, henüz sömürücülerin bir aracı olarak faaliyet gösteren devletlerin bulunduğunu, zor kullanımı için zeminin korunduğunu görüyoruz. Marksistler, sosyal alanda statükonun korunmasını kabul edemezler. Bu objektif çelişki şu sorunu gündeme getiriyor: Devrimci savaşımın içeriğine zarar vermeden, zora başvurulmayan bir dünya kurulması yönünde nasıl bir ilerleme sağlanabilir? Dünyadaki güçler dengesini gerçekten bir nükleer felakete yol açabilecek düzeye varacak kadar bozmadan, her ülkede sosyal değişimler olanağı nasıl sağlanabilir?

Bu sorunların yanıtını hep birlikte aramalıyız. Burada belirtilen, bütün koşullar için geçerli herhangi bir devrimci taktiğin olamayacağı görüşüne katılıyorum. Ne ki, dünyanın gelişme koordinatlarıyla ilgili stratejik bir sistem vardır ve bu bakımdan

ben, devrimci güçlerin kendi ülkelerinde savaşım konseptini belirlerken sorumlu davranmaları gerektiği görüşünü savunuyorum.

Tartışmalarda emperyalizmin değerlendirilmesiyle ilgili birçok soru ortaya atıldı. Kuşkusuz, emperyalizmin doğası değişmiyor, ona özgü olan saldırganlık eğilimleri varlığını sürdürüyor. Örneğin, orta ve daha kısa menzilli nükleer roketlerin ortadan kaldırılmasıyla ilgili antlaşmanın imzalanması askersel-sanayi kompleksinin çıkarlarına dokundu ve hemen, bunun onaylanmasını engellemek için azgıncı bir kampanya başlatıldı. İşte bu nedenle, barış savaşımında bizim her zaman belirli bir hedefimizin olması gerektiği; tekelci burjuvazinin, zora başvurulmayan bir dünyanın kurulmasına kesinlikle karşı olan ve böyle bir dünyanın kurulmasını engellemek için elinden geleni yapan aşırı sağcı kesimine karşı savaşım vermek gerektiği görüşü, bence, doğrudur. Bu kesimi yalıtlamak, tekelci burjuvazinin ayık kafayla düşünen kesimine baskı yapmak için, bütün ilerici güçlerin çabalarının birleştirilmesi büyük önem taşımaktadır.

İki sistemin birbirine yakınlaştığı tezi üzerine de birkaç söz söylemek istiyorum. Günümüz dünyasında iki sistemin birbirini etkilemesi ve karşılıklı bağımlılık içinde bulunmasının bu tezle hiçbir ortak yanı yoktur. Bunlar iki sistem arasındaki savaşımı, yarışmayı dışlamıyor. Ne ki, bugün biz, hem zaman, hem de öz bakımından bu yarışmayı daha esaslı değerlendiriyoruz ve bu sürecin beklediğimizden daha karmaşık ve daha uzun süreli olacağını görüyoruz.

Genel insani değerlerle ilgili sorunun ortaya konmasının sınıfsal yaklaşımdan vazgeçmek anlamına geleceği yönünde bazı kuşkular belirtildi. İnanıyorum ki, böyle bir şey olmayacak. Çünkü komünistler bu değerleri Marksist konumlardan değerlendiriyorlar. Birincisi, onlar insanlığın yaşamını korumak için savaşım vermeye hazır ve böyle bir savaşım verme yeteneğine sahip olan güçleri açık olarak belirliyorlar. İkincisi, komünistler savaşımı, işçi sınıfının yakın ve sonul amaçlarına ulaşması için önkoşul yaratabilcek şekilde sürdürüyorlar. Sınıfsal yaklaşımı, bütün insanlığın çıkarlarını gözönünde bulunduran yaklaşıma karşı koymamak çok önemlidir. İnsanlarla her zaman politik formülasyonlarla mı konuşmak gerekiyor? Yaşam, özgürlük, adalet gibi basit ve herkesin anladığı sözler yok mu? Bu sözler de bizim Marksist içerik verdiğimiz kavramları yansıtıyor.

Anımsayalım. Marks, insanı nasıl özgür hale getirmek gerektiği üzerine yaptığı çalışmalara, bir yıl sonra 200.yıldönümü kutlacak olan Büyük Fransız Devrimi'nin fikirlerini incelemekle başlamıştır. Böyle bir mirastan biz de vazgeçmemeliyiz. Çünkü Marksizm, bu koşullardan doğmuştur. Şöyle bir soru doğabilir: Biz, bazen sınıfsal yaklaşımı son derece dar anlamda kabul ederek, örneğin, "sınıfa karşı sınıf" görüşünü ortaya attığımız dönemde, genellikle hümanizm mirasından bir şeyler yitirmedik mi?

Burada öncelikler sorunu üzerinde duruldu. Bizim "öncelikler" terimini kullanıp kullanmadığımıza bakmaksızın, politik alanda öncelikler her zaman var olmuştur. Örneğin, Engels'in olumsuzlamanın olumsuzlanması yasasını nasıl izah ettiğini anımsayalım: "Elimize bir buğday tanesi alıyoruz ve bunu toprağa atıyoruz -buğday tanesi olumsuzlanıyor, buğday tanesi kök salıyor. Daha sonra ikinci olumsuzlama: On adet, yirmi adet buğday tanesi oluşuyor, yeni bir niteliğe dönüş gerçekleşiyor. Ama buğday tanesi değirmen taşının altına düştüğü zaman yok oluyor, yasal diyalektik bir süreç olan olumsuzlama sona eriyor. Günümüz koşulları için konuşacak olur-

sak, yeni sosyalist formasyon olarak büyük buğday tanesinin nükleer değirmen taşı altına düşmesi tehlikesi vardır. Bu anlamda öncelik sorunu şöyle ortaya konmalıdır: İnsanlığın varlığı korunmalıdır, o zaman yasal olarak toplumsal gelişme de devam edecektir. İnsanlığın varlığına son verilirse, o zaman hiçbir şeyin anlamı kalmayacaktır. Barış olmazsa, her şey yok olacaktır.

Şimdi de hegemonya sorununa değineyim. Burada yalnız Lenin'in bu sorunu nasıl ele aldığını anımsamak değil, daha da ileri gitmek gerekmektedir. Komünist olmayan toplumsal güçlerin deneyim ve görüşlerini, birçok komünistin yüksekten bakarak değerlendirdiği günler geride kaldı. Biz onları bağlaşıklar olarak görüyorduk, ama onların eninde sonunda kendi özdeneyimlerine dayanarak hatalarını görebileceklerini ve bizim görüşlerimizi kabul edeceklerini düşünüyorduk. Ancak pratik gösterdi ki, bu güçlerin (sosyalistler, sosyal-demokratlar, "yeşiller", öteki demokratik yığın hareketleri) faaliyetleri gerçeklerin çok önemli yanlarını aydınlatmakta, günümüzün güncel sorunlarını her yönüyle derinlemesine incelemek için malzeme vermektedir.

Marks, toplumsal üretimin öznesinin değişeceğini öngörmüştür. Ve o değişiyor. Bu açıdan bakıldığında, işçi sınıfı şimdi nasıldır ve sosyalist dönüşümler için yalnız işçi sınıfı mı savaşım verebilir? Devrimci süreçte işçi sınıfının hegemonyası, belki de her şeyden önce onun ve partisinin, artık kısmen bu sınıfın kapsamına giren, kısmen de işçi sınıfınca uyandırılan güçlere katılan, ancak kendi özerkliğini koruyan geniş sosyal katmanlarla karşılıklı ilişki kurabilmesinde ortaya çıkmaktadır. Sorun çok karmaşıktır ve üzerinde derinlemesine düşünülmesi gerekmektedir.

Tartışmaya katılanlara teşekkür ederim. Kanıma göre, bu tartışma hepimize bir şeyler verdi, özellikle Toplumsal Bilimler Enstitüsü'nde çalışan bilim adamlarının yaratıcı çalışmalarını sürdürmesine yardımcı olacaktır.

★ ★ ★

J.Arisal: Derginin Parti Çalışması Üzerine Deneyim Değiştokuşu Komisyonu adına yaptığı kapanış konuşmasında şunları belirtti: Günümüzün temel politik konuları üzerinde yapılan tartışmalar çok yararlı oldu. Tartışmalarda tam bir görüş birliği egemen değildi, tam tersine sert tartışmalar oldu, birçok konuda polemik yapıldı. Ancak günümüzün önemli bir niteliği olarak belirtebiliriz ki, bütün görüşler çok açık, net bir şekilde ortaya kondu. Toplumsal Bilimler Enstitüsü'nün Tezleri'nde belirli bir kuşku uyandıran, hatta itiraz edilen yeni bir dil kullanılıyordu, yeni gelişme ve görüşlere yer veriliyordu. Bu tezler, Sovyet bilim adamlarının teoriyi geliştirme, günümüzün sorunlarına yanıt getirme çabalarını yansıtıyordu.

Konuşmacı şöyle devam etti: Sovyetler Birliği Komünist Partisi, Bolşeviklerin 1903 yılında Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi'nin 2.Kongresi'nde, Ekim Devrimi'nin bütün dünyanın gelişmesine yeni bir itki verdiği 1917'de, ya da daha sonraları, 20.Kongre'de ve günümüzde, SBKP 27.Kongresi'nde olduğu gibi, insiyatifi ele almaktadır. Şimdi, yenilenme döneminde Lenin'in Partisi toplumsal ilerlemenin ön sıralarında yürüyor. Yalnız teorinin geliştirilmesine değil, aynı zamanda dünya komünist hareketinin ilerlemesine de önemli yaratıcı katkılarda bulunuyor.

★ ★ ★

World Marxist Review dergisi tüm marksist partileri ilgilendiren yakıcı sorunları incelemeye ilerde de devam edecek, bu konularda düzenli olarak karşılaşmalar, tartışmalar düzenleyecektir.

TOPLUMSAL MÜCADELEDE HIRİSTİYANLAR

Orlando Millas
(Şili Komünist Partisi Politik Komisyonu Üyesi)

Geçen yılın başlarında Papa II.Jean Paul ülkemizi ziyaret etti. Pinochet'e ve aynı zamanda da halkımıza karşı dostça bir tutum gösterdi. Diktatör, Papa'nın ziyaretinin Şili Katolik Kilisesi'nin tutumunu kendi lehine döndürebileceği halindeydi. Ancak yerel piskoposluk, resmi olarak Vatikan'a bağlı olmasına karşın, insan hakları konusundaki çizgisine uygun davranarak, rejimin işlediği suçları kınadı ve anti-faşist güçlerin, ülkede demokrasinin yeniden kurulması yönündeki birliğine destek vermekten geri durmadı. Hıristiyanların yerel cemaatleri,[1] mahalle papazları, dinsel çevrelerin üyeleri ve birçok piskopos arasında özgürlüğün savunulması uğrunda ortak eylem isteğinin giderek arttığı Şili'de, özgün bir durum oluşmuştu. Tüm bu gelişmeler dini çevrelerin yeni düşünce tarzına kapsamlı ve oldukça ciddi bir yaklaşım yapmamızı gerektiriyor.

Geçen yüzyıldaki gelişmeler, çağımızın büyük devrimci değişimleri, sosyalizmin bir toplumsal sistem olarak artan rolü, kapitalizmin genel bunalımının ve sosyal çelişkilerin giderek keskinleşmesi milyonlarca Hıristiyanın bilincine ve bu arada, dünya katoliklerinin çoğunluğunun yaşadığı Latin Amerika'ya da yansıdı. Bu geniş kapsamlı bir gelişmedir ve belki de, hergün yeni yeni belirtileri ortaya çıkan bir "**yenileyici süreçler bütünü**"nden söz edilebilir. Şili Komünist Partisi bu gelişmeleri büyük bir ilgi ile gözlemlemekte, teorik analizlerinde ve pratikteki politikasında gözönüne almaktadır.

Bu konuya, herşeyden önce emperyalizme ve gericiliğe karşı mücadele açısından ilgi duyuyoruz. Biz Lenin'in, Rusya işçi sınıfının tümden değişik koşullarla yüzyüze olduğu bir zamanda, Kilise'nin "işçi yığınlarının sonsuz baskı altına alınmasına ve aşağılanmasına" dayanan toplum ile yüzde yüz özdeşleştiğine ilişkin derin düşüncesini tamamen benimsiyoruz. Daha sonra şunu vurguladığını da hatırlıyoruz: "Kapitalizmin karanlık güçlerine karşı kendi mücadelesi tarafından aydınlatılmadıkça, proletaryayı ne kitapla, ne de öğütle aydınlatmak olanaksızdır. Baskı altındaki sınıfın, yeryüzünde bir cennet yaratmak için gerçekten devrimci mücadelesindeki birli-

(1) Bak. Alvaro Oviedo, Stepan Mamontov, "Kurtuluş Dinbilimi: Yeni Bir Dalâlet mi?" WMR, Sayı 3, 1986.

ği, bizim için, proletaryanın gökyüzündeki cennet üzerine görüş birliğinden daha önemlidir."(2) Ve bu arada Lenin, bugüne kadar geçerliliğini koruyan bir sonuç da çıkarmıştır: "Programımıza ateizmimizi neden koymadığımızın ve neden koyamayacağımızın gerekçesi işte budur."(3)

Bu, teoride ya da Marksist dünya ve toplum görüşünde herhangi bir ödün anlamına gelmiyor. Lenin'in ilkesel sorunlarda var olanın daha farklı bir biçimde değerlendirilmesine izin vermeyecek biçimdeki kararlılığı ve açıklığı bizim için bir örnektir. Lenin burjuva anti-klerikalizmine saldırırken, her seferinde, bilimsel sosyalizmin temelini oluşturan diyalektik materyalizmin tartışmasız ateist olduğunu belirtmeyi daima zorunlu görmüştür.

Biz komünistler, eski gerici dinsel anlayışların bizzat kilisenin içinde, en başta da dinsel inanca sahip büyük yığınlar tarafından eleştirilmekte olduğu olgusunu yakın bir dikkatle izliyoruz. Güçlü bilimsel Marksist yöntem, günümüzde Hıristiyanlığın geçirmekte olduğu derin değişimleri anlamamıza yardımcı oluyor. "Feurbach Üzerine Tezler"inde Marks din olayının açıklanmasında temel kalkış noktasını formüle etmiştir. Altınca Tez'de şöyle der: "Feurbach dinsel özü, **insani** öze indirgiyor. Ama insani öz tek tek her bireyin doğasında bulunan bir soyutlama değildir. Gerçekliği içinde o, toplumsal ilişkilerin bütünüdür." Yedinci Tez'de, "dinsel duygu"nın açıklamasını şöyle veriyor: "İşte bu nedenledir ki, Feurbach, 'dinsel duygu'nun kendisinin bir **toplumsal ürün** olduğunu ve incelediği soyut bireyin belirli bir toplum biçimine ait olduğunu ve görmüyor."(4)

Kapital'in Birinci Cildi'nin birinci bölümündeki "Meta Fetişizmi ve Bunun Sırrı" başlıklı ünlü 4. kısımda Marks, insanların kendi aralarındaki toplumsal ilişkilere benzer olduğuna inandıkları, şeyler arasındaki ilişkilerin "fantastik" biçimlerinden söz eder ve şunu ekler: "Bu nedenle, bir özdeşlik bulmak için dinsel dünyanın sisle örtülmüş bölgelerine başvurmalıyız. Bu dünyada insan beyninin ürettikleri hem birbiriyle, hem de insan soyuyla ilişkiye giren, yaşamın bahşettiği bağımsız şeyler olarak gözükür. Metalar dünyasında, insan elinin ürünleri için de durum böyledir."(5) Açık ki, burada O'nun kastettiği, insan aklının en geleneksel, tutucu, görünüşte kımıldamaz ve başı sonu olmayan ürünleriydi; ama bunlar son tahlilde, sürekli hareket halindeki ve sık sık çığrından çıkma eğilimi gösteren bir dünyanın toplumsal ürünleriydi.

Marks, ekonomik-sosyal temel ile dinsel üstyapı arasındaki ilişkilere mekanik bir yaklaşımı benimsemedi ve tekil olaylardan dönemlerin ve çağların bütününe ilişkin eğilimleri incelemeye yöneldikçe de, bu iki büyük özerk alanın herbirinde, düşünce üretimini zorlayan tarihsel paralellikler buldu.(6) Marks, ayrıca dinsel düşüncelerin tarihsel süreç çerçevesinde incelenmesinden de hiçbir zaman kuşku duymadı. Bir analizde, bu tarihsel sürecin gerçek temeli de gözönüne alınmalıydı. Bu noktada görüşü açıktır: "Teknoloji, insanın doğayla aktif ilişkisini, yaşamın bağlı olduğu üretim sürecini açığa vurur ve aynı zamanda, onun kendi toplumsal yaşamının üretim süreci tarzını ve buradan kaynaklanan zihni kavramlarını ortaya koyar. Bu maddi temeli

---

(2) V.I.Lenin, "Sosyalizm ve Din", **Toplu Eserler**, Cilt 10, s.86-87.
(3) Age., s.87.
(4) Karl Marks ve Frederik Engels, "Feurbach Üzerine Tezler" Üç Ciltlik **Seçme Eserler**, Cilt I, Moskova, 1969, s.14.
(5) Karl Marks, **Kapital**, Cilt I, s.72.
(6) Age., s.81.

gözden kaçıran her din tarihi de eleştirel değildir. Dinin sisli kavramlarının dünyevi özünü analiz yoluyla keşfetmek, gerçekte, yaşamın güncel ilişkilerinden bu ilişkilere tekabül eden dini biçimleri geliştirmekten, aksine daha kolaydır. Bu yöntem tek materyalist, bu nedenle de tek bilimsel yöntemdir."(7)

Günümüzün muazzam üretici güçleri ile emperyalist uluslarötesi şirketlerin hakimiyeti arasındaki, yani üretimle kapitalist egemenlik alanındaki çelişkiler, insanlık tarihindeki en büyük teknolojik değişimleri gündeme getiren bilimsel ve teknolojik devrim koşulları altında sıçrama göstermiştir. Bu çelişkiler, bağımlı bölgelerde, özellikle de Latin Amerika'da daha keskin ve daha çok belirgindir. Kıta ülkelerindeki yapısal krizin, patlayıcı nitelik taşıdığına dair her işaret mevcuttur. Emperyalist talan Şili'de Amerika Birleşik Devletleri'nin ateş ve kılıç yoluyla kurduğu faşist diktatörlüğü devlet terörürüne zorlamaktadır. Kıtada, bu yüzyılın başından buyana birikmekte olan toplumsal gerginlikler, sürekli olarak şiddetlenmekte ve halk yığınları üzerinde yıkıcı etkilerde bulunmaktadır. Bu durum, **dini inanca sahip nüfusun büyük bir kesiminin bilincinde bir değişim** oluşturmaya başlamıştır. Bu kesim, eski zamanlardan kalma dinsel uygulamalarla artık tatmin olmamakta, Hıristiyan itikadına bağlı olmakla birlikte, bunu başka biçimlerde dile getirmektedir.

Marks, dinsel duygulara, toplumun, kökleri derinlerde yatan ve bugün de hala anlamlı olan başka karakteristiklerinin bir parçası olarak bakmıştır. Dolaşım süreci içinde metanın gösterdiği değişimi analiz ederken, dokumacının pazarda kullanım değeri olarak satmak istediği ve sattığı İncil'i göstermesi bir rastlantı değildir.(8) Dokumacının dinsel düşünce yapısı, kıtamızda onun milyonlarca benzerinin düşünce yapısını oluşturmaya devam etmektedir; ancak yeni olan, inananların, sonuçta, sınıf mücadelesi karşısındaki tutumlarının bir değişim geçirmesidir. Bu bizim için olağanüstü önem taşımaktadır. Şili'de, toplumsal mücadelede katoliklerin giderek daha geniş kesimlerinin değişmekte olan yaklaşımlarını büyük beklentilerle, ümitlerle, diyaloga hazır bir tutumla gözledik. Buna kayıtsız kalamazdık ve onların olumlu eylemlerine, ortak düşmana (faşizme) karşı eylem birliği konusunda mutabakat noktalarının aranmasına yönelik diyalog için elimizi uzatarak yanıt verdik.

Yüzyıllardan beri, İspanyolların fetihlerinden içinde bulunduğumuz yüzyılın başına kadar, Şili Katolik Kilisesi, İspanya tahtı ile bağlı aşırı gericilerin bir kalesi oldu. Mapuche kızılderililerine karşı savaşta, sömürgeci rejimin yerleştirilmesinde ve "encomenderos"(9) ve latufindistlerin egemenliğinin kurulmasında yer aldı. Bağımsızlığa ve ilerlemenin her belirtisine açıkça karşı çıktı ve 19. yüzyıl boyunca, cumhuriyetçi reformlara karşı kampanya yürüttü. Ancak, onun içinde, her zaman etkili bir ilerici azınlık da vardı ve kimi din adamları Peder Las Casas'ın(10) görüşlerini paylaştılar. 18. Yüzyılda ortaya çıkan Şili ulusal kültürünün öndegelen isimleri arasında Cizvit papazları Manuel Lacunza ve Juan Ignacio Molina da bulunuyordu. Birader Camilo Henriquez, ülkemizin bağımsızlık savaşının "ata"larından biri olarak kabul edilebilir.(11) Ancak, bu ve başka istisnai örneklerin resmi dinsel kurumla bir çelişki oluş-

---

(7) **Age.**, s.372-373, dipnot.
(8) **Age.**, s.81.
(9) "Bekçiler" anlamına gelmekte ve Kızılderilileri "kollayan" feodal beyleri tanımlamak için kullanılmaktadır.
(10) Bartolome de Las Casas (1474-1566): Ispanyol bir piskopos, Ispanyol fetihçilerinin şidde[illegible] kızılderili halktan yana çıkan bir hümanist
(11) Camilo Henriquez (1769-1825): Şilili bir toplum adamı ve politik şahsiyet. Şili'nin il[illegible] kaleme aldı.

turduğu da aynı ölçüde doğrudur. Resmi dinsel kurum sömürgecilikle tam anlamıyla özdeşleşmiş, işçi sınıfı hareketinin yeminli bir düşmanı olmuş ve latufindizmin neden olduğu acıları kutsamıştır. Ancak daha sonraki olgular da son derece anlamlıdır: Proletarya örgütleri vaaz kürsülerinden lanetlenirken, Şili Komünist Partisi'nin kurucusu Luis Emilio Necabarren vaizleri sakinleşmeye ve kamuoyu önünde mantıklı bir tartışmaya çağırmış ve bu, genel olarak birçok durumda yararlı olmuştur.

Büyük Ekim Sosyailst Devrimi ve Birinci Dünya Savaşı'nın ardından Şili keskin bir politik ve sosyal mücadeleler dönemine girdi. O dönemde Santiago Başpiskoposu, tarihçi Cresente Errazuriz'di. O, değişimlerin düşmanlarını desteklememekle kalmadı, Kilise'nin devletten ayrılmasını da kabul etti ve gerçekleştirilmekte olan reformlara olumlu bir yaklaşım getirdi. Az zaman sonra, benzer bir durum, bu kez daha da belirgin bir biçimde tekrarlandı: 1930'lu yılların sonlarında iktidarda olan Halk Cephesi hükümeti ile ilk Şilili Kardinal Jose Maria Caro arasında dostça ilişkiler gelişti. Genç Komünistler örgütü yöneticilerinin, onunla yaptıkları toplantıları hatırlıyorum. Bunlar herhangi bir önemli sonuç getirmemekle birlikte, içten ve güven havasının hakim olduğu karşılaşmalardı.

Bu olguların hiçbiri rastlantı değildir. Bu yüzyılın ilk çeyreğinde Şili'de toplumsal sorunlara gelenekselleşmişin dışında yaklaşımlarıyla kamuoyunun dikkatini çeken katolik gruplar ortaya çıktı. İşçi sınıfı hareketinin ve Recaberren'in güherçile madenlerindeki faaliyetinin çok iyi farkında olan kimi din adamlarının kafasında yeni yaklaşımlar filizleniyordu. Bu olgu, yoksul emekçi kesimlerle çalışan din adamları ve aynı zamanda da katolik öğrenciler ve ilerici aydınlar arasında ifadesini buluyordu. ''İleri'' grubundan komünist öğrencilerle ''Yenilenme'' grubundan katolik öğrenciler, 1927-31 yılları arasındaki askersel diktatörlüğe karşı ortak kavga verdiler.Katolik yığınlar Komünistlerle birlikte çalıştılar ve bu,birçok efsanenin yıkılmasına yardımcı oldu. Yeni düşünceler, iki olağanüstü katolik, Cizvit Alberto Hurdato ve Piskopos Manuel Larrain tarafından yayılıyordu.

Görüldüğü gibi, karşılıklı anlayışa giden uzun bir yol katedilmiştir. Öte yandan, Şili Komünist Partisi'nin sıralarında her zaman katolikler olmuştur ve Parti de ateistik düşüncesini asla gizlememiş, ama onların kişisel duygularına gereken saygıyı göstermiştir. Son 20 yıl içinde, kimi papazlar Parti üyesi olmuşlar ve yalnızca şu koşula uymuşlardır: Partili yoldaşları arasında saf dinsel propaganda yapmamak. Partinin yasal haklarına kavuştuğu 1958 yılından 1973 yılındaki faşist darbeye kadar geçen zaman içinde, pekçok papaz ve dini kurum üyesi, parlamento ve belediye seçimlerinde komünist adaylara açık destek vermişlerdir.

Öte yandan Kilise ile bağlarını vurgulayan partilerde (Hristiyan Demokrat Parti ve Hristiyan Sol gibi) örgütlenen geniş katolik yığınları, komünistlerle (kimi zaman çelişkiler olmakla birlikte) olağan olarak nitelenebilecek ilişkiler kurmuşlar ve bu ilişkiler zaman zaman anlaşmalara ve bağlaşmalara kadar uzanmıştır. Bunlar bilinen olgulardır. Tabandaki Hıristiyan cemaatlere gelince, bunların ortak eylem alanlarında komünist hücrelerle dostça ilişkiler kurmaları, genel bir uygulama niteliğindedir.

Herşeye karşın, komünistlerle Hıristiyanlar arasındaki ilişkiler tarihimizin son derece özgül iki döneminde sınavdan geçti: Birincisi Başkan Salvador Allende'nin devrimci hükümeti dönemiydi, ikincisi ise Augusto Pinochet'in faşist diktatörlüğüdür. Her iki durumda da, kilit önem taşıyan pekçok konudaki görüşlerinin özdeş olması

nedeniyle, komünistlerle Hıristiyanlar arasındaki resmi-olmayan, insancıl ve kişisel bağlar daha içten oldu. Bunun yanısıra, bir kurum olarak Katolik Kilisesi, halk hükümetinin 1000 gününde, komünistlerin dinsel duygulara saygı gösterme ve Kilise ile yapıcı bir çalışma götürme tutumuna bağlı kaldıklarının birçok kanıtlarını görebildi. Diktatörlük kurulduğunda, Katolik Kilisesi genelde anti-faşist bir tutum aldı ve Partimiz buna büyük değer biçti.

Sonuç olarak Şili'de, önde gelen bir politikacı ve bir zamanların cumhurbaşkanı adayı Cadmiro Tonic'in sözleriyle tanımlanabilecek bir süreç sözkonusudur. O, İkinci Dünya Savaşı'nın öngünleri ve daha da fazlasıyla, sonrası için geçerli olarak "vicdan bunalımı"ndan söz ediyor ve şöyle diyordu: Bu "vicdan bunalımı", "geniş Hıristiyan gruplarını (başlangıçta yalnızca gençleri ve sıradan inanmışları) Kilise'nin ve Latin Amerika'daki değişik katolik eğilimlerin, içerde ve dışardaki kapitalist iktidarlarla bağlaşıklığına meydan okumaya zorladı (hala da zorlamaya devam ediyor). Bu unsurlar, ilan ettiği amaçları, uygulamaları ve kurumsal yapısı ile kapitalizm ve yoksul halkların kurtuluş hareketi arasındaki derin antagonizmayı görmeye başladılar."[12]

Bu yüzyıl boyunca meydana gelen olumlu ya da olumsuz binlerce olay, özellikle de Rusya'daki devrim, İkinci Dünya Savaşı'nda Nazizmin yenilgiye uğratılması, reel sosyalizmin başarıları, savaş sonrası dönemde sömürgeci sistemin çöküşü ve Latin Amerika'daki Küba devrimi, bütün bunlar milyonlarca inanmış Hıristiyanın bilincinde silinmez izler bıraktı. Kıtanın değişik ülkelerindeki derin sosyal ve psikolojik değişiklikler, onların, çevrelerindeki dünyaya ilişkin arayışlarını ve yeni görüşlerin benimsenmesini getirdi.

Hepimiz, Latin Amerika'nın komünistleri ve Hıristiyanları, geçenlerde, içerdiği düşünceler bakımından zengin, özü itibariyle yoğun, büyük konuları ele alış tarzı açısından berrak ve bize yol gösterici olabilecek bir kitapla karşılaştık. **Fidel ve Din**[13] başlıklı bu kitap, Kübalı liderin Brezilyalı Dominikan Birader Betto ile konuşmalarından oluşuyordu. Bu, günümüzün kimi yakıcı sorunlarını, belirgin bir toksözlülük ve içtenlikle ele alan bir kitaptır. Şili Komünist Partisi, bu kitaba layık olduğu değeri vermektedir. Faşist teröre karşın, kitap ülkemizde de yayınlanmış ve okunmuştur, halkın giderek daha geniş kesimlerinde de okunacaktır.

İşçi sınıfının, Latin Amerika halkları ve uluslarının kurtuluşu yolunda bir bağlaşıklığın açınımlarını değerlendirirken, Katoliklerin (ve genelde Hıristiyanların) rolü ele alındığında, bir nokta daha akılda tutulmalıdır: İnananların geniş yığınlarının bilincindeki değişimler (bu görece yeni bir süreci oluşturmaktadır, ancak çok geniştir) birçok zorluk ve engelle karşı karşıyadır ve son derece çelişkili koşullarda ilerlemek durumundadır. Milyonlarca insanın artan etkisinin sağlam ve nesnel bir etmeni halindedir. İnananlarla farklılıklarımız ile, onlarla eylem birliğinde ve birliğin çeşitli biçimlerini, hatta bağlaşıklığı sağlamada anlaşmanın paha biçilmez avantajlarının eleştirel değerlendirmesi yapılırken, Hıristiyan düşünüşün kendine özgü yanlarını her zaman akılda tutmak gerekir.

Katolikler özelinde, şu basit ve sıradan olguyu, yani onların, kendilerine korunma sağlayan bir kuruma, Kilise'ye bağlı olduklarını akılda tutmak tercih edilmelidir. Bir zamanlar Marks bu konuya ilişkin ilginç bir gözlemde bulunmuştu: "Para ile meta

---

(12) Bkz.: "Birleşik Eylem İhtiyacı ve Arayışı", **WMR**, Sayı 10, 1978
(13) Bkz.: Esteban Ona, "Fidel Castro Din Üzerine Düşünüyor", **WMR**, Sayı 1, 1978

arasındaki 'antagonizma'yı ortadan kaldırma''ya niyetlenen küçük burjuva bir yazarı alaya alırken Marks, bunun ''paranın kendisini ortadan kaldırmakla'' aynı anlama geleceğini, ''çünkü paranın yalnızca bu antagonizma sayesinde var olduğunu'' söylemişti. Bu noktada şöyle diyordu: ''O zaman, aynı şekilde, Papa olmadan Katolikliği elde tutmak da denenebilirdi.''(14)

Şu anda Katolik Kilisesi'nde bir arada yaşayan ve herbiri çok sayıda tezahür biçimlerine sahip, üç temel ve oldukça çelişkili eğilimden söz edilebilir. Santiago pispokoslarından biri Monsenyör Jorge Hourton, bunları şöyle tanımlıyor: ''Yeni ve eşsiz bir 'kurtuluş teorisi'ni benimsemiş olanlar var. Bunlar şu saçma değerlendirmeyi dinsel amentüleri olarak görmektedirler: Silahlı Kuvvetler bizi Marksizm'den kurtarmıştır ve bu nedenle her iyi katolik onlara şükran borçludur, kurulu rejimi desteklemelidir (tutucu konum). Başka kimileri, en fazla, bıçağın sırtındaki dengeyi, ''orta''yı korumakla ilgilenmektedir. Bunlar sorunların farkındadır, ancak bunları görmezden gelmektedirler (kayıtsız tutum). Son olarak, daha derinlere gitmeyi amaçlayanlar vardır. Bunların kalpleri temizdir ve bunlar, barışı kurmayı amaçlarken, sorunlardan, Hıristiyan vicdanlarına yönelen sürekli saldırılardan etkilenmezlik edememekte ve böylece, daha eleştirel ve muhalif konumlar benimsemektedirler.''(15)

Basitleştirmenin riskleri göze alındığında, ilk, ''tutucu'' konumda yer alanlar şöyle sıralanabilir: Açık faşistler, mevcut Papalık altında hayli etkiye sahip olan Opus Dei'nin(16) adamları, en kötüsünden gericiler ve aynı zamanda da, iyi niyetli ve samimi gelenekçiler, eski türden din adamları ve ''Tanrı'nın Çılgınları''. İkinci konumda (ki bu, kurumsal olarak egemen gruptur) yer alanlar ise şunlardır: Piskoposların çoğu, ''yumuşak'' tutucular, henüz atadan kalma önyargılarını atamamış kimi yenilenmeciler ve ayrıca da, orta yolu tutarken, değişime o kadar da kayıtsız kalmayan, karmaşık bir reformistler topluluğu. Şili'de, üçüncü konuma yönelen inananlar yığını en etkileyici olanıdır. Bunların bir çoğunun aynı zamanda ikinci konumu benimseyen Katolik liderlerin etkisi altında olduğu da doğrudur. Ve bütün hepsi sürekli bir akış, umud edelim ki, daha iyiye doğru daimi bir evrim içindedirler.

Gerçekten önemli olan olgu şudur: **Giderek daha fazla inanan, artık kendi inançları ile, solun yanında yer alma, hatta devrim için politik mücadeleye katılma arasında bir çelişki olduğunu düşünmemektedir.** Kimileri için din, devrimci eylem için ek bir etki olmaktadır.

Bu olayın boyutları, Kilise içinde ''kurtuluş teolojisi''nin taraftarları ve karşıtları arasındaki polemiklerde görülebilir. Bütün mesele şudur: Devrimci çağımızın olayları geniş inananlar yığını üzerinde etki yapmakta ve bu, insanı, doğayı ve sosyal faaliyetler içinde kendisini değiştiren canlı bir varlık olarak gören o ünlü kavramı geliştiren kimi katolik dinbilimcileri tarafından yansıtılmıştır. Bunlar, toplumsal süreçlere diyalektik bir bakış açısıyla yaklaşmakta, kapitalizmin ahlak sistemini eleştirmekte, ezilen sınıflardan yana tutum almakta ve sosyalizme yönelmektedir. Bu, Vatikan'da kimi çevreleri alarma geçirmiştir ve kimi kardinallerin, kurtuluş teolojisini kâfirlik olarak gördükleri de herkes tarafından bilinmektedir.

---

(14) Karl Marks, **Kapital,** Cilt I, s.87, dipnot.

(15) J.Hourton, ''Las 'opciones politicas del catolicismo'', **Revista Chile America**, Roma, Sayı 80-81, 1982 s.37.

(16) 1928 yılında, ''Komünizme karşı bir haçlı seferi'' açmak amacıyla kurulmuş politik ve dinsel bir örgüt.

Papa da, makamına oturduğundan bu yana kurtuluş teolojisini eleştiriyor. İman Doktrini Meclisi'nin (Engizisyon ve Kutsal Daire'nin mirasçısıdır) başı Kardinal Joseph Ratzinger, kimi en ilerici dinbilimcilerin yargılandığı oturumlar düzenledi. Brezilyalı Fransizkan rahip Leonardo Boff, konuşmalarından ötürü bir yıllık "nedamet sessizliği" cezasına çarptırıldı. İtalya'da iyi haber alan kaynaklara göre, Piskoposlar Meclisi, 1986 yılında, Papa II.Jean Paul tarafından kurtuluş teolojisinin afaroz edilmesi amacıyla toplandı, ancak Brezilya, Peru ve öteki ülkelerden piskoposlar kurtuluş teolojisini savundular. Meclis toplantısı bu konuda bir açıklama yapmadan sona erdi. İman Doktrini Meclisi, daha sonra Papa'nın ivedi onayıyla, "Özgürlük ve Kurtuluş Üzerine Hıristiyan Talimatnamesi" başlıklı bir belge çıkardı. Bu belge, son derece çelişkili olmakla birlikte, kurtuluş teologları tarafından en şiddetli biçimde desteklenen kimi formülasyonlara açık ödünler de içermektedir.

Buradan da görüleceği gibi, kurtuluş teolojisi tüm dünyada öylesine geniş yankılar bulmuştur ki, Vatikan bile ona saygı göstermek zorunda kalmıştır. Ve bu küçümsenecek gibi değildir. Bu dinbilimciler daha sağlam eserler üretmeye yönelmişlerdir. Bunlar arasında yer alan ve kollektif bir yayın olandinbilimsel ansiklopedi **(Summa Theologica)** artık Aristo'nun öğretilerini değil, diyalektik düşünceyi temel almaktadır.

Birçok katoliğin zihni karışmış durumdadır ve Vatikan'ın, yalnızca çatışmayı geciktirmek istediği ve bu fırsattan yararlanarak, Latin Amerika'daki değişik Piskoposluk komisyonlarında boşalan çoğu makama sürekli gerici piskoposlar atayarak kendi konumunu güçlendirmeyi amaçladığı endişesi vardır. Bu endişeler hiç de temelsiz olmamakla birlikte, yine de zamanın şimdi daha hızlı aktığı, sosyal altüst oluşlar ve kıta halklarının mücadelesi ortasında, yalnızca kurtuluş dinbilimcileri değil, aynı zamanda inananlar arasında da, ayrımsız tüm ilerici güçlerle işbirliğini arzulayanların yararına çalıştığı çok açıktır.

Şili Komünist Partisi, Kilise'nin iç işlerine karışmıyor, ancak kararlılık ve tam bir netlikle, devrimci anti-emperyalist hareket ile Katolikler ve genelde Hıristiyanlar arasında bir **anlaşma, eylem birliği, işbirliği, dostluk, birlik ve karşılıklı anlayış ya da bağlaşıklık** yollarını araştırıyor. Bu arada, ABD emperyalizmi ise, dinsel örgütlerin içişlerine karışmak, onları bölmek için hertürlü entrika, baskı ve adam sızdırma hareketlerine başvurma alçaklığını gösteriyor. Bir örnek yetecektir: Opus Dei'nin locaları doğrudan CIA ile bağlantılıdır ve bunların çevirdiği dolaplar çok sayıda katolik tarafından inançlarına küfür olarak görülmekte, tepkiyle karşılanarak reddedilmektedir.

Aynı zamanda, geniş yığınların ve tüm Şili halkının faşist Pinochet diktatörlüğüne karşı verdiği örnek bir mücadele sözkonusudur ve bu, ister Marksist, ister Hıristiyan, isterse öteki ideolojik eğilimlerden olsun, çeşitli partilerin tabanının iyi uyumlaştırılmış eylemlerinde vücut bulmaktadır. Şili, faşist teröre karşın, komünist düşüncenin hala derin köklere sahip olduğu bir ülkedir. Şili, aynı zamanda, Katolik Kilisesi'nin kuşku götürmez bir etkiye sahip bulunduğu bir ülkedir. Hıristiyanların dinsel duygularının onları kavgada komünistlerle ve öteki demokratlarla birleşmekten alakoymaması ve bunu herhangi bir art düşünce ya da önyargı olmadan yapmaları, Pinochet için büyük bir fiyasko olmuştur. Onlarınki hiçbir şekilde kolay bir tercih değildir, bir oybirliğine de dayanmamaktadır, ancak **inananların çoğunluğu** tara-

fından yapılmıştır. Şimdi ortak eylemler artan ölçüde yığınsal olmakta ve nüfusun en değişik kesimlerini kapsamaktadır.

Biz komünistler, Şililerin bu savaşkan kardeşliğini güçlendirmeyi sürdürmek, bu kardeşliği önümüzdeki savaşımlarda demokrasimizin ve devrimimizin ayırdedici özelliği haline getirmek için elimizden geleni yapacağız.

ADALET OLMADAN BARIŞ OLMAZ

Piskopos Leonidas Proano
(Ekvador)

Yazar, Katolik Kilisesi'nde, yoksulları ve kurtuluş teolojisini savunanların önde gelenlerinden biridir. Şimdi 78 yaşında olan piskopos, kendisini, Ekvador'un ve tüm kıtanın yerli nüfusunun insan haklarının, insan onurunun savunmasına ve tarihsel kültürel varlığına adamıştır ve haklı olarak "Kızılderililerin Piskoposu" olarak tanınmıştır. Sık sık yerli latifundistlerin ve gerici papazların saldırılarına maruz kalmıştır ve kendisine "kızıl", "komünist" denilmiştir.

Monsenyör Leonidas Proano şimdi Kızılderililer arasında Dinsel Çalışma Papazlık Dairesinin başı, Güney Amerika İnsan Hakları Derneği'nin başkan yardımcısıdır, barış ve genel silahsızlanma yanlısı olarak tanınmış bir kişidir.

Aşağıda Ekvadorlu gazeteci Lenin Ona'nın Monsenyör Proano ile yaptığı bir mülakatı sunuyoruz.

□ **Kızılderililer arasında çalışma deneyiminizi anlatır mısınız?**

□ 30 yılı aşkın zamandır Riobamba bölgesinde çalışıyorum ve Kızılderililerin aydınlatılması benim başta gelen ilgi alanım oldu. Çalışmamın başlangıcında, Chimborazo eyaletinde yerlilerin içinde bulundukları durumu birkaç kelimeyle anlatayım. Ağır bir baskı altındaydılar, düşünme, karar verme, sevme ve girişim gösterme olanaklarından yoksun bulunuyorlardı. Psikolojik olarak sayısız kompleksleri vardı; aşağılık duygusu, güvensizlik, pasiflik, konformizm, kadercilik, vb.

İlk birkaç yıl zor oldu. Çoğu zaman yerli nüfusla bağ kurmak için yaptığım girişimlerden sonuç alamayarak, cesaretim kırılmış bir şekilde yerime dönüyordum.

Sonunda yüzde 90'ı okuma-yazma bilmeyen Kızılderililer için Halk Radyo Okulları kurmayı başardık.(1)

Bu okullar yalnızca ilk öğrenimlerini yapmış olan gönüllülerin yardımıyla başlatıldı ve yerli nüfusa temel eğitimi verebilmek için çok çaba harcadık. İşe, küçük ve mütevazi 11 Radyo okulu açarak başladık ve bunların deneyimi zamanla ülke çapında yayıldı. Kanımca bu, okuma-yazma bilmezliğe karşı mücadeleye önemli bir katkıydı: Yaklaşık 19 bin kişiye okuma-yazma öğrettiğimiz tahmin ediliyor.

Onlarla bağ kurma çabamıza, onlara karşı duyduğumuz sevginin etkisiyle girdik (ki ben bu duyguyu çocukluğumdan beri kalbimde, gönlümde hissetmişimdir). Bu

---

(1) Radyo programlarından yararlanarak, İspanyolca ve Kechua dilinde olmak üzere eğitimin iki dilde yapıldığı okullar.

duygu bana, yerli halka sevgiyle yaklaşma örneği oluşturan ebeveynim tarafından aşılanmıştır. Daha ilahiyat fakültesinde kutsal görevler almaya hazırlanırken kırsal kesimde onlara yardım etme arzusuyla doluydum. Riobamba piskoposu olarak atandığımda bunun zamanının geldiğini hissettim. Kanımca, yalnızca insanlara duyulan büyük sevgi sözünü ettiğim toplumun güçlüklerinin üstesinden gelinmesine yardımcı olabilir. Bununla beraber, bizim yalnızca radyo okulu öğrencileriyle değil, aynı zamanda eğlence programlarımız da içinde, tüm programlarımıza karşı ilgi gösteren sayısız topluluklarla iletişimimiz vardı. Kızılderililer yavaş yavaş bizim faaliyetlerimizi kendi faaliyetleri gibi görmeye başladılar, işte bu onların uyanmalarının nedeniydi.

Daha sonra başka bir süreç işledi: Açık politik amaçları olan Chimborazo Kızılderili hareketi. Kanımca bu tamamen onaylanacak bir hareketti. Bu hareket şimdi bunalım durumunda; ama yeniden aktifleşebilirse, ülkemizde Kızılderililerin yeniden canlanmasında önemli bir güç olabilir.

Holy See yaşım dolayısıyla istifamı kabul edince, Ekvador Piskoposlar Konferansı beni (Papa'nın önerisiyle sanıyorum) tüm Ekvador'da Kızılderililer Arasında Dinsel Çalışma Kurumu'nun yöneticiliğine atadı. Bu görevi büyük bir ümitle yerine getiriyorum, çünkü yerli nüfusun şimdiki durumu çalışmaya başladığım zamankinden çok farklı.

Şimdi, Kızılderili halkın örgütlenmesinin pekişmesinden, gelişmesinden ve Papa'nın Ekvador ziyareti sırasında söylediği gibi, rahipleriyle, dinsel kurallarıyla, teolojisiyle ve kendi piskoposlarıyla kendi kiliselerinin kurulmasından ümitli olmak için nesnel koşullar bulunmaktadır. Şimdi, bunu gerçekleştirmeye çalışıyoruz.

□ Son birkaç yıl içinde Ekvador'da sayıları birkaç kat artan sözde Hristiyanların sizin çalışmanızdaki rolü nedir?

□ Onların faaliyetleri yıkıcıdır. Chimborazo eyaletinde, amaçları, uzun yıllar süren zorlu çalışmaları bozmak olan bu çevreler çığ gibi çoğaldı. Faaliyetlerinin politik motiflerine bakılacak olursa, bunların ne kadar yıkıcı olduğu görülür sanırım. Hepimiz biliyoruz ki, ABD yalnız Güney Amerika ülkelerinde değil, dünyanın başka birçok ülkesinde de egemen, güçlü bir ülke. ABD'nin, bu ülkelerde halkın bölünmesinden büyük çıkarı vardır. Örneğin Güney Vietnam'da savaş sırasında sözde dindarlar geniş bir faaliyet yürüttüler ve Ekvador'da olduğu gibi, burada da Yaz Lisan Enstitüsü vardı. Bana göre, onların "böl ve yönet" ilkesiyle çalıştıkları apaçıktır.

□ Kurtuluş teolojisinin Kızılderililere götürdüğü değerler nelerdir?

□ Kurtuluş teolojisinden, Kızılderili bağlamında sözederken onun ayırdedici özelliklerini gözönünde bulundurmamız gerekir. Başlangıçta bu, Kızılderili kültürel varlığı gözönüne alınmadan, baskı altındaki halk yığınlarına götürülen dini hizmet olarak algılandı. İşte, konunun akılda tutulması gereken yanı budur.

Kanımca yapılacak ilk şey kendilerini keşfetmelerine, kendilerine güven duymalarına ve kendileri içinde manevi kurtuluşun yollarını bulmalarına yardımcı olmak için onların arasında çalışmak ve yaşamaktır. Kızılderililer, halk olarak kendi engin moral değerlerini Batı medeniyetinin karşıt değerleriyle karşılaştırabileceklerini ve kendilerini bu karşıt değerlerden kurtarabileceklerini hissettikleri zaman, onlarla diyalogdan ve karşılıklı yardımlaşmadan sözetmek mümkün olabilir. Böylece kurtuluş

teolojisinin var olma nedeni olan insanın bütünsel kurtuluşuna kavuşulabilinir.

Yineliyorum, Kızılderililer kendi varlıklarını kurtarmalı ve kendi tarihlerinin büyük değerlerinin bilincine varmalıdırlar. Ancak bunun üzerinde, çok yönlü ekonomik, toplumsal, dinsel, politik ve psikolojik kurtuluşa doğru ilerleyebiliriz. Böylelikle, Ekvadorlular ve tüm Güney Amerika ülkelerinin halkları gerçekten özgür uluslar olabilirler. Kanımca, Güney Amerika'daki birçok etnik grup şimdi buna çabalıyor.

☐ **Global olarak, bölgede ve her ülkede toplumsal adalet ile barış arasındaki ilintinin önemi sizce nedir?**

☐ Bu soru yalnızca teorik açıdan önemli değildir. İncil'de bu bir ilke olarak yer alıyor. Barıştan, yalnız adalet olduğu zaman sözedebiliriz. Bir insanı ele alalım. Kabaca diyelim ki, boğazı sıkılsın, yere yatırılsın, üzerinde tepinilsin ve dövülsün. O kişi böylesine bir baskıya karşı direnmek ve mücadele etmek zorundadır; ezenle ezilen arasında böyle bir ilişki varken barıştan söz edilemez.

Bu durum ulusal çaptaki, dünya çapındaki olaylara uygulanınca, adaletsizce sömürenlerle ve sömürülenlerin, ezenlerle ezilenlerin olduğu görülür. Bu durum devam ettiği sürece gerçek bir barıştan söz edilemez. Çünkü, bana göre barış, çok yönlü ilişkiler ve çeşitli değerler arasındaki bir uyumdur. Dolayısıyla, ancak gerçek bir uyum varken barış olabilir ve adalet bunun bir bileşenidir. Adaletsizliğin olduğu yerde ise, barış yoktur.

☐ **Pratik açıdan bakacak olursak, Orta Amerika'da günümüzde yer alan gelişmeler hakkında ne düşünüyorsunuz?**

☐ El Salvador, Honduras ve Guatemala gibi Orta Amerika ülkelerindeki durumla aynı nedenlere sahip olmakla beraber, Nikaragua'yı ayırarak başlayayım. Kanımca El Salvador ve Guatemala halkları için başta gelen şey kurtuluş mücadelesidir. Bu mücadele yıllardır sürüyor ve Güney Amerika ülkelerine egemen olan ABD'nin müdahalesi nedeniyle henüz bir sonuca ulaşamamıştır. Bu ülkeler halklarının acıları ve kayıpları muazzamdır.

El Salvador'u ziyaret ettim ve durumun ciddiyetine şahit oldum. Salvadorlularla birlikte, caddede olsun, sokakta olsun, kilisede veya herhangi bir yerde olsun, günün her dakikasında ölüm korkusuyla yaşadım. Bu ülkede insan yaşamına saygı yok ve halk sürekli korku içinde yaşıyor, savaş her an pusuda bekliyor. Bugün El Salvador ve Guatemala gibi ülkelerde yaşam böyle. Aynı yoğunlukta olmamakla beraber, Honduras'ta da benzeri bir durum var. Honduras'ta da, ABD yönetiminin bir aracı, bir kuklası durumuna gelen hükümete karşı öfke artıyor.

Bu yüzden, özgürlük mücadelesinde zayıf düşen Orta Amerika halklarını kurtarmak için uluslararası dayanışmayı teşvik etmek gerektiğine inanıyorum.

Nikaragua'daki durumu ise ayrı olarak ele almak gerekir kanısındayım, çünkü özel bir durumdur. Acımasız bir savaş sürdürerek Nikaragualıların çoğunluğunun iradesine karşı çıkan yerli karşı-devrimcilere yardım eden Amerika Birleşik Devletleri'nin umursamazlığı insanı öfkelendiriyor. Nikaragua halkı Somoza'nın zulmünden kurtulmak için mücadele etti ve sonra, aynı heyecanla sağlık, okuma-yazma, vb. gibi en temel ve ivedi gereksinimlerini karşılamaya koyuldu. Devrimiyle tüm Güney Amerika ülkeleri ve öteki ülkeler halklarının umudu haline gelen bu yiğit Orta Amerika

ülkesine karşı ABD'nin, Başkan Reagan'ın tüm dünyanın gözleri önünde önlemler almasını anlayamıyorum. Tüm dünyada hükümetlerin etkin yaptırımları olmaksızın bu kaba saldırganlık, umursamazlık nasıl mümkün olabiliyor? Neden bütün yasalar ve uluslararası anlaşmalar çiğneniyor? Müdahale etmeme ve halkların kendi geleceklerini belirleme hakları nerede kalıyor?

Kendilerini barışçı insanlığın parçası olarak gören tüm demokratik ülkelere, tüm devletlere seslenerek, Nikaragua halkının savunulması için seslerini yükseltmelerini istiyorum. ABD'nin muazzam "yardımlarını" durdurmak ve bu küçük halkı, kendi sistemini kurmak ve istediği yaşam tarzını seçmek üzere kendi başına bırakmak gerekiyor.

☐ **Barışın ve genel silahsızlanmanın gerekliliği üzerine sizin ve kilisenin görüşü nedir?**

☐ ABD'nin son birkaç yıl içinde izlediği ve Yıldız Savaşları'nı hedefleyen yönelimin nasıl savunulabileceğini düşünmek olanaksız. Ne kadar yalan söyleniyor; nükleer silahlar da içinde, ne kadar silah yığılmış bulunuyor dünyada! Aynı zamanda, Birleşik Amerikalı bilim adamları da içinde, ne kadar insan savaş tüccarlarına, dünyada ölüm tehlikesine karşı seslerini yükselttiler! Bu arada insanlığı ölüme ve yıkıma sürükleyenlerin hiçbir şeye aldırış ettikleri yok. Bu nedenle, bizi kâbustan kurtarmayı amaçlayan her girişim hararetle desteklenmeli, onaylanmalıdır. Kiliseye gelince, genelde o yıllardır barışı savunmaktadır.

Papa'nın bu konuda açıklamaları vardır. Kilise, gelenek olduğu üzere, yılbaşında inananlara barış mesajıyla hitabetti. Papa II. Jean Paul bunu yapmıştır. Aynı zamanda, çeşitli ülkeleri ziyareti sırasında vaazlar da vermektedir. Kuşkusuz kabul etmek gerekir ki, kilise içinde, sosyal adalet gibi, öteki ideolojilere karşı tutum, vb. gibi konularda farklılıklar olabilir ve hatta, piskoposlar arasında ayrılıklar bulunabilir. Örneğin, biz kendimiz etkin bir biçimde adalet için mücadele etmeden körükörüne muhalefet ederken, dünyada adaleti sağlamak istedği için bir ideolojiyi kınamamız çok kolaydır. Burada farklılıklar vardır ve bizim görevimiz, bunları diyalog ve ortak düşünüş ile azar azar gidermektir.

Bu soruyu yanıtlarken, tüm dünyada çok sayıda insanın sempatisini kazanmış olan Mihail Gorbaçov'un attığı adımlarla ilgili düşüncelerimi söylemem de gerekir. Avrupa ülkelerinin bir zamanlar savaş, ölüm ve yıkım amaçlarını yığmak gerektiğine inanmış iktidarları ve yöneticileri bile şimdi tereddüt etmeye başladılar. Kendi ülkesinin tarihinde yeni yönetim tarzıyla öncülük eden Sovyet lideri üstüne, onun öteki ülkelerle ilişkileri üstüne basında yazılanları memnuniyetle okudum. Nihayet o, yeryüzünde yaşayan herkesin sağduyusuna hitabetti... Nükleer silahlar azaltılacak olursa, bu sürecin, bu silahların tamemen kaldırılmasına kadar sürmesini çok isterdik. Korku ve terör pahasına elde edilen barış nasıl bir barıştır ki?.. Tüm bu silahların yeryüzünden silinmesi en yüce dileğimiz olmalıdır inancındayım. Bunlar bir anda yapılamaz kuşkusuz ve bu, aşamalı, dikkatli adımlar gerektirir.

☐ **Bu konuda iyimser misiniz, yoksa kötümser mi?**

☐ Durumun ciddiyeti, saf görünme riski olmadan iyimser olmayı zorlaştırıyor, ama son birkaç ay içindeki gelişmeler insanlığın yaşamını sürdürmesi ümidini artırıyor. İyimser olmak ve bu iyimserliği, başkalarına ve onlar aracılığıyla da, dünyadaki büyük liderlere aktarmaya çalışmak isterdim.

GÜNÜMÜZDEKİ İDEOLOJİK SAVAŞIMDA MARKSİZM-LENİNİZM'İN BÜTÜNSELLİĞİ SORUNU

*WMR dergisinin Genel Teorik Sorunlar Komisyonu Marksizm-Leninizm'in bütünselliği konusunda bir yuvarlak masa toplantısı düzenledi. Toplantıya şu kişiler katıldı: Arjantin Komünist Partisi MK üyesi **Jose Lanao**, Almanya Sosyalist Birlik Partisi MK'ne bağlı Toplumsal Bilimler Akademisi'nin Felsefe Enstitüsü görevlisi **Karl-Heinz Thieme** (Felsefe bilimleri doktoru), Kolombiya Komünist Partisi MK üyesi **Antonio Oviedo**, Kosta Rika Öncü Halk Partisi MK Politik Komisyonu üyesi **Francisco Gamboa**, Portekiz Komünist Partisi MK üyesi **Carlos Aboim İnglea**, Prof. **Boris Bessonov** (Felsefe bilimleri doktoru), Çekoslovakya Bilimler Akademisi ada; üyesi **Ladislav Hrzal**.*

Aşağıda, yapılan tartışmanın kısa bir özetini yayınlıyoruz.

Pratik Çalışmaların Metodolojisi

Marksizm'in pratik çalışmalar metodolojisi(1) olarak gördüğü işlev konusunda sert ideolojik çatışmalar sürüyor. **Carlos Aboim İnglea** bu konuda şunları söyledi:

Marks konumunu şu sözlerle belirtmiştir: "Filozoflar dünyayı sadece değişik biçimlerde izah etmişlerdir, oysa sorun onun değiştirilmesidir."(2) Elbette dünya değiştirilmeden önce izah edilmeli, bilinmelidir. **Kapital**'de, dünyanın nesnel olarak var olduğu, onun yasalarının tanınmasına dayanmayan pratiğin çoğu zaman anlamsız, serüvenci ve zararlı hale geldiği inandırıcı biçimde kanıtlanmaktadır.

Yukarıda **Feuerbach Üzerine Tezler**'den aktardığımız alıntı, teorinin pratik içinde eritilerek ortadan kaldırılması gerektiğini ileri sürmüyor. Bilimsel teori olmadan devrimci-dönüştürücü çalışma yapılamaz. Bilimi bir yere, yığınları seferber eden eylem programlarını başka bir yere ve şimdi var olan gerçekleri, yani birçok ülkede utkuya ulaşmış sosyalist devrimleri, konumlarını güçlendiren, etkisini artıran reel sosyalizmi daha başka bir yere koymak, bunları birbirinden ayırmak olanaksızdır.

Günümüz dünyasında, devrimci süreçlerin çok çeşitli olduğu ve birbiriyle örüldü-

(1) Yöntemlerin belirlenmesiyle ilgili sorunlar (teorinin geliştirilmesi sorunlarıyla birlikte) aslında Marksizm-Leninizm'in metodoloji (yöntembilim) adı verilen ayrı bir kolu haline geldi. Teori alanındaki incelemelerden farklı olarak metodolojinin görevi, genellikle idrak sürecinin, gerçekleri kavramanın ve pratik olarak değiştirmenin nasıl gerçekleştiğini izah etmektir. K.Marks, F.Engels ve V.I.Lenin'in gerçekleri analiz etme yöntemlerinin öğrenilmesi burada önemli yer tutmaktadır.

(2) K.Marks ve F.Engels, **Toplu Yapıtlar** (İng.), C.5, s.8

ğü koşullarda yönünü belirlemek, yığınların barış ve toplumsal ilerleme savaşımını örgütleme ve yönetme rolünü etkili biçimde yerine getirmek için *bilim ile devrimci deneyimi bir bütünde birleştirmeyi* öğrenmek bugün düne oranla çok daha büyük önem taşımaktadır. Teori, yalnız geleceği olan sosyal yönelimi belirlemek için değil, aynı zamanda ileriye doğru atacağımız her adım için de gereklidir. Hiçbir büyük pratik sorun, teorik açıdan incelenip kavranmadan doğru çözüme kavuşturulamaz. Teorik çalışmalar, komünist ve işçi hareketinin önemli etmenlerinden biri haline gelmektedir.

K.Marks ve F.Engels teori ile pratiğin karşılıklı bağımlılığı sorununu felsefi açıdan aydınlatmakla kalmamış, aynı zamanda bunu yaşamda da kanıtlamışlardır. Tarih onlara kendi görüşlerini yaşama geçirme olanağı tanımıştır ve onlar, bu görevi yerine getirmeye hazır olduklarını göstermişlerdir. 20.Yüzyılda Rusya'daki devrimci partiyi yöneten V.I.Lenin de kendini yalnız bir şeyle, ya teoriyle ya da pratikle sınırlamamıştır. Örneğin, **Materyalizm ve Ampiriokritisizm** yalnız felsefi görüşler açısından değil, aynı zamanda pratik görüşler açısından da geniş bir anlam sağlamış; Rusya'daki devrimler ise, birkaç kuşak komünisti ideolojik bakımdan silahlandıran önemli teorik görüşlere kaynak oluşturmuştur.

Toplantıya katılanlar Marks ve Engels'in buluşlarının Leninizm'e de yansıdığını, bunlar arasında kopmaz bir bağ olduğunu açık olarak ortaya koydular. Bu, hem diyalektiği, hem de tarihin materyalist açıdan kavranmasını, hem kapitalist toplumun analizini, hem de sosyalizmle ilgili teoriyi, tek sözle, bütün temel görüşler toplamını kapsamına almaktadır. Leninizm, Marksist teoriyi daha da geliştirmiş; sosyal bilimleri, doğa bilimleri alanındaki yeni bilgilere ve yeni somut-tarihsel deneyime dayanarak daha da zenginleştirmiştir. Lenin, Marksizm'in metodolojik içeriğini de önemli ölçüde zenginleştirmiştir. O, teorik bakımdan var olan sosyalist devrim olanağının, özgül, somut-tarihsel koşullarda nasıl gerçekleştirileceğini göstermiştir.

Jose Lanao, Leninizm'in halk yığınlarını somut sosyalist ve demokratik dönüşümler programıyla silahlandırdığını ve bu programın yaşama geçirilmesi için gerekli olan yol ve yöntemleri gösterdiğini belirtti. İşte bu nedenle Leninizm, burjuva teorisyenlerin ve kimi sözümona Marksist teorisyenlerin sert saldırılarına hedef olmaktadır. Komünistlerin faaliyeti, onların özgül koşullarda burjuva ve küçük burjuva akımlarına karşı verdikleri ideolojik savaşım, Leninizm'in, çağımızın devrimci teorisi, dünyanın devrimci-pratik yenilenme metodolojisi olarak taşıdığı önemi bir kez daha açık olarak ortaya koymaktadır. Bölgemizdeki komünist harekette sağlanan birlik, Marksizm-Leninizm teorisi ile parti deneyimi arasındaki sentezin somut bir ifadesidir.

Francisco Gamboa şunları belirtti: Teorik çalışmaların büyük önem taşıdığını belirtmek, teorinin "arılığı" uğruna, onu pratikten koparmak gerektiği anlamına gelmez. Tam tersine teoriyi pratikle bağlamak gerekmektedir. Marksizm için savaşım, eğer pratikten, gerçek yaşamdan kopuk olursa, hareketimizin tarihinde var olan örneklerin gösterdiği gibi, dogmatizme ve sekterliğe, günümüzün güncel sorunlarından uzaklaşmaya yol açmaktadır. Dogmatikler, klasiklerin yapıtlarını, eski okullarında öğrencilerini belirli bir düzen çerçevesinde eğitmek için kullanıyorlar. Bunun, Marksizm'in bütünselliğini koruma, onun özüne uygun olmasını sağlama yönündeki gerçek çabalarla yakından uzaktan bir ilişkisi yoktur. "Kuru pratikçilik"e de yer vermemek gerekiyor. Teorinin, pratiğin anlık görevlerine kayıtsız şartsız bağımlı kılınması teoriyi pratiğin hizmetçisi durumuna getiriyor, teorinin hareketin ana yolunu gösterdiğinin görülmesini engelliyor. Bazen proletaryanın davasına içtenlikle bağlı

savaşçıların pratik çalışmalar üzerinde yoğunlaşarak, pratiğin teorik açıdan, felsefi dünya görüşü açısından değerlendirilmesi çalışmalarından iyice uzaklaştıklarını, dar ekonomizme yöneldiklerini, politik manevralara başvurmaya sürüklendiklerini görüyoruz.

Teorinin Yaratıcı Rolü

Kardeş partilerin deneyimi sosyalist toplum koşullarında bile Marksist-Leninist teori ile pratik, algılama metodolojisi ile politik çalışmalar arasındaki bağı karşılıklı iyice güçlendirmek gerektiğini gösteriyor. **Karl-Heinz Thieme** şunları belirtti: Sosyalizmin kuruluşu, onun bütün üstünlüklerinden planlı biçimde yararlanmayı ve bunları bir üst düzeye yükseltmeyi gerektiriyor. Sosyalist toplumun gelişmesiyle ilgili en önemli görevler, özellikle ekonomi alanında beliriyor. Öte yandan toplumsal ilişkiler, politik sistem, ideoloji ve kültür gibi alanların mükemmelleştirilmesi de ekonomik gelişmenin hızlanmasına etkide bulunuyor. Bu görevler, ancak sosyalist üretimin nesnel yasaları, temel ile üstyapı, politika ile ideoloji, bilimsel-teknik, ekonomik ilerleme ile sosyal ilerleme arasındaki diyalektik bağın analiziyle bağlanırsa yerine getirilebilir.

Devrimci sürecin her yönlü analizi, ancak toplumsal bilimlerin daha yoğun olarak karşılıklı etkileşmesi, gerçeklerin algılanması alanında çalışan bilim adamları arasında daha sıkı işbirliği sayesinde sağlanabilir. Bu yönde değişik branşlar arası çalışmalar yapılabilmesi için gerekli teorik ve metodolojik temeli bir bütün olarak Marksizm-Leninizm oluşturmaktadır.

Sosyalizm kuruculuğunun kilit sorunlarının çözümüne kapsamlı yaklaşım, belirli bir tarihsel aşamada partinin ve halkın önünde duran teorik ve pratik görevlerin ana halkasının saptanmasını gerektiriyor. E.Honecker yoldaş ASBP'nin 11.Kongresi'nde şunları söyledi: "Savaşımımızın ana yönü, ekonomi politikası ile sosyal politika arasında birlik sağlamaktadır."(3) Teori ile pratiğin Marksizm'de birleşip kaynaşması, bunların özdeş oldukları anlamına gelmez. ASBP, politikasının en önemli görevini yerine getirirken, erişilmiş tüketim düzeyi ile gereksinimlerin karşılanması için gerekli olanak ve kaynakların her zaman sınırlı olması arasındaki somut çelişkinin ve aynı zamanda bunların daha bir üst düzeyde yeniden üretilmesi gerektiğinin bilincindedir. Bu çelişkiler toplumsal gelişmenin her aşamasında yeniden yeni biçimlerde ortaya çıkıyor.

Sosyalizmin üstünlükleri ile bilimsel-teknik devrimin başarılarının birleştirilmesi sürecinde teorik düşünce yalnız bu birliğin biçimlerini değil, aynı zamanda bu süreçteki çelişkileri, gerçek, bazen çok yakıcı olan sorunları ortaya koymaya çalışıyor. Biz, örneğin, sosyalist üretim ilişkilerinin yeni tekniğin ve ilerici teknolojinin hızla kullanılması için potansiyelini tam olarak neden ortaya koyamadığının, planlamanın neden ve hangi alanlarda üretim fonlarının, vb. yenilenmesi gereksinimiyle çelişkiye düştüğünün enine boyuna araştırılıp ortaya konmasını çok önemli bir sorun sayıyoruz.

Açık Bir Teori

Marksizm, bütün yönleriyle açık bir teoridir. Onun için herhangi "yasak" bir alan ya da sorun yoktur. Bu teori, ilkesel bakımdan yeni nitelikte olguların ve hatta, orij-

---

(3) ASBP 11.Kongresi'nde sunulan MK Çalışma Raporu. Berlin, 1986, s.32-33. (Almanca)

nal yaklaşım ve cesur öngörüler gerektiren gerçeklerin ortaya çıkarılmasını olanaklı sayıyor. 20.Yüzyılın ikinci yarısında, Marksizm klasiklerinin öngörmeleri olanaksız olan yeni sorunlar doğdu. Örneğin, doğa bilimlerinde mikro ve makro dünyalarına girildi, canlı varlıkların yapısı ve kalıtımın sırları öğrenildi, teknikte ilerlemeler oldu. Bilimsel-teknik devrim geniş boyutlar aldı, "yapay intelek" sorunu, uzayın fethi sorunları güncellik kazandı, toplumsal yaşam alanında "Üçüncü Dünya" oluştu, demokratik yığın hareketleri, vb. yükseliş gösterdi.

Günümüzde toplumsal yaşamın temel sorunları arasında birinci yeri, tartışmaya katılanların kanısınca, global sorunlar almaktadır. Bu bağlamda şu sorun ele alındı: Marksizm diyalektiğin, tarihsel materyalizmin, ekonomi politiğin, bilimsel sosyalizm teorisinin geleneksel kategorilerinin sınırlarını aşan bu sorunlarla ilgili olarak teorik ve metodolojik önemini koruyor mu?

Francisco Gamboa şunu belirtti: Global sorunların, bütün insanlığın yararına hemen çözüme kavuşturulması gerektiğini Marksistler ortaya attılar. Bu sorunların çözümüyle ilgili programların incelenmesi ve pratikte uygulanması için Marksist bilim adamlarının birçok eski görüşlerini yeniden değerlendirmesi gerekti. Marksist-Leninist teoriye dayanarak günümüz dünyasının karşılıklı bağımlılık içinde olduğu, bütün insanlığın nükleer savaşın önlenmesi için savaşıma çekilmesi gerektiği sonucuna varıldı. Yeni politik düşüncenin temel çizgilerini belirleyen daha birçok fikir bu teoriye dayanarak oluşturuldu.

Tartışmaya katılanlar, global sorunların çözümü için Marksistler ile burjuva bilim adamları arasında, son derece zor da olsa, diyalog kurulması gerektiğini belirttiler.

Kapitalist toplum sisteminin teorisyenleri, böyle bir diyalog söz konusu olduğu zaman, her şeyden çok Marksizm'in, kendine yabancı olan şu ya da bu öğeyle "birleştirilmesini" öneriyorlar. **Boris Bessonov**'un kanısınca, çoğu kez, Marksist metodolojiye pozitivizmin (olguculuk) eklenmesini öneriyorlar. Başka durumlarda da olduğu gibi, burada sözkonusu olan, şu ya da bu görüşler ya da başka bir sorunla Marksist felsefenin zenginleştirilmesi değildir. "Ampirik şekilde denetlenebilen" ve "ideolojik bakımdan tarafsız" konumların belirlenmesi gerekçesiyle önerilen "ekler" genellikle Marksist-Leninist görüşlerin ve ilkelerin özünü boşaltmayı amaçlamaktadır.

Mantık, metodoloji, bilimin öğrenilmesi alanlarında pozitivist filozoflar 20'li-40'lı yıllarda bir dizi gerçekten önemli sorun ortaya koymuşlardır: Endüktif ile dedüktif olan, teorik olan ile ampirik olan arasındaki, kanıtlama ile yalanlama arasındaki oran, teorinin yapısı, vb. gibi sorunlar. Onlar, Marksistlerin kullandıkları mantık ve dilbilim aracılığıyla yapılan analizin özel yöntemlerinden yararlanarak, bilimsel bilgilerin yapısını kavrama açısından belirli yararı olan sonuçlar elde etmişlerdir. Köklü bir eleştirel analizden sonra bunlar Marksistler tarafından genellikle olumlu karşılandı. Ne ki, toplumsal gelişmeleri, bunların ana doğrultusunu kavramaya gelince, pozitivistlerin felsefi görüşleri çok sübjektif nitelik taşıyordu; bunlarda mantıksal bir özün bulunduğunu söylemek zordu. Doğa bilimleriyle her türlü olumlu bağı kesmiş olan, ama burjuva sosyolojisinde ve tarih felsefesinde sığınak bulan ve artık dünya görüşü alanında tarafsız olmak hayallerine tamamen son vermiş bulunan pozitivizmin metodolojisine gelince, bu, aslında anti-Marksist ideolojisinin kopmaz bir parçası haline gelmiştir.

Örneğin, Amerikalı sosyolog David Rubinstein Marks'ın teorisinin Ludwig Wittgenstein'ın[4] görüşleriyle tamamlanmasını öneriyor. O, Marks'ın ve Wittgenstein'ın yaklaşımlarının birleştirilmesinin, insanların tutumunun bilinmesinin, kollektif pratiğin incelenmesini gerektirdiğini yazıyor. Ancak bu yapılırken, bu pratiğin başlıca kurumlarının neler olması gerektiğinin önsel olarak bilinemeyeceğini ileri sürüyor. Bir yerde "yaşamın temel biçimi"nin ekonomik terimlerde, başka bir yerde dinsel terimlerde, vb. belirleneceğini iddia ediyor.[5] Böyle bir ek yapılarak, Marksizm'den onun temel öğeleri, tarihin materyalist açıdan kavranması ve pratiğin nesnel içeriği koparılıp atılmak isteniyor.

Marksizm, *içeriğine ekler yapılmasını* ve bunun yalnızca gerçek verilerle, bilgilerle değil, aynı zamanda, *fikirlerle, kavramlarla, sorunlarla, bilgilerin analiz ve sentez yöntemleriyle* de zenginleştirilmesini yasallık sayıyor. Ne var ki, bu ekler, bu tamamlamalar mekanik şekilde yapılamaz. Bu öğretiye katılacak yöntem ve ilkelerin içeriği, Marksist-Leninist teoriye dayanarak iyice gözden geçirilmelidir.

Elbette "tarafsız" analiz yaptığını, toplumsal-politik düşüncede "ideolojik sentez"den yana olduğunu iddia eden her burjuva teorisyeni, sübjektif olarak Marksizm'e düşman değildir. Çoğu kez ya Marksizm'e yaklaşmaktadır ya da Marksizm'den uzaklaşmaktadır. Marksist teorisyenler bunu gözönünde bulundurmalıdır.

Özellikle uluslararası, global sorunların çözümü sürecinde fikir değiştokuşu yapılması önemlidir ve zorunludur. Komünistler, burjuva bilim adamlarının bu alanlarda olumlu somut sonuçlar elde ettiğini, bunlar idealist bir örtüyle sarılarak ortaya atılmış olsalar da, reddetmiyorlar. Çağdaş uygarlığın kopmaz bir parçası olan bu görüşlerin içeriğini enine boyuna incelemek gerekmektedir.

Antonio Oviedo şunları belirtti: Latin Amerika ülkelerinde Marksizm'in "yeniden kurulması" türünden çeşitli görüşler, özellikle Jurgen Habermas'ın[6] önerdiği model oldukça yaygındır. Burada söz konusu olan model Marksizm'in öyle bir şekilde "düzeltilmesini" öngörüyor ki, bundan sonra Marksist kategoriler birçok somut sosyal-sınıfsal ve ideolojik sınırlarını yitirecektir. Bu modelde "sınıf egemenliği" iletişim araçlarıyla değiştiriliyor, emek ise toplum yaşamının maddi yanı olarak değil, sadece insan ile doğa arasında basit bir ilişki, vb. olarak gösteriliyor.[7]

Kolombiya Komünist Partisi her tür anti-Marksist görüşe, bunlar "yenilenmiş", "eleştirel Marksizm" ardına gizlenseler de, kesin karşı koyuyor. Frankfurt ekolü temsilcilerinin ve bunların Latin Amerika'daki yandaşlarının görüşlerini paylaşmamakla birlikte komünistler, diktatörlük ve faşizm ideolojilerine karşı savaşımda bunlarla ilişki kuruyor, insan haklarının, barışın korunması için bunlarla birlikte savaşım veriyorlar. Onlarla diyalog kurmak için gerekli zemini, anti-teknokratizm ve "eleştirel felsefe"nin geliştirdiği soyut hümanizm oluşturuyor.

Başka yönde de deneyim birikimi vardır. Son yıllarda en aktif savaşın neopozitivizme, onun toplumsal süreçleri kavramaya tamamen ampirik açıdan, ona öz-

---

(4) Ludwig Wittgenstein (1883-1951) Avusturyalı filozof ve analitik felsefesinin temsilcisi. (Derginin notu)
(5) Bkz: David Rubinstein, **Marx and Wittgenstein. Social Praxis and Social Explanation.** Londra, Boston and Henley. 1981, s.205
(6) Jurgen Habermas, 1929 doğumlu, FAC'den filozof ve sosyolog.
(7) Bkz: J.Habermas. **Tecknik und Wissenschafthals "İdeologie".** Frankfurt/Main, 1969, s.57,63,100

gü "teknolojik determinizm" açısından yaklaşımına karşı verilmiştir. Bu savaşım sonucunda ülkemizdeki egemen çevreler arasında neo-pozitivizmin etkisi önemli ölçüde azaldı. Bu harekete geniş aydın kesimleri, hatta bazen komünistlerle başka konularda açık polemik yürütenler bile katıldı.

Eleştiri ve Tanıma

Boris Bessonov şunları belirtti: Birçok burjuva ideologu ve "Batı Marksizmi" teorisyeni, Marksizm'in sadece eleştiri işlevinin kabul edilebileceğini, onun pozitivist yanının gereksiz, dogmatik olduğunu ileri sürüyor. Bunların yorumlamalarına göre Marks'ın öğretisi sadece burjuva toplumunun işçi sınıfı konumlarından sistemli şekilde eleştirilmesidir. Bunlar, Marks'ın devamcılarının -Engels, Lenin, Plehanov, vb.- ağırlık merkezini dünya görüşünün ve ideolojinin hazırlanıp belirlenmesine vererek, Marksizm'in bu temel işlevini "unuttuklarını" ileri sürüyorlar.

Ne var ki, gerçeklerin Marksist teorik analizi her bütünsel sistemde ya da süreçte objektif çelişkileri, onun çelişen yanlarını ortaya koymaya çalışmaktadır. Marksizm'in yaptığı eleştirinin özü işte burada ifadesini bulmaktadır. Burada *olumlu öğe eleştiriyle, reddetmeyle kopmaz biçimde bağlıdır.* Burjuva "eleştirel Marksizm"i ise çelişkilerin nesnel analizini genellikle "olumsuz" yanların ahlaksal açıdan şu ya da bu şekilde değerlendirilmesiyle değiştirmektedir. Değişik tezlerde sözümona Marksist görüşlerin bir öğesi olarak gösterilen kapitalist düzen eleştirisi, kapitalist düzenin "kötü" yanlarının reddedilmesine indirgeniyor. Ama sosyalizmde de aynı şeyin yapılması gerektiği ileri sürülüyor. Böyle bir tutum, son çözümde burjuva toplumunu haklı göstermeyi ya da onu süsleyip püslemeyi amaçlıyor, iki toplumsal sistem arasında nitel farklar olmadığı görüşünü savunuyor.

Marksistlerin başlıca görevi, toplumda meydana gelen herhangi bir olguyu ya da herhangi bir süreci ahlaksal açıdan değerlendirmek değildir. Bunu yapmak gerekiyor, ama ana görev bu değildir. Teorik analizin amacı, her şeyden önce, şu ya da bu toplumsal sürecin özünü oluşturan nesnel çelişkileri (bunların şu ya da bu sınıf, birey açısından "kötü" ya da "iyi" olup olmadığına bakmaksızın) ortaya koymaktır. Biz kapitalist düzenin, Morgan'a ya da Rockefeller'e sempati duymadığımız için değli, onun içinde bulunduğu derin ve çözümü olanaksız çelişkileri gözönünde bulundurarak,tarihsel açıdan yok olmaya mahkum olduğunu söylüyoruz.

Sosyalist toplumun Marksist açıdan analizinin temelini de bu topluma özgü nesnel çelişkileri ortaya koymak oluşturuyor. Antagonist nitelikte olmayan bu çelişkiler üretim tarzının değişik öğeleri arasında doğmaktadır.

Yeni toplumun kurulması, insanlık için çok büyük önemi olan bu sosyal deneme, yanlış adımlar atılmasını, geçici başarısızlıkların olmasını dışlamıyor. Komünistler, incelemelerini reel sosyalizmin nesnel çelişkilerinin analizine yöneltirken, eleştiricilik ve bilimsellik ilkesine kesinlikle bağlı kalıyorlar. SBKP'nin 27.Kongresi SSCB'nin önüne koyduğu görevlerin, ya pratiğin sınavından geçememiş, ya da geliştirilmesi, denetlenebilir hale getirilmesi gereken görüşlerin yapıcı eleştiri yapılmadan uygulanmasının düşünülemiyeceğini belirtti. sosyalizmin ileriye doğru yeni adımlar atmasının güvence altına alınması için Marksist-Leninist partiler, oluşan yeni durumun bilimsel analizini yapıyorlar ve buna dayanarak doğan sorunların çözümü için etkili araç ve yöntemleri belirliyorlar.

Skolastik uygulamalar ve dogmatizm hiçbir zaman bilginin artmasını sağlamamıştır. Marksist öğretiyi, her yerde ve her durumda geçerli reçeteler ve şemalar yığınağına dönüştürme yönündeki bütün denemeler, onun özüyle kesin şekilde çelişmektedir.

Diyalektik ve Materyalizm

Tartışmaya katılanların konuşmaları, Marksizm-Leninizm'in -onun pratikte başarıyla uygulanmasının bir koşulu olarak- dünya görüşü ile metodolojisinin birliğinin komünistlerin çağdaş ideolojik savaşım bütününde giderek daha güncel bir göreve dönüştüğünü göstermiştir.

Marksizmin düşmanlarının, diyalektiği materyalizmin, felsefeyi ekonomi politiğin, ekonomi politiği sosyo-politik teorinin, teoriyi ideolojinin, ideolojiyi ahlakın, tüm bilimleri sosyalizm kuruculuğu pratiğinin karşısına koyarak, onun bütünlüğünü parçalama girişimleri aktifleşmiştir. Sözü geçen eğilimler, G.Lichtein (FAC), Ş.Avineri ve D.Rubinstein (ABD) tipinden burjuva marksistlerin, Frankfurt Felsefe ekolünden J.Habermas, A.Schmidt ve A.Delmer (FAC) gibi "yeni marksistlerin" ve örneğin P.Anderson ile D.McLellan(İngiltere), S.Aronowitz ile P.Sweezy (ABD) vb. gibi kendilerini "Batının Marksistleri" olarak tanıtanların birçok çalışmasında ortaya çıkıyor. Burada karakteristik olan, Marksizmin bölünmesine yönelik çok sayıdaki yöntemin bir yandan onun teorisine, diğer yandan da metodolojisine karşı koymayla başlamakta ya da sona ermekte olmasıdır.

"Yuvarlak masa" tartışmasına katılanların kanısına göre başta gelen görev, *Marksizmi parçalamaya, gerçeklerden koparmaya yönelik bu tür çabaların teorik temellerini ve ideolojik doğrultusunun kökenlerini ortaya çıkarmaktadır.*

Teori ve yöntemlerin kopmaz karşılıklı ilişkisi, Marksizmin karakteristik bir çizgisini oluşturuyor. Marksist metodoloji, gerçeklerin algılanması ve yenilenmesi amacına yönelik teoriden, yani, *harekete geçirilmiş algılama ve pratik eylem aracına dönüştürülmüş bir teoriden* başka bir şey değildir. Kendi açısından teori yöntemin dayanak noktası, eylem temeli ve sonucu olarak da ele alınabilir. Teori ile yöntem arasındaki birlik, bir andan yöntemin nesnel olarak temellendirilmiş, teorik olarak irdelenmiş olduğunu kabul edebilmek, diğer yandan, var olan teorik bilgiyi gerçekliğin incelenmesi sürecinde ve aynı zamanda da pratikte kullanabilmek için yeterince yüksek düzeyde bir uyumluluğu öngörüyor.

Tartışmalarda, Marksizmde teori ve yöntemin karşılıklı uyumunun mutlak olmadığı, onun bunların tam bir özdeşliği, basit bir uygunluğu anlamına gelmediği belirtildi. Her diyalektik birlik gibi, o da çelişkilidir. Örneğin, Marksizmin yöntemi yalnızca algılama hareketlerinde, pratik eylemlerde ortaya çıkıyor, dolayısıyla kendi açısından genel olarak Marksizmin aktif, dinamik bir yanını oluşturuyor. Bu yöntemi uygulama alanı, Marksist teorinin inceleme alanına kıyasla çok daha geniştir. Tek sözle, Marksist teori ve onun yöntemi arasındaki somut çelişki, başlangıçtaki teorik temelle algılama araçlarının görece ve kısmen özdeş olmamasında, araçlar ile amaçlar arasında, Marksizmin görece istikrarlı ve değişmeyen yanı ile onun daha akışkan ve dinamik yanı arasında kendini gösteriyor.

Teori ve yöntem arasındaki diyalektik çelişkinin, bilimsel algılama ve pratikte *kesintisiz bir biçimde çözümlendiği* belirtildi. Yöntemin kullanımı, var olan bilgilerin doğruluk düzeyini gösteriyor, onun görülen eksikliği ise, teorinin gelişmesi ve yet-

kinleşmesini gerektiriyor. Bu sonuncusu, kendi açısından yöntemin olanaklarını genişletiyor, onu daha esnek ve çok yönlü, daha etkili bir duruma getiriyor. Teori ile yöntem arasındaki çelişkilerin çözümlenmesi, algılamanın en önemli teşviklerinden biridir. Bunların çelişkili birliğinin koptuğu yerde Marksizm hareketsizleşiyor, dogmaya dönüşüyor, yani gerçek anlamını yitiriyor.

Burjuva eleştirmenler, Marksizmin teori ve yöntemi arasındaki çelişkiyi hiç de bu diyalektik açıdan ele almıyorlar. Marksizmin yalnızca herhangi bir yanının önemi kabul ediliyor. Ama onun bu tür, sözlü bir biçimde tanınması, pratikte, sıradan bir çarpıtmaya dönüşüyor. Marksologların ileri sürdükleri bu tür varyantlardan biri de, Marksizmin içeriğinde teorinin (genellikle yöntemin zararına) ''olumlu'' kabul edilmesini öngören varyanttır. Burada şu veya bu bakımdan teoride görülen her eksiklik, onun genelde temelsiz olduğunu ileri sürmek için bir gerekçe olarak kullanılıyor. Oysa, Marksizm yalnızca bir teori değil, aynı zamanda da bir yöntemdir. O, tarihin öne koyduğu soruları yanıtlamakla ve algılamanın giderek gelişmesinin başta gelen yönelimlerini göstermekle yükümlüdür.

Marksologların bir başka varyantında ise ağırlık, Marks'ın, teorinin gelişmesinden kopuk bir biçimde ele alınan yöntemine veriliyor. Hatta, yöntemin günümüzde önemini koruyan tek öğe olduğu iddia ediliyor. Ancak burada da, yöntemin şu ya da bu eksikliğini ortaya çıkaran kesin inançtan ve ilkesel tutumdan uzak olan yazarlar, bu eksikliklerin ortadan kalkabileceğini ve kalkması gerektiğini, çünkü Marksist diyalektiğin yöntemin teorik temelinde giderek gelişmesini ve zenginleşmesini öngördüğünü unutarak melankoliye kapılıyorlar.

Bu stratejinin geniş ölçüde yaygınlık kazanan bir tuzağı, diyor **L.Hrzal,** diyalektiği ve materyalizmi karşı karşıya getirmektir. Bunun günümüzdeki birçok yorumcusuna göre, Marksizmde en değerli olan onun yöntemidir, diyalektiktir. Teori ile özdeşleştirilen Marksizm ise, kendi açısından sözde eskimiş bir dünya görüşünü oluşturuyor. Örneğin, D.McLellan'a göre materyalizm, 17. ve 18. yüzyıllarda, Batı Avrupa ülkelerinde feodal ayrıcalıklara ve dini dogmalara karşı ayaklanan burjuvazinin bir dünya görüşüdür ve bugün, her türlü bilimsel ve pratik anlamını yitirmiştir.(9)

Bununla birlikte, diyalektiği ve materyalizmi birbirinden koparmak ya da bunları karşı karşıya koymak için hiçbir gerekçe yoktur. Birincisi, materyalizm kendi açısından, aynen diyalektik gibi, teori ve yöntemin birliğini oluşturuyor. İkincisi, materyalizm ve diyalektik, bütünsel felsefi dünya görüşünün iç içe geçen öğeleridir.

Marksist temelden koparılan diyalektik sübjektivizme ve hem algılamada, hem de pratikte başıbozukluğa yol açıyor. Diyalektiğe öncelik verenler, gelecekte ancak yöntemin tabiatta değil, yalnızca algılama ve pratik eylemlerde kendini göstereceğini zannediyorlar. Örneğin, Frankfurt ekolünden filozoflar (T.Adorno, J.Habermas) algılamanın ve eylemin çelişkili olmalarından dolayı burada herhangi bir nesnel çelişkinin söz konusu olamayacağını, bunların öznel bir nitelik taşıdıklarını iddia ediyorlar. Mantıksal olan bu çelişkiler, sonuçta yanlardan birinin seçimiyle çözümleniyor. Bu durumda insanlık teknik ya da insan, bilim ya da ideoloji, duygu ya da zeka, devlet ya da kişi özgürlüğü, vb. bir dizi yalancı alternatifle karşı karşıya getiriliyor. Böylesi yorumlamalarla diyalektik, özde marksizme yabancı olan, karşılıklı ilişkiyi dıştalayan bir düşünce biçimine dönüşüyor.

(9) Bak: D.Mclellan, **Marxism After.** İkinci baskı, Giriş, Londra, 1980, s.107

Toplumsal olayların sübjektif bir biçimde yorumlanmasında tarihsel materyalizmin kategorilerinin dogmatik bir yaklaşımla ele alınması da kötü sonuçlara yol açıyor. P.Anderson'a göre, bu kategoriler genellikle geçmişi karakterize ediyorlar, bunların günümüzde hiç bir gücü yoktur. Anderson, tarihsel materyalizm kendi açısından yalnızca tarihin teorisini oluşturuyor, oysa geçmiş günümüzün pratiğiyle değiştirilmemelidir diyor.[10]

Ancak, eğer tarihsel materyalizmin kategorileri çağdaş gerçekliğin çok-çeşitliliğini kapsamıyorsa, birincisi, gelişmekte olan sistemlere bağlı her türlü teorik kavramın tabiatı böyle olduğu içindir. İkincisi, ancak bu kategorilerde genelleştirilen çok sayıdaki bilimsel bilgiye dayanarak, yeni olayların özelliği kavranabilir. Eğer diyalektiğe, marksist yöntemin en önemli bir öğesi olarak başvurulmazsa, materyalizmin kendisi de metodolojik öngörüleriyle birlikte kullanılmazsa, materyalizm (özellikle toplumsal olayların kavranması alanında) savunulamaz. Lenin, dogmatizmin tehlikesine işaret ederek, şunları yazmıştır: "Marksistin, ancak canlı yaşamı, gerçek olguları gözönünde bulundurması gerektiğini; her teori gibi, en iyi durumda bile temel, genel olanı, yalnızca yaşamın karmaşık yanlarını kavramaya yakınlaşan öğeyi içinde bulunduran dünün teorisine bağlanıp kalmamak gerektiğini, bu tartışma götürmez gerçeği herkesin kavraması gerekiyor."[11]

Tartışmalarda, sözü edilen konunun yalnızca kimi güncel sorunlarına değinildi. Dergimiz, sayfalarında, ileride de, kardeş partilerin Marksist-Leninist bilimin geliştirilmesiyle, onun yapısı ve pratikle bağıntısı konusundaki metodolojik sorunlarla ilgili tutumunu, komünist ve işçi hareketinin deneyimini yansıtmaya devam edecektir.

---

(10) P.Anderson, **Considerations on Western Marxism.** Londra, 1977, s.109-110
(11) V.I.Lenin, **Top.Yap.**, C.24, s.45

IRKÇI ZİNDANDA 25 YIL

Afrika Ulusal Kongresi'nin (ANC) lideri Nelson Mandela 18 Temmuz 1988'de 70 yaşına giriyor. ANC, uluslararası kamuoyuna Nelson Mandela ve tüm öteki politik tutuklu ve hükümlülerin kurtarılması için yürütülen savaşımı güçlendirme çağrısı yapıyor.

Aşağı WMR muhabirinin Mandela'nın eşi Winnie Mandela'yla yapmış olduğu bir söyleşiyi bulacaksınız.

Winnie Mandela
(Güney Afrika)

☐ **Siz ve eşiniz acı bir yıldönümünü, eşinizin ırkçılar tarafından hapsedilişinin 25. yılını karşılıyorsunuz. Siz kendiniz de hapsedildiniz, sürgün edildiniz ve yasaklar altına alındınız. Polis ve Güvenlik servisinin sürekli gözetimi altında yaşıyorsunuz. Bu baskıya karşı koymanıza ve böylesine aktif olabilmenize ne yardım ediyor?**

☐ Benim yaşamım sürekli ve kesintisiz bir savaşıma adanmıştır. Ne göz altında tutulmam, ne hakaretler, ne de tutuklamalar beni durduramaz. Bu benim varlığımın nedeni, yaşamımın mantığıdır. Kocamın bırakılması için savaşımla, öteki politik tutukluların özgürlüğü için savaşım arasında bir ayrım yapmıyorum. Ulusal baskı ve ırk ayrımcılığına karşı savaşıyorum.

Ötekilerle birlikte demokratik bir Güney Afrika için savaştığımın bilincinde olmak bana güç veriyor. Yürüyüşler ve cenazelerde (ve bizde cenazeler hemen hemen gündelik bir olaydır) konuşarak, protesto gösterilerine katılarak, sayısız yığın örgütünde çalışarak, kadın ve gençlik hareketine yardım ederek, ülkemin, kocamın ve yoldaşlarımın özgür olacağı günü yakınlaştırıyorum.

Sürekli olanak halkımın ve pek çok uluslararası politik ve yığın örgütünün desteğini hissediyorum. Bu da bana güç veriyor. Öteki liderlerimiz gibi, ben de almış olduğum uluslararası ödülleri, apartheidin (ırk ayırımcılığının) cani politikasına karşı yürüttükleri yürekli savaşım için, halkıma verilmiş ödüller olarak görüyorum.

☐ **Geçenlerde kocanızı gördünüz. O ilk kez torunlarını gördü. Torunları onun kim olduğunu biliyorlar mıydı? Hapiste geçen bir çeyrek yüzyıllık süre Nelson Mandela'yı değiştirmiş mi?**

☐ Bu unutulmaz ve son derece duygulu bir karşılaşmaydı. Torunlarını gördüğünde yüzünü görmeliydiniz. Onlara sevgi ve şevkat gösterdi, onlarla sanki büyük insanlarmış gibi ciddi ciddi konuştu. Torunlardan Zodwa ilk başta, "Bana dokunma. Sen bir polissin" dedi. Nelson onunla sabırlı ve sakin sakin konuştu. Karşılaşmanın sonuna doğru Zodwa mutlu bir şekilde büyükbabasının dizlerinde oynuyordu.

Hapiste geçen korkunç yıllar Nelson'u sarsmamış ve onu değiştirmemiştir. Kendini tamamen ideallerine adamış olarak duruyor ve amacı için savaşımı sürdürmeye tamamen kararlı. 1985'te Kabwe'deki ANC Konferansı'na yolladığı mesajda ANC'nın liderliğini kabul ettiğini ve eğer serbest bırakılırsa yeni bir güçle savaşıma katılacağını söylüyordu.

Irkçıların başı Botha, ona birçok koşulla özgürlük önerdi: Transkeiye (Bir Bantustandır) gitmeliydi, politik etkinliklere katılmamalıydı, hiç bir partiye girmemeliydi. ANC'nın hükümete karşı silahlı bir savaşım açmayacağına dair söz vermesini de istediler. Nelson bu koşulları kabul etmeyi katiyetle reddetti.

☐ **ANC ve Güney Afrika Komünist Partisi'nin bir üyesi olan Govan Mbeki geçenlerde serbest bırakıldı. Irkçı rejime böyle bir adımı attıran ne oldu? Nelson Mandela'nın da yakınlarda serbest bırakılması söz konusu olabilir mi?**

Mbeki'yi neden serbest bıraktıklarını söylemek çok güç. Irkçılar bunun bir kamuoyu-yoklama girişimi olduğunu söylüyorlar. Mbeki'ye sert sınırlamalar koydular. O kendini ANC ve Güney Afrika Komünist Partisi'nin bir üyesi olarak kabul ettiğini açıkça söyledi. Fakat apaçık ortada olan şey şudur ki, onun salıverilmesi, bir dereceye kadar, halkımız ve uluslararası kamuoyu için bir zaferdir. Bu bizim savaşımımıza yeni bir hız verecektir.

Irkçı rejimin teslim olmak zorunda kalacağından eminim, çünkü Nelson Mandela ve öteki tutukluların özgürlüğü istemi sadece Güney Afrika'da değil, pek çok başka ülkelerde de yükseltiliyor, hatta Reagan ve Thatcher tarafından bile dile getiriliyor.

Pek çok tutuklunun sağlık durumunun kötü olduğunu söylemeliyim. Örneğin ANC ve Güney Afrika Komünist Partisi'nin önde gelen liderlerinden biri olan Harry Gwala ağır hastadır. Yetkililer onu Roben adasından Pietermaritzburg'daki başka bir adaya sevk etmeleri için zorlandılar.

☐ **Bir kadın, bir eş, bir anne olarak en çok hayal ettiğiniz nedir?**

☐ Halkımı, çocuklarımı, kocamı ve arkadaşlarımı özgür görmek. Nelson'un serbest bırakıldığı gün tüm ülkemiz için aydınlık bir gün ve benim yaşamımda en mutlu gün olacaktır. Çünkü o, halkın özgürlük için savaşımının bir sembolü haline gelmiştir. İşte bugünü bekliyor, bu günü hayal ediyorum. Tüm toplumlardan, örgütler, bağlaşıklar, sendikalar, kadın ve gençlik örgütlerinden insanlar onu karşılamak için biraraya gelecekler. Irkçılar bunun Güney Afrika tarihinde en yığınsal gösteri olacağının farkındalar. Ve Mandela'yı serbest bırakarak yeni ve kontrol edemeyecekleri, eşi görülmemiş güçleri serbest bırakmış olacaklar. Botha, Nelson'un popülaritesinin büyük olduğunu çok iyi biliyor. Pek çok ülkede sokaklara, meydanlara, okullara onun adı veriliyor. Onun aldığı tüm ödülleri gerçekten sayamazsınız. Pekçok ülkede "Nelson Mandela'ya Özgürlük" kampanyası yürüyor ve biz bunu uluslararası kamuoyunun Güney Afrika halkının savaşımıyla dayanışmasının bir kanıtı olarak değerlendiriyoruz.

☐ **Hayallerinizin gerçeklik olacağı güne kadar yaşayacağınıza inanıyor musunuz?**

☐ Evet inanıyorum. Eğer tüm halk savaşımı yükseltirse hiçbir şey onu durduramaz. O günün ne zaman geleceğini bilmiyorum; fakat, çocuklarımızın ve torunlarımızın barışçı, ırkçılığın olmadığı ve demokratik bir Güney Afrika'da yaşamasını ve

büyümesini sağlayacağı için, ne kadar çabuk gelirse o kadar iyi olacak. Gayri resmi bir şekilde sürgün edildiğim Brandfort'taki evimin basıldığı ve bir kaç kişinin tutuklandığı zamanı hatırlatmama izin verin. Zodwa çok sarsılmıştı ve öfkeliydi. Kayıplara karıştı ve biz sonunda onu kasabanın sokaklarında kendi başına dolaşırken bulduk. Onun geçirdiği deney, tüm çocuklarımızın hergünkü yaşamlarında karşılaştıklarından sadece birisidir. Binlerce çocuğumuz tutuklandı ve pekçoğu işkence gördü. Fakat bu, savaşımımızı durduramaz ve durduramayacaktır.

STALİN: ZAFER VE TRAJEDİ

"Zafer ve Trajedi" yazarın yakında bitireceği kitabın adı. Kitabın yayını merakla bekleniyor. Çünkü kitap Jozef Stalin'in politik portresi üstüne. Ve bu yapıt genellikle askersel teori, politika ve felsefi konularda otuza yakın kitabıyla tanınmış bir yazar tarafından yazılıyor.

WMR Dergisi Dimitri Volkogonov'a çeşitli sorular yöneltti ve redaksiyon üyesi Sergey Yastrzemski yanıtları kaydetti.

Dimitri Volkogonov
Profesör, Felsefe doktoru

□ **Sizi bu konuyu ele almaya iten nedir? Kitap üzerine çalışmaya ne zaman başladınız ve hangi kaynakları kullanıyorsunuz?**

□ Stalin Sovyet tarihinde en tartışmalı şahsiyetlerden biridir. Hatta diyebilirim ki, dünya tarihinde de... İstesek de istemesek de, böyle kişilerin etkisi sadece geçmişle sınırlı olmuyor. Bu, şimdi Sovyet kamuoyunun bu insana ve tarihimizin onunla ilgili kahramanlık ve trajedi sayfalarına karşı gösterdiği entellektüel ve duygusal ilgi ile de doğrulanmaktadır. Büyük ülkemizin tarihi açısından baktığımızda, iktidar piramidinin tepesinde yer almış ve partiyi 30 yıldan fazla bir zaman yönetmiş bir kişi hakkında hemen hemen hiçbirşey bilmediğimizi görmek benim için -en hafif bir ifade ile- sürpriz oldu. Konuya duyduğum ilginin ardındaki nedenlerden biri buydu.

Elbette başka nedenler de var. Bazıları geçmişi, aritmetik diyebileceğimiz bir yolla değerlendirmeye çalışıyor; Stalin'in başarılarının suçlarına, ya da suçlarının başarılarına ağır basıp basmadığını hesaplamaya çalışıyorlar. Bu, temelde sakat bir yaklaşım. Çünkü hiçbir başarı insancıl olmayan davranışları ve zorbalığı haklı gösteremez. Bir filozof olarak bu sorunda daha köklü bir boyut görüyorum. Stalin'in dönemindeki belirgin özellikleri incelemek ve belli bir dönemde yönetimin işleyişini zedeleyen nedenleri ve eğilimleri saptamak için, bu kişinin ve çevresindekilerin iç dünyasını kavramaya çalışıyorum.

Bu konuyu incelemeye karar verişimin kişisel bir nedeni de var. Babam 1937'de Parti'de yapılan temizliğin kurbanı oldu. Babam sıradan bir insandı, köylüydü, ama okuma yazma biliyordu ve öğrenmeye istekli idi. Çeşitli gazete ve dergilere abone olmuştu. Birisi, onun istekli bir okuyucu olmasından kuşku duydu. Zannederim bu onun tutuklanmasına ve ölümüne neden oldu. Öksüz kaldım. Beni ülkem yetiştirdi, eğitti ve beni ben yaptı. Ve ben bunun için derin bir şükran duyuyorum. Öte yandan, babam hakkında da bilgi edinmeyi çok istiyordum. Ve genel olarak, binlerce masum insanın onunla aynı yazgıyı nasıl paylaştığını anlamak istiyordum.

Hikâyeyi kısa kesersek, bu konuda ilk yazımı 1979 yılında yazdım. O zaman kitabımın adının "Zafer ve Trajedi: Jozef Stalin'in Politik Portresi" olabileceğini düşündüm. 1980'lerin başında böyle bir kitap yazmak için resmi izin almaya çalıştım. Bana henüz zamanı olmadığı söylendi. Ancak bu başarısızlık cesaretimi kırmadı ve materyal toplamaya devam ettim. Mihail Gorbaçov'un Ekim Devrimi'nin 70.yıldönümünde yaptığı konuşmayı işittiğimde, haklı ve doğru bir şey yapmış olduğuma iyice ikna oldum.

Kaynaklara gelince, bunlar Lenin'in yapıtlarını, Parti belgelerini ve arşivlerdeki çok sayıda yayınlanmamış belgeyi içeriyor. Stalin'in 13 ciltlik yapıtlarını dikkatle inceledim. Bu, düşüncelerimin oluşmasına büyük ölçüde yardımcı oldu. O yıllarda Partinin önde gelen kişilerinin -Buharin, Troçki, Zinovyev, Kamanev, Rikov ve ötekiler-[1] yazılarını inceledim. Yabancı kaynaklardaki kayıtları taradım. Bunun yanısıra -ve daha önemlisi- Stalin'i yakından tanınmış olan düzinelerce kişiyle (eski bakanlar, danışmanlar, sekreterler ve güvenlikçiler) konuştum. Başka bir deyişle, Stalin'in kişiliği konusunda benim izlenimlerim spekülatif değil, gerçek belgelere, geçmişteki olaylara katılanların ya da tanık olanların ifadelerine dayanıyor.

Bu kadar büyük çapta malzeme topladıktan sonra Stalin'in felsefi ve politik çehresi üzerinde çalışmaya karar verdim. Kitap bir değerlendirme yazısı ile felsefi makale ve belgesel çalışmanın bir bileşimidir. Burada gerçekdışı hiçbir şey yoktur. Stalin'in yaşamı, çalışması ve ailesinin gerçek ama şematik olmayan bir tablosunu sunmaya, onunla birlikte değişik dönemlerde çalışan insanları, makineler değil, canlı yaratıklar olarak anlatmaya çalışıyorum.

□ Sadece SSCB'nde değil, ülke dışında da birçok insan yıllarca Stalin'i "sıradan bir fani" olarak değil, sosyalizmin canlı bir somutlaşması olarak gördüler. Bu görüş, kişi putlaştırmasının sosyalizmin doğasında var olduğuna inanan ve Sovyet tarihinin trajik sayfalarını kaçınılmaz bir belâ sayan kimi Batılı akademisyenler tarafından vurgulandı. Kitabınızda bu sorun nasıl ortaya konuyor?

□ Böylesi iddialar gerçekten de yaygın. Bunun nedeni, özellikle Stalin'in kişiliğinin putlaştırılmasının sosyalizm tarihinde eşine rastlanmamış bir olay olmamasıdır. Elbette kitabımda bu sorunlara da değiniyorum. Çünkü Lenin'in ölümünden sonra, yönetim mekanizmasının zedelendiği koşulları, bunun ilk ortaya çıkışını ve etmenlerini inceliyorum. Kısaca bunlara değineyim.

Birincisi, şu noktaya her zaman yeterince dikkat edilmedi: 1917 Ekim'inden sonra demokratik ve hukuki gelişme düzeyi çok düşük olan bir ülkede sosyalizmi kurmaya başladık. Otoriter rejim koşullarında, yüzyıllarca mutlak monarji altında yaşamış bir ülkede sosyalizm kuruluyordu. Politik kültür, halk bir yana, Parti üyeleri arasında bile çok az gelişmişti.

İkincisi, -belki de trajik gelişmelerin ana nedeni- devrimden sonra halk tarafından yönetimin sadece temelleri atıldı, ama geliştirilmedi. Lenin halkın geniş çapta temsilini, yönetim organları üzerinde halkın denetimini ve açıklığı içeren sosyalist demokrasinin gelişmesine güçlü bir ivme kazandırılmazsa, ortaya çıkacak olan sosyalist sistemin ciddi sorunlarla karşılaşacağını hissediyordu. Lenin'in ünlü 45. cildindeki son yazılarında, gelecek nesillere kesin bir uyarıda bulunur gibi, demokrasi konularını gözardı etmemeleri yönündeki çağrısı bir rastlantı değildir.

Ancak Lenin'in ölümünden sonra, günün koşullarının Partinin tepesine getirdiği Stalin'in (bu da ayrı bir konu) sosyalist kuruculukta demokrasiyi gözardı ettiği söylenebilir. Stalin proletarya diktatörlüğünü sadece tek bir öğeden ibaret görüyordu ki, bu baskı ve şiddetti. Tek başına bu görüş bile tehlikeli bir potansiyele sahipti ve ne yazık ki bu, daha sonra pratiğe dönüştü. Bu nedenle demokrasinin ilk tomurcukları iyi gelişemedi, dogmatizmin zehirli tohumları, bürokratik tavırlar, kararnamelerle-yönetim yoluyla gelişme engellendi.

Son olarak üçüncü bir etmen daha var. O zamanlar bize yol gösterecek hiç kimse yoktu. Yepyeni bir iş yapıyorduk. Stalin, kapitalist devletler tarafından sarılmış olan ülkemizde ancak katı bir merkeziyetçilik ve kararnamelerle-yönetim yoluyla başarı kazanılacağına inanmıştı. Son tahlilde, bu yöntemler sosyalist bir devlet yarattı, ama gerçek demokrasi açısından devlet yapısındaki birçok öğe ve devletin işleyiş biçimi zedelendi. Eleştirilemeyecek "lider" isteyen bir toplumsal ilişkiler sistemi ortaya çıktı. Demokratik anlamda bir yenilenme ya da dönüşüm olmadı.

Diyebilirim ki, eğer Lenin'in direktifleri ve fikirleri tam olarak uygulansaydı, ülkemizin sosyalist gelişmesi trajedilerden ve sapmalardan korunabilirdi. Kesinlikle inanıyorum, trajedi kaçınılmaz değildi.

Bunun için, Sovyetologların bu konudaki görüşlerini kabul edemem. Şunu da belirtmeliyim, bizden sonra sosyalist gelişme yoluna koyulan öteki ülkelerde, kişi putlaştırılması gibi çirkin ve kötü uygulamalar görülmedi.

□ **Stalin'in, koşulların zorlamasıyla Partinin başına getirildiğine değindiniz. Kitabınızda bunları da ele alıyor olmalısınız. Bu bağlamda, Lenin'in ölümünden sonra Stalin'e alternatif konusunda siz acaba ne sonuca vardınız?**

□ Politika elbette her zaman bir dizi olanaklar sunar. Kitabımda bunu ayrıntılı olarak ele alıyorum. Lenin ünlü "Kongreye Mektup"unda, partinin önde gelen altı şahsiyeti -Stalin, Troçki, Buharin, Piatakov,(2) Zinovyev ve Kamanev- hakkında politik görüşünü belirtirken, Stalin'in yerine, Parti Genel Sekreterliğine doğrudan başka bir isim vermemesinin bir rastlantı olmadığını sanıyorum. Lenin bunu Merkez Komitesi'nin kendisinin yapacağına inanıyordu. "Kongreye mektup"ta Stalin hakkında hiçbir politik suçlama yoktur. Lenin, Stalin'in kabalığı ve gaddarlığına ilişkin ciddi ve derin kaygılarını dile getirir. Burada şunu da belirteyim. Son tahlilde, bir yöneticinin ahlâki nitelikleri onun politikasının özü üzerinde olumlu ya da olumsuz, belirleyici etkilerde bulunabilir.

Stalin'in yazdığı herşeyi yeniden okurken, onun yaptığı eleştirilerin niteliğini saptadım. Plenumlarda, konferans ve kongrelerde öyle eleştirel görüşler dile getirdi ki, herkes buna nasıl dayandı insan şaşıyor. Lenin'in ölümünden sonraki kongrelerden birinde, Nadejda Krupskaya'nın(3) konuşmasının toptan saçma olduğunu söyledi. Bir kadından, bir yoldaştan, Lenin'in karısından sözederken en basit bir nezaket dahi göstermemişti. Sadece bu bile, Stalin'in insanların onurunu, başkalarının görüşlerini küçümsediğini gösteriyor. Birçok konferansta, muhalefeti yenmek için yaptığı hakaret dolu konuşmalarını, emektar bir Parti üyesine hakaret ettiği ve basında da yeralan Pokrovski'ye(4) yanıtını alın. Kabalık ve acımasızlık Stalin'in karakteristik özelliğidir.

Stalin'in sadece birkaç ay Genel Sekreterliğini izleyen Lenin, onun ahlâki nitelik-

lerinin parti merkez organlarında çalışanlar arasındaki ilişkileri olumsuz yönde etkilemekle kalmayacağını, aynı zamanda politikayı da zedeleyici etkilerde bulunacağı sonucuna vardı. Lenin'in bu çok kötü beklentisi daha sonra gerçek oldu.

Elbette Stalin'e alternatif vardı. Ben kendi hesabıma Lenin'in görüşlerini izleyecek ve belli bir prestiji olan kişiler arasında Buharin, Rikov, Rudzutak, Frunze, Djerzinski ve sonraları Kirov'un[5] bulunduğunu düşünüyorum. Ama tüm bunlar mantıki olmasına karşın, bir tahmindir. Politika ve tarihte olup bitmiş şeyleri değiştirmek olanaksızdır. Yaşam, geri çevrilebilecek bir film değil.

Lenin'in ölümünden sonra Buharin'in Partiyi yönetmek için hissedilir bir şansa sahip olması bir çok şeyi açıklıyor zannederim. Aynı şey, iktidar için yarışan Troçki için de söylenebilir. Troçki'ye karşı mücadeleye Stalin'in katkısı yadsınamaz. Troçki'yi politik kumarbaz, bir demagog, devrimden ziyade, devrimde kendine hayran biri olarak tanımlayabilirim. Doğal olarak Troçki bir gazeteci, konuşmacı ve yazar olarak (1927'de yapıtlarını 17 ciltte yayınladı) yeteneksiz değildi. Özellikle iç savaş sırasında, kendi adına belli başarılar elde ettiği kabul edilmelidir. Ancak SSCB'nde sosyalizmin kuruluşu konusunda, Troçki'nin hiçbir bilimsel ya da net bir programı yoktu. Ve zannederim, -gerçi bu bir tahmindir- eğer Parti yönetimine gelseydi, sosyalist kazanımların tartışma konusu olabileceği çok daha ciddi zorluklarla karşılaşılabilinirdi.

Buharin yumuşak ve ilginç bir aydındı. Troçki'nin tersine, Partinin görevleri konusunda kendi görüşleri, sosyalizmin nasıl kurulması gerektiği konusunda kendi konseptleri vardı. Gerçi, -ve Buharin'in kendisi de daha sonra kabul etti- ülkenin ekonomik potansiyelinin geniş çapta ve hızla güçlendirilmesi gerektiğinin farkında değildi. Görüşlerini yeniden gözden geçirdikten sonra bunun için çalışmaya hazırdı, ama trajik bir şekilde yasadışılığın kurbanı oldu.

Kirov ve öteki liderler hakkında da tahminlerde bulunulabilir, ama -vurgulamak istiyorum- bunlar sadece bir tahmin olurdu. Şu bir gerçektir ki, Stalin ne önde gelen bir teorisyen, ne parlak bir konuşmacı, ne bir entellektüel, ne de ahlaki üstünlüğe sahip bir kişilikti. Ama yine de Stalin üstün geldi, çünkü ötekilerine göre tartışma götürmez bir avantaja sahipti: amaca olağanüstü bir bağlılık ve çelik bir irade. Stalin'i tanıtırken onun yalnız olumsuz yönlerini vurgulayan ve onu politik açıdan cahil gösterenlere katılmıyorum. Bu doğru değil. O, önündeki amaca nasıl ulaşacağını biliyordu. Ama ne pahasına? Fikirlerinden dolayı yoldaşlarını yoketme ve insan onurunu çiğneme pahasına...

Bugün alternatifler hakkında konuşmak çok zordur. Tarih kopyasızdır, bir kez yazılır ve sadece ortaya çıkmış, ama kaçırılmış çeşitli olanaklar hakkında kimi soyut terimlerle konuşulabilir.

□ Literaturnaya Gazeta, **kitabınızın önsözünü yayınladı ve orada paradoksal bir gözlem gibi görünen birşey var: "Ama Stalin anladı ki", diyorsunuz, "Troçki'yi yenilgiye uğrattıktan sonra, bürokratik yönetim metodları kullanmak, kararnamelere ve şiddete başvurmak bakımından gerçekte ondan hiç de geri kalmamıştı. Çünkü bunları savunan Troçki'den başkası değildi." Bu iki kişi liderlik için kapışmalarına rağmen, onları birbirine bağlayan şey sizce neydi?**

□ Araştırmacıların çoğu bu garip durumu göstermeyi başaramadılar zannederim.

Bu iki insan arasında daima bir yüksek gerilim alanı vardı. Stalin'in Troçki ile sıkı ilişki kurmaya çalıştığı bir dönem olduğu doğrudur. Daha sonra Troçki, Stalin'in kendisini dikkate aldığını ve çalışmalarını olumlu değerlendirdiğini hatırlattı. Ama Troçki hiçbir zaman Stalin'i güçlü bir kişi olarak görmedi ve onu "Partimizin en seçkin ikinci sınıf insanıdır" şeklinde niteledi. Bu söz Troçki'yi iyi tanıtıyor: Troçki kendini ışık saçan bir entellektüel olarak görüyordu. Stalin'i ise, eğitim görmemiş, kaba, basit, hiçbir yabancı dil bilmeyen bir insan olarak değerlendiriyordu. Sonuçta, daha güçlü, akıllı ve sert olan Stalin'i küçümsedi. Ama sonra Troçki bunu kabul etmek zorunda kaldı.

Stalin ise, hiç kimseye karşı, Troçki'ye karşı olduğu gibi mücadele etmedi. Hiç kimseyi onun kadar tehlikeli görmedi. Gerçi bunu açıkça hiç kabul etmedi ama, kesinlikle rakibini diktatör olabilecek, güçlü bir kişi olarak gördü. Devrimden sonra "herşeyi düzenlemeyi", geçiş döneminin militaristleştirilmesini, emek orduları kurulmasını savunan Troçki, iç savaştan sonra mücadele alanına ölüm cezasının getirilmesini istedi ve köylülere karşı aşağılayıcı bir tutum aldı. Stalin tüm bunları biliyordu ve zannederim, içinden, böylesi görüşlerden hoşlanıyordu.

Daha sonra Troçki yoldan çekilince, Stalin -belki de bilmeden- kararnamelerle bürokratik yönetim konusunda, sosyo-ekonomik sorunların çözümünde şiddetin evrensel bir yöntem olarak yüceltilmesi konusunda, Troçki'nin kitabından pek çok şey aldı. Yineliyorum, Stalin'in, bunu bilerek yaptığı konusunda sadece tahminde bulunulabilinir. Ancak olanlar, Stalin'in Troçki'den pek çok şey aldığını gösteriyor. Endüstrileşme, kollektifleşme ve örneğin Beyaz Deniz-Baltık Denizi Kanalı'nın kuruluşunda ne denli yaygın bir biçimde şiddet uygulandığını hatırlamak yeterlidir. 1930'lardaki trajedinin ana nedenlerinden biri bu olabilir miydi?

☐ **Kitabın önsözünde açıkça belirtildiği gibi, Stalin'in felsefi portresini yaratmaya hazırlanırken, Büyük Aleksandr, Sezar, Cromwell ve I.Petro'nun biyografilerini de incelediniz. Bu diktatör tiplerinin psikolojik durumlarında ortak yanlara rastladınız mı?**

☐ Kuşkusuz, doğrudan tarihsel paralellikler kurmadım. Farklı dönemlerde, farklı sosyo-ekonomik sistemler farklı liderler yaratır. Ancak ahlaki açıdan bakılırsa, doğrudan insani yönden bazı benzerlikler ortaya çıkar. Cromwell'in yapıtlarını ya da Plutarch'ın "Paralel Yaşamlar"ını okuyan biri, sınırsız ve denetimsiz bir güce sahip olan kişilerin bir aşamada kendilerini yıkılmaz gördüklerini, kendilerinin üstünde hiçbir gücün olmadığına ve yaptıkları herşeyin doğru olduğuna inandıklarını anlar. Öğüt almaya ihtiyaçları yoktur. Hiç kimse onlara ne yaptıklarını sormaya kalkışamaz ve hiç kimseye hesap vermek zorunda değildirler. Böyle bir yönetici tarafından verilen her karar yücedir. İster istemez, bu yöneticinin çevresinde bir boşluk oluşur. Stalin'in de tartışacak, eylemleri konusunda hesap verecek kimsesi yoktu. Giderek, "canlı bir tanrı"ya dönüştü. Tek bir kişinin zaferi, çoğu kez, halk için trajedi anlamına gelir.

Ancak Stalin'in yaşamı birşeyi daha kanıtlıyor ki -ve bu, benim kitabımda çıkardığım sonuçlardan biridir- bu da, son tahlilde, fikirlerin gücünün insanların gücünden daha büyük olduğudur. Stalin'in affedilmez hataları bile sosyalist ülkülerin cazibesini yoketmeyi başaramadı.

---

(1) **Nikolay Buharin** (1888-1938): 1916 yılında Partiye girdi, 1917'den 1934'e kadar Merkez Komitesi üye-

siydi. 1919-1924 yılları arasında Merkez Komitesi Politik Bürosu Aday üyesi, 1924-1925 arası Politbüro üyesi oldu. Ekim Devrimi'nden sonra **Pravda** ve **İzvestiya** gazetelerinin editörlüğünü yaptı, Komünist Enternasyonal'in Uluslararası Yürütme Kurulu üyeliğinde bulundu. Buharin 1938 yılında kurşuna dizildi.

Lev (Leon) Troçki (1879-1940): 1917 Ağustosunda Parti üyesi oldu. Ekim Devrimi sırasında Merkez Komitesi üyesi ve Petrograd Sovyeti Yürütme Komitesi başkanıydı. Devrimden sonra Dışişleri Halk Komiserliği ve Devrimci Askeri Konsey Başkanlığı yaptı. Troçki, Parti içindeki muhalefet çalışmaları nedeniyle, 1927'de Partiden atıldı, 1929'da Sovyetler Birliği dışına çıkarıldı ve 1940 yılında Meksika'da öldürüldü.

Grigori Zinovyev (1883-1936): 1901'de Partiye girdi, 1917'de Merkez Komitesi üyesi oldu. 1917 Ekim'inde silahlı ayaklanma başlatma kararına karşı çıktı. 1917 Aralık'ında Petrograd Sovyeti başkanı oldu, 1921-1926'da Merkez Komitesi Politik Büro üyesi ve Komintern'in Yürütme Kurulu üyesiydi. Zinovyev de, Parti içinde muhalefeti nedeniyle Partiden atıldı ve 1936'da kurşuna dizildi.

Lev Kamenev (1883-1936): 1901'de Partiye üye oldu. 1917 Ekim'inde silahlı ayaklanma başlatılması kararına karşı çıktı. Devrimden sonra Halk Komiserleri Konseyi Başkan Yardımcılığı ve 1917-1927'de Merkez Komitesi üyeliği, 1919-1926'da Politik Büro üyeliğinde bulundu. Parti içinde muhalefeti nedeniyle Partiden atıldı, 1936'da kurşuna dizildi.

Aleksey Rikov (1881-1938): 1899'da Partiye girdi. 1905-1907 arasında Parti Merkez Komitesi üyesi ve 1923-1930'da Politik Büro üyesiydi. 1918-1920'de ve 1923-1924'de Yüksek Ekonomik Konsey üyeliğinde bulundu. Lenin'in ölümünden sonra, 1924'de SSCB Halk Komiserleri Konsey Başkanlığına seçildi ve 1930'a kadar bu görevde kaldı. 1938'de kurşuna dizildi.

(2) **Grigori Piatakov** (1890-1937): 1910 yılında Partiye girdi. Ekim Devrimi'nden sonra Ukrayna Sovyet Hükümeti üyeliğinde bulundu. 1920 yılından başlayarak ekonomik kurumlarda ve Sovyetlerde çeşitli görevlerde bulundu. (SSCB Merkez Bankası Kurulu Başkanı, Ağır Sanayi Halk Komiseri Yardımcısı). 12., 13., 14., ve 16. Parti kongrelerinde Merkez Komitesi üyeliğine seçildi. Muhalefeti nedeniyle Partiden atıldı ve 1937 yılında kurşuna dizildi.

(3) **Nadejda Krupskaya** (1869-1939): 1898'de Partiye girdi, 1905-1907 Devrimi'ne ve 1917 Ekim Devrimi'ne katıldı. 1919'da Eğitim İşleri Halk Komiseri Yardımcılığı'na, 1924 yılında Parti Merkez Denetim Komisyonu üyeliğine getirildi. 1927 yılından itibaren Merkez Komitesi üyesi ve SSCB Yüksek Sovyet Prezidyumu üyeliğinde bulundu. Krupskaya eğitim ve SBKP tarihi üzerine kitaplar yazdı.

(4) **Mihail Pokrovski** (1868-1932): Partiye 1905 yılında giren Pokrovski Sovyet tarihçisi ve SSCB Bilimler Akademisi üyesidir. Ekim devrimi'ne katıldı. 1918'den itibaren Eğitim İşleri Halk Komiseri Yardımcılığında bulundu. 1930 yılından itibaren Merkez Denetim Komisyonu üyeliği yaptı. Tarih konularında çok sayıda kitap yazdı.

(5) **Jan Rudzutak** (1887-1938): Partiye 1905 yılında girdi. 1905-1907 Devrimi'ne ve 1917 Ekim Devrimi'ne katıldı. 1920 yılından itibaren ülke çapında sendikal birliğin Genel Sekreteri, 1923'den itibaren Merkez Komitesi Sekreteri, 1924-1930 arasında Komünikasyon Halk Komiseri, 1920'den sonra Merkez Komitesi üyesi ve 1926-1932 arasında Merkez Komitesi Politik Büro üyesiydi (1923-24 ve 1934-37'de yedek üyeydi). 1938 yılında kurşuna dizildi.

Mihail Frunze (1885-1925): Partiye 1904 yılında girdi. Ekim Devrimi'ne katıldı. İç Savaş sırasında çeşitli cephelerde kumandanlık yaptı. Askersel konularda bilimsel makaleler yazdı, Deniz Kuvvetleri Halk Komiseri Yardımcılığı ve Halk Komiserliği yaptı, 1921'den sonra Merkez Komitesi üyesi oldu, 1924'den sonra da Merkez Komitesi Politik Büro yedek üyesi oldu.

Feliks Dijerzinski (1877-1926): 1895 yılında parti üyesi oldu. Varşova'da 1905 Devrimi'nin bir lideridir. 1907'de Merkez Komitesi'ne seçildi, Ekim Devrimi'ne aktif olarak katıldı. 1917'den sonra, "Tüm Rusya Karşı-Devrime ve Sabotaja Karşı Mücadele Komisyonu" Başkanı oldu. 1921'den sonra Komünikasyon Halk Komiseri, 1924'den sonra Tüm-Birlik Ulusal Ekonomik Konsey Başkanı, 1917'den sonra Partinin Merkez Komitesi üyesi ve 1924'den sonra Politik Büro yedek üyesi oldu.

Sergey Kirov (1886-1934): Partiye 1904 yılında üye oldu, 1923 yılında Merkez Komitesi'ne girdi, Rusya'da üç devrimde de yer aldı. 1926'dan sonra Partinin Leningrad Bölge Komitesi Birinci Sekreteri, 1934'den sonra Tüm-Birlik KP (B) Merkez Komitesi Sekreteri ve 1930'dan sonra da Politik Büro üyesi oldu. 1934 yılında öldürüldü.